

Τ.Ε.Ι. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
Σχολή Διοίκησης & Οικονομίας
Τμήμα: Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Πτυχιακή Εργασία

**Θέμα: «Η κοινωνική πολιτική: Η περίπτωση
του Δήμου Καλλιθέας»**

Σπουδάστρια: Παρασκευή Κωνσταντάγκα
(Α.Μ.: 2003078)

Επόπτης Καθηγητής: κ. Δημήτρης Σταματόπουλος

Καλαμάτα
2009

Ευχαριστίες

Η ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας απαιτήσε τη συμβολή πολλών ανθρώπων, τους οποίους θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά. Ιδιαίτερες ευχαριστίες στον επόπτη καθηγητή μου κ. Δημήτρη Σταματόπουλο, για τις πολύτιμες συμβουλές, τη συνέπεια και την ικανότητά του στη δημιουργία θετικού κλίματος συνεργασίας, με αποτέλεσμα να πραγματοποιηθεί η έγκαιρη εκπόνηση της παρούσας εργασίας. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους εργαζομένους της βιβλιοθήκης του Τ.Ε.Ι. Καλαμάτας για τη βοήθειά τους στην εξεύρεση της κατάλληλης βιβλιογραφίας.

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Περίληψη

Η άσκηση κοινωνικής πολιτικής αποτέλεσε και θα αποτελεί για όλες τις χώρες ένα σημαντικό κομμάτι της ομαλής εξέλιξής τους. Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης προς αυτή την κατεύθυνση είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Η ανάδειξη αυτού του ρόλου και της σημασίας του επιτυγχάνεται μέσα από την ανάλυση των κεφαλαίων της παρούσας εργασίας.

Η παρούσα εργασία χωρίζεται σε δύο βασικά μέρη. Στο πρώτο μέρος, που αποτελείται από τρία κεφάλαια, αναφέρονται τα αποτελέσματα από τη ανασκόπηση της ελληνικής και ξένης βιβλιογραφίας, αναφορικά με την κοινωνική πολιτική σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης.

Στο πρώτο κεφάλαιο αποσαφηνίζονται εννοιολογικά οι έννοιες που θα μας απασχολήσουν κατά την εξέλιξη της εργασίας. Αναφερόμαστε στους ορισμούς της κοινωνικής πολιτικής και στους βασικούς της στόχους που είναι η κοινωνική ασφάλιση, η κοινωνική πρόνοια και η προστασία της υγείας.

Το κεφάλαιο δύο αφορά την κοινωνική πολιτική που ασκείται σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης. Αναλύεται ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης καθώς και οι δομές που διαθέτει ο εκάστοτε Δήμος για την επίτευξη των στόχων του.

Τέλος, στο τρίτο κεφάλαιο, περιγράφεται η ασκούμενη ευρωπαϊκή πολιτική διαχρονικά καθώς και η κατάσταση που επικρατεί στις μέρες μας σε κοινωνικά θέματα.

Το δεύτερο μέρος, που αποτελείται από το τέταρτο κεφάλαιο αναφέρεται στα αποτελέσματα της εμπειρικής μελέτης που πραγματοποιήθηκε στο δήμο Καλλιθέας. Μέσα από την ανάλυση των ενοτήτων, ο αναγνώστης έχει τη δυνατότητα να διαμορφώσει μια γενική πρώτη εικόνα για το δήμο, αφού γίνεται λόγος για την πορεία ίδρυσής του, για τα κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού του και για τις γενικές υπηρεσίες που παρέχονται. Παρουσιάζονται όλες οι δομές που απαρτίζουν το σύστημα κοινωνικής πολιτικής του Δήμου, καθώς και ορισμένα βασικά ζητήματα που σχετίζονται με τον τρόπο λειτουργίας τους.

Οι δομές αποτελούν στην ουσία τα μέσα εφαρμογής της κοινωνικής πολιτικής του Δήμου, καθώς μέσα από αυτές εφαρμόζονται όλα τα κοινωνικά προγράμματα. Αξιοποιώντας τα ερευνητικά δεδομένα, γίνεται αναφορά στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι φορείς προσπαθώντας να εφαρμόσουν την κοινωνική πολιτική του Δήμου.

Τέλος παρουσιάζονται τα τελικά συμπεράσματα, ενώ παραθέτονται και ορισμένες προτάσεις για την καλύτερη λειτουργία των δομών κοινωνικής πολιτικής, στα πλαίσια του Δήμου Καλλιθέας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πίνακας περιεχομένων

Ευχαριστίες.....	1
Περίληψη.....	2
Πίνακας Περιεχομένων.....	4
Πρόλογος.....	6
Κεφάλαιο 1^ο - Εννοιολογικές προσεγγίσεις.....	
1.1 Ο ορισμός της κοινωνικής πολιτικής.....	7
1.2 Το κοινωνικό επίκεντρο της κοινωνικής πολιτικής.....	9
1.3 Ο στόχος των συστημάτων κοινωνικής πολιτικής.....	11
1.4 Η κοινωνική ασφάλιση, η κοινωνική πρόνοια και η προστασία της υγείας.....	12
1.5 Η διάρθρωση και ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα. Ιστορικές διαστάσεις.....	14
Κεφάλαιο 2^ο - Τοπική αυτοδιοίκηση και κοινωνική πολιτική.....	
2.1. Η ιστορική εξέλιξη του θεσμού της τοπικής αυτοδιοίκησης.....	18
2.1.1 Η πρώτη περίοδος 1827 - 1911.....	19
2.1.2 Η δεύτερη περίοδος 1911 - 1975.....	20
2.1.3 Η τρίτη περίοδος 1976 έως σήμερα.....	22
2.2 Το περιεχόμενο και η οριοθέτηση της κοινωνικής πολιτικής.....	24
2.3 Τα επίπεδα άσκησης της κοινωνικής πολιτικής.....	25
2.4 Η κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα.....	27
2.5 Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής.....	29
2.6 Οι δομές κοινωνικής πολιτικής στα πλαίσια της τοπικής αυτοδιοίκησης.....	31
2.7 Τα κοινωνικά προγράμματα που υλοποιούνται από την τοπική αυτοδιοίκηση.....	33
2.8 Οι παράγοντες που επηρεάζουν την αποτελεσματική εφαρμογή των κοινωνικών προγραμμάτων.....	34
Κεφάλαιο 3^ο - Η κοινωνική πολιτική σε ευρωπαϊκό επίπεδο.....	
3.1 Η ιστορική αναδρομή της κοινωνικής πολιτικής.....	37
3.2 Η αλυσίδα της κοινωνικής πολιτικής.....	40
3.3 Η κοινωνική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	42
3.3.1 Η κοινωνική στρατηγική για την ισότητα ανδρών και γυναικών.....	45

3.3.2 Η «Κοινωνική Ατζέντα 2006 - 2010»	46
3.3.3 Η παρέμβαση σε θέματα υγείας.....	47
3.3.4 Η πολιτική διασφάλιση ίσων ευκαιριών για τα άτομα με αναπηρία	48
3.4 Η φυσιογνωμία της κοινωνικής πολιτικής στην Ευρώπη.....	49

Κεφάλαιο 4^ο - Η κοινωνική πολιτική του Δήμου Καλλιθέας.....

4.1. Η Καλλιθέα και η ιστορία της.....	52
4.2 Η Κοινωνική Πολιτική του Δήμου Καλλιθέας	53
4.2.1 Δημοτικό Κέντρο Υγείας.....	54
4.2.2 Αιμοδοσία του Δήμου	56
4.2.3 Συμβουλευτικό Κέντρο Οικογένειας.....	57
4.2.4 Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών	60
4.2.5. Δημοτικοί και Βρεφονηπιακοί Σταθμοί	60
4.2.6 Κέντρο Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων (Κ.Α.Π.Η)	66
4.2.7 Κοινωνική Μέριμνα Ηλικιωμένων	74
4.2.8 Βοήθεια στο Σπίτι.....	74
4.2.9 Ανοικτό Θεραπευτικό Κέντρο «ΘΗΣΕΑΣ»	76
4.2.10 Κέντρο Πρόληψης και Απεξάρτησης «ΣΤΑΘΜΟΣ»	82
4.2.11 Γραφείο Ενημέρωσης Καταναλωτή.....	86
4.2.12 Κέντρο Πληροφόρησης Νέων	87
4.2.13 Κέντρο Στήριξης Ποντιακού Ελληνισμού του Δήμου Καλλιθέας	90
4.2.14 Ο Πολιτισμός στον Δήμο Καλλιθέας.....	92

Συμπεράσματα.....	95
Βιβλιογραφία.....	97
Παράρτημα.....	100

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Πρόλογος

Η σύγχρονη τάση της εποχής, όσον αφορά την άσκηση κοινωνικής πολιτικής, θέλει το κεντρικό κράτος να μεταβιβάζει ολοένα και περισσότερες αρμοδιότητες στην τοπική αυτοδιοίκηση. Ως εκ τούτου, ο ρόλος της στην εφαρμογή προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής καθώς και στη λήψη μέτρων κοινωνικής ενσωμάτωσης διευρύνεται.

Το αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση και η αποτίμηση του ρόλου και των χαρακτηριστικών των δομών κοινωνικής πολιτικής που εφαρμόζει ο Δήμος Καλλιθέας. Έτσι κρίθηκε χρήσιμο, μέσα από την παρούσα εργασία, να διερευνηθεί το κατά πόσο ο Δήμος της Καλλιθέας μπορεί να ανταποκριθεί στις σύγχρονες απαιτήσεις. Αυτό, θα επιτευχθεί μέσα από την μελέτη της φύσης των υπηρεσιών κοινωνικής πολιτικής, της μεθοδολογίας με βάση την οποία σχεδιάζονται, υλοποιούνται και αξιολογούνται τα προγράμματα της στελέχωσης των δομών και της χρηματοδότησης που λαμβάνουν. Οι στόχοι της παρούσας εργασίας εντοπίζονται κυρίως στα σημεία που αναλύονται παρακάτω.

Πρώτον, επιχειρείται η διερεύνηση των δομών κοινωνικής πολιτικής που υπάρχουν στα πλαίσια του Δήμου καθώς και του τρόπου λειτουργίας τους. Δεύτερον, θα γίνει προσπάθεια για την κριτική μελέτη της λειτουργίας των δομών κοινωνικής πολιτικής ώστε να αναδειχθούν τα αδύνατα σημεία κατά το σχεδιασμό, της εφαρμογή και την αξιολόγηση των προγραμμάτων. Σε ένα τρίτο επίπεδο, επιχειρείται η αξιολόγηση της σχέσης και της συνεργασίας που έχει η τοπική αυτοδιοίκηση με την κεντρική εξουσία ώστε να αναδειχθεί η αντίληψη που υπάρχει σχετικά με τις διαδικασίες αποκέντρωσης. Τέλος, δεν θα μπορούσε να παραλειφθεί από τους στόχους αυτής της εργασίας η αποτύπωση προτάσεων που θα οδηγήσουν τον δήμο στην αποτελεσματικότερη άσκηση κοινωνικής πολιτικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Εννοιολογικές προσεγγίσεις

1.1. Ο ορισμός της κοινωνικής πολιτικής

Ο όρος κοινωνική πολιτική αναφέρεται τόσο σε ένα σύνολο μορφών και μεθόδων κοινωνικής δράσης και παρέμβασης, όσο και σε ένα αντικείμενο μελέτης και επιστημονικής ανάλυσης των επί μέρους πολιτικών που την συγκροτούν. Αν και κατά καιρούς έχει υποστηριχθεί ότι η κοινωνική πολιτική αποτελεί ένα ξεχωριστό επιστημονικό αντικείμενο, σήμερα γίνεται ευρύτερα αποδεκτό ότι πρόκειται για ένα διεπιστημονικό πεδίο. Αυτό σημαίνει ότι για την ανάπτυξη του θεωρητικού της υπόβαθρου, και των μεθόδων έρευνας, ανάλυσης και παρέμβασης στην πράξη, αντλεί από ένα φάσμα άλλων - κοινωνικών - επιστημών. Η κοινωνιολογία, η δημογραφία, η νομική, η πολιτική και η οικονομική επιστήμη, η κοινωνική ανθρωπολογία, η κοινωνική ψυχολογία, η οικολογία, η στατιστική, είναι οι κυριότερες.

Στην πράξη ο διεπιστημονικός της χαρακτήρας εκφράζεται με την συνεργασία διαφορετικών επιστημόνων και ειδικών για τον σχεδιασμό και την υλοποίησή της. Για παράδειγμα, για την υιοθέτηση μέτρων καταπολέμησης της μακροχρόνιας ανεργίας των νέων (π.χ. προγράμματα κατάρτισης, επιδότηση θέσεων εργασίας κ.α.) ή για την δημιουργία ενός κέντρου υποστήριξης ατόμων με αναπηρία απαιτείται η σύμπραξη κοινωνιολόγων, πολιτικών επιστημόνων, οικονομολόγων, γιατρών, κοινωνικών λειτουργών. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αυτής της σύμπραξης έγκειται στην κατανόηση των στόχων της συγκεκριμένης δράσης, αλλά και των ευρύτερων στόχων της κοινωνικής πολιτικής, για την υλοποίηση των οποίων απαιτούνται συχνά γνώσεις εξειδικευμένες, ακόμα και για τους τεχνικούς. Προκειμένου οι εγκαταστάσεις να είναι προσβάσιμες σε άτομα με αναπηρία (κινητική ή αισθητηριακή), πρέπει οι κατασκευαστές να γνωρίζουν τις ειδικές προδιαγραφές και τεχνικές για την κατασκευή των χώρων - όπως η κλίση που πρέπει να έχουν οι ράμπες, ή το άνοιγμα των θυρών στους ανελκυστήρες και τα δωμάτια για να χωρούν τα αμαξίδια των κινητικά

αναπήρων. Για να μπορέσει όμως να λειτουργήσει ένα τέτοιο κέντρο χρειάζεται να γίνει αποδεκτό από την τοπική κοινωνία μέσα στην οποία θα λειτουργήσει. Διαφορετικά, η αντίδραση από τους κατοίκους μπορεί να οδηγήσει σε ματαίωση της προσπάθειας και πάντως να δημιουργήσει προβλήματα τα οποία αναιρούν τον κύριο στόχο της κοινωνικής ένταξης και ομαλής ζωής αυτών των ανθρώπων μέσα στο κοινωνικό τους περιβάλλον. Εκεί μπορούν να προσφέρουν πολλά οι κοινωνικοί επιστήμονες, αλλά και εκπαιδευμένοι εθελοντές.

Ο σύνθετος χαρακτήρας της κοινωνικής πολιτικής προϋποθέτει την στενή συνεργασία αυτών των ανθρώπων και συχνά την λειτουργία τους ως ομάδα. Αυτό δεν είναι κάτι απλό. Οι άνθρωποι από διαφορετικές ειδικότητες έχουν συνηθίσει να λειτουργούν στα δικά τους συγκεκριμένα πλαίσια, επιστημονικής πρακτικής και δεοντολογίας. Αν μάλιστα προσθέσει κάποιος στην ομάδα σχεδιασμού και υλοποίησης τους χρήστες των υπηρεσιών, ή εκπροσώπους τους τότε το εγχείρημα γίνεται ακόμα πιο δύσκολο, όσο και γοητευτικό. Γιατί ακριβώς πρόκειται για μια ζωντανή και δυναμική κατάσταση αλληλεπίδρασης και αυτογνωσίας, η οποία διαμορφώνεται μέσα από διαδικασίες συναίνεσης και σύγκρουσης. Όχι μόνο γνώσεις, αλλά και αντιλήψεις, στάσεις, αξίες, πολιτικές πεποιθήσεις, προσωπικές εμπειρίες, γνώμες για το εφικτό και το δέον και για τις ηθικές διαστάσεις της εκάστοτε παρέμβασης αποτελούν υλικά με τα οποία δομείται η κοινωνική πολιτική, σε δεδομένα ιστορικά, κοινωνικά και πολιτισμικά πλαίσια.

Αυτός ο σύνθετος και δυναμικός χαρακτήρας της καθιστά ιδιαίτερα δύσκολο εγχείρημα τον ορισμό και την οριοθέτησή της στην πράξη, σε σχέση με άλλες πολιτικές και ως αντικείμενο επιστημονικής ανάλυσης, σε σχέση με τις άλλες κοινωνικές επιστήμες οι οποίες συνθέτουν τον διεπιστημονικό της χαρακτήρα. Αυτό εξηγεί και τους διαφορετικούς ορισμούς που συναντά κανείς στα πλαίσια της επιστημονικής ανάλυσης, αλλά και της ασκούμενης πολιτικής¹.

---

¹ Στασινοπούλου Ο. (2006), «Κοινωνική πολιτική, βασικές έννοιες», Σημειώσεις μαθήματος, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα, σελ. 17-19

1.2. Το κοινωνικό επίκεντρο της κοινωνικής πολιτικής

Η διατύπωση ενός ορισμού για την κοινωνική πολιτική και η θεωρητική της θεμελίωση, είναι ένα ζήτημα που έχει απασχολήσει πολλούς σύγχρονους διανοητές. Η οριοθέτηση της έννοιας δεν είναι μια εύκολη υπόθεση. Η κοινωνική πολιτική ως όρος είναι αρκετά αμφιλεγόμενος, καθώς παραπέμπει σε δύο διαφορετικά αντικείμενα. Γίνεται αναφορά στον ορισμό της πολιτικής και στον όρο κοινωνικό, δύο έννοιες που ξεχωριστά δεν αντιπροσωπεύουν το ίδιο αντικείμενο. Ως συνέπεια, η βαρύτητα που λαμβάνει ο κάθε ένας διαμορφώνει και το σύνολο του ορισμού που μας ενδιαφέρει. Αν εστιάσει κανείς στον όρο πολιτική, τότε θα αναφέρεται στο σύνολο των κυβερνητικών πολιτικών που έχουν σχεδιαστεί για την προαγωγή κοινωνικών σκοπών ή στόχων². Με βάση αυτή τη θεώρηση, γίνεται αναφορά κυρίως στα μέτρα που λαμβάνονται από το κεντρικό κράτος με στόχο την προώθηση της κοινωνικής ευημερίας. Τα μέτρα αυτά δεν είναι απαραίτητα να ανήκουν αποκλειστικά στο πεδίο του κοινωνικού. Είναι πιθανό να είναι οικονομικά, παροχές σε είδος όπως η στέγαση, μέτρα για την υγεία, την ασφάλιση. Είναι εμφανές, ότι δεν είναι πάντα εύκολο να οριοθετηθεί μία έννοια με όρια τόσο διευρυμένα.

Ο Titmuss³, διεύρυνε την αντίληψη που επικρατούσε για το αντικείμενο της κοινωνικής πολιτικής και εισήγαγε στο θεωρητικό στίβο μία άλλη διάστασή της, απελευθερώνοντάς την από τα στενά πλαίσια των παροχών με στόχο την ευημερία του ατόμου. Στο έργο του αναφέρει ότι στο πεδίο μελέτης της κοινωνικής πολιτικής δεν πρέπει να απουσιάζει η αναφορά και ανάλυση της ιστορικής εξέλιξης όλων των υπηρεσιών, θεσμοθετημένων ή μη, που στοχεύουν στη βελτίωση των συνθηκών της ζωής του ατόμου στο περιβάλλον των οικογενειακών και ομαδικών σχέσεων. Από τη μία πλευρά, η κοινωνική πολιτική ασχολείται με τα θέματα της διοίκησης και οργάνωσης των παροχών, αλλά από την άλλη δεν μένει αδιάφορη μπροστά στις ζωές, τις ανάγκες και τις σχέσεις των μελών της κοινότητας. Το έργο του Titmuss ήταν καθοριστικό για την εξέλιξη της κοινωνικής

---

² Lewis G., Gewitz S., Clark J. (2007), «Κοινωνική πολιτική : Μια άλλη προσέγγιση», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, p. 24

³ Titmuss R.M. (1971) «*The gift relationship*», George Allen and Unwin, London, p. 14-15

πολιτικής, καθώς μετακίνησε το ενδιαφέρον από τα στενά πλαίσια των κυβερνητικών πολιτικών και μέτρων προς το ευρύτερο πεδίο της κοινωνικής ζωής. Η συμβολή του όμως δεν περιορίστηκε μόνο σε αυτό.

Το καίριο ζήτημα έγκειται στο ποια είναι η συμβολή του όρου κοινωνική στο σύνολο της έννοιας. Ποιο είναι δηλαδή το κοινωνικό στοιχείο της κοινωνικής πολιτικής και πως αυτό διαφοροποιείται από το οικονομικό ή το πολιτικό. Τα σύγχρονα κοινωνικά κινήματα μαζί με διανοητές έχουν συμβάλει στην απάντηση των παραπάνω ερωτημάτων. Οι θέσεις που έχουν διατυπωθεί συνοψίζονται σε δύο βασικές αντιλήψεις. Η πρώτη θεωρεί τον άνθρωπο ως ένα κοινωνικά ενεργό υποκείμενο που συμπεριφέρεται με αλτρουιστικό τρόπο. Ως δείγμα τέτοιας συμπεριφοράς και έκφραση αλτρουισμού αναφέρεται στη βιβλιογραφία η εθελοντική αιμοδοσία. Η μονομερής μεταβίβαση, δηλαδή η προσφορά χωρίς την αναμονή ανταλλάγματος είναι διακριτό γνώρισμα της έννοιας. Ο στόχος των πολιτικών που ασκούνται είναι η προαγωγή της ισότητας και της κοινωνικής συνοχής μέσα από την αίσθηση της κοινότητας.

Η δεύτερη αντίληψη θεωρεί την κοινωνική πολιτική ως ένα δυναμικό πεδίο που δεν μένει σταθερό. Τα κοινωνικά κινήματα μέσα από τις διεκδικήσεις τους καθορίζουν κάθε φορά τα όρια και τους στόχους των κοινωνικών παροχών. Με βάση αυτό, και έχοντας ως δεδομένο

ότι η κοινωνική πολιτική δεν είναι κάτι σταθερό, αλλά ένα πεδίο που συνεχώς αλλάζει ανάλογα με τις πιέσεις που ασκούνται, δεν είναι δυνατό να οριοθετηθεί η συμβολή του κοινωνικού στοιχείου στην νοηματοδότηση του όρου.

Ένα άλλο ζήτημα που παίζει καθοριστικό ρόλο για την οριοθέτηση της έννοιας, είναι ο καθορισμός των στόχων της κοινωνικής πολιτικής. Ήδη αναφερθήκαμε στον ορισμό της κοινωνικής πολιτικής ως μέσω για την επίτευξη της ευημερίας με τον Titmuss κύριο εκφραστή της. Στα ίδια μονοπάτια κινείται και ο Erskine (Erskine 1998, σ.7) που ορίζει την κοινωνική πολιτική ως τον όρο που χρησιμοποιούμε για να περιγράψουμε δράσεις οι οποίες στοχεύουν στην προαγωγή της ευημερίας, καθώς επίσης ο όρος που χρησιμοποιείται για να υποδηλώσουμε την ακαδημαϊκή μελέτη τέτοιων δράσεων. Ανάλογες αναφορές έχουν γίνει από τους Spicker και Midgley, με τον πρώτο να

τοποθετεί το αντικείμενο της κοινωνικής πολιτικής σε άμεση συνάρτηση με τους θεσμούς που στοχεύουν στην επίτευξη της κοινωνικής ευημερίας και τον δεύτερο να αναφέρει ότι η επίτευξη της συναρτάται από τη σωστή διαχείριση των κοινωνικών προβλημάτων και τη μεγιστοποίηση των κοινωνικών ευκαιριών.

Άλλοι θεωρητικοί όπως ο Kemsall⁴ και ο Ewald⁵, εντοπίζουν τον στόχο της κοινωνικής πολιτικής στη αντιμετώπιση του κινδύνου. Η εξέλιξη της επιστήμης και οι νέοι τρόποι πρόβλεψης και διαχείρισης των παραγόντων κινδύνου που αυτή συνεπάγεται, επιβάλλει την ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων για τη διαχείριση τους. Οι κίνδυνοι είναι φαινόμενα που μπορούν να μετρηθούν και να αξιολογηθούν, ενώ υπάρχει και η δυνατότητα για την πρόβλεψή τους. Οι κοινωνίες διακινδύνευσης με της κοινωνικά ευπαθείς ομάδες να είναι περισσότερο εκτεθειμένες σε αυτούς. Ο κίνδυνος δεν είναι μόνο τα δυσάρεστα γεγονότα που μπορεί να συμβούν αλλά όλες εκείνες οι αλλαγές (γέννηση παιδιού, αλλαγή τόπου διαμονής) που λαμβάνουν χώρα στη ζωή του ατόμου και διαταράσσουν την ισορροπία που μέχρι τότε είχε.

Πέρα από τις παραπάνω κατευθύνσεις, συνοπτικά αναφέρεται ότι στο πεδίο δράσης της κοινωνικής πολιτικής έχει αναφερθεί η επίτευξη της κοινωνικής αλλαγής και η ρύθμιση της κοινωνικής αναπαραγωγής, ενώ έχει εξεταστεί και από την οπτική των σχέσεων εξουσίας και του κυρίαρχου λόγου.

1.3. Ο στόχος των συστημάτων κοινωνικής πολιτικής

Η κοινωνική ασφάλεια ή προστασία είναι το κυρίαρχο ζητούμενο για τα περισσότερα συστήματα κοινωνικής πολιτικής. Ο πιο σύγχρονος ορισμός για τα συστήματα κοινωνικής προστασίας δίνεται από το ινστιτούτο τοπικής αυτοδιοίκησης. Σύμφωνα με αυτόν, τα συστήματα κοινωνικής ασφάλειας (ή προστασίας) αποσκοπούν στην επίτευξη του στόχου της κοινωνικής ασφάλειας, δηλαδή στην προστασία του πληθυσμού από

---

⁴ Kemsall H. (2002), «*Risk social policy and welfare*», Open University press, Philadelphia, p. 121

⁵ Ewald F. (2000), «*Ιστορία του κράτους πρόνοιας*», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, p. 174

καταστάσεις που επιφέρουν απώλεια ή μείωση των πηγών συντήρησης, στην προληπτική ή επανορθωτική προστασία της υγείας, στην εξασφάλιση απασχόλησης και τη διατήρηση της ικανότητας για εργασία, στην εγγύηση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης και στη διασφάλιση της δυνατότητας κάθε ατόμου να συμμετέχει ενεργητικά στην οικονομική και κοινωνική ζωή⁶. Ο στόχος της κοινωνικής ασφάλειας πολλές φορές συνδέεται με την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, την αναδιανομή του εισοδήματος και την επιδίωξη της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Η πρώτη φορά που η κοινωνική ασφάλεια καταγράφεται ως ανθρώπινο δικαίωμα είναι το 1948 στο άρθρο 22 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Το ελάχιστο περιεχόμενό της προσδιορίζεται αρχικά από τον Ευρωπαϊκό Κώδικα Κοινωνικής Ασφάλειας του Συμβουλίου της Ευρώπης, ενώ τέσσερα χρόνια αργότερα το 1952 αναφέρεται και στη Διεθνή Σύμβαση Εργασίας με το άρθρο 102 «περί ελαχίστων ορίων κοινωνικής ασφάλειας» της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας. Η κατοχύρωση του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλεια υπάρχει και στο άρθρο 12 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Όταν γίνεται λόγος για το σύστημα κοινωνικής ασφάλειας, συνήθως δεν αναφέρεται μόνο σε έναν κοινωνικοπολιτικό στόχο, αλλά και στο σύνολο των μέτρων που εξυπηρετούν το στόχο αυτό. Στη βιβλιογραφία, ο όρος για την κοινωνική προστασία διαφοροποιείται μερικώς από τον ορισμό της κοινωνικής ασφάλειας, καθώς στον πρώτο εντάσσονται και τα εθελοντικά προγράμματα που δεν περιλαμβάνονται σε κάποια νομοθετική ρύθμιση⁷.

1.4. Η κοινωνική ασφάλιση, η κοινωνική πρόνοια και η προστασία της υγείας

Η θεσμική οργάνωση του συστήματος κοινωνικής ασφάλειας εξειδικεύεται από τρεις βασικούς μηχανισμούς ή τεχνικές⁸:

---

⁶ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (2006), «Κοινωνική πολιτική και τοπική αυτοδιοίκηση», Αθήνα, σελ. 6

⁷ Κρεμαλής Κ. (1985), «Δίκαιο κοινωνικών ασφαλίσεων», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, σελ. 22

⁸ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (2006), «Κοινωνική πολιτική και τοπική αυτοδιοίκηση», Αθήνα, σελ. 7

- 1) Την κοινωνική ασφάλιση.
- 2) Την κοινωνική πρόνοια.
- 3) Την προστασία της υγείας.

Η κοινωνική ασφάλιση καλύπτει το σύνολο των μέτρων που αφορούν τη χορήγηση οικονομικών πόρων (ασφαλιστικές παροχές) από ειδικούς φορείς (ασφαλιστικοί οργανισμοί) σε πρόσωπα που υπάγονται σε αυτούς (ασφαλισμένοι), τα οποία αντιμετωπίζουν τυποποιημένους κινδύνους μείωσης εισοδημάτων ή αύξησης των δαπανών τους (ασφαλιστικοί κίνδυνοι) και έχουν συμπληρώσει προκαθορισμένες χρονικές και οικονομικές προϋποθέσεις (χρόνο ασφάλισης, ασφαλιστικές εισφορές).

Η κοινωνική πρόνοια καλύπτει το σύνολο των μέτρων που αφορούν τη χορήγηση μη ανταποδοτικών εισοδηματικών παροχών, παροχών σε είδος και κοινωνικών υπηρεσιών μέσω ειδικών φορέων (προνοιακοί φορείς) σε άτομα που τελούν σε κατάσταση ανάγκης και δεν μπορούν να την αντιμετωπίσουν με δικά τους μέσα.

Η προστασία της υγείας καλύπτει το σύνολο των μέτρων που αφορούν τη χορήγηση παροχών σε είδος και υγειονομικών υπηρεσιών από εξειδικευμένους φορείς, με σκοπό τη διατήρηση και την προαγωγή της υγείας του πληθυσμού.

Οι τρεις παραπάνω μηχανισμοί είναι μέρη του συστήματος κοινωνικής ασφάλειας και ως εκ τούτου λειτουργούν συμπληρωματικά για την επίτευξη του ευρύτερου στόχου που δεν είναι άλλος από την κοινωνική προστασία των πολιτών. Παρόλα αυτά, διατηρούν μια σχετική αυτοτέλεια ως προς τα χρησιμοποιούμενα μέσα και τους επιμέρους στόχους που επιδιώκουν. Η διάκριση των τριών μηχανισμών είναι χρήσιμη καθώς πέρα από το γενικό στόχο που καλούνται να ικανοποιήσουν διαθέτουν και επιμέρους στόχους που λαμβάνονται υπ' όψιν τόσο κατά το στάδιο του σχεδιασμού των ειδικότερων παρεμβάσεων, όσο και κατά το στάδιο της εφαρμογής των ειδικότερων κανόνων που ρυθμίζουν τις παρεμβάσεις αυτές.

Ο τρόπος με τον οποίο αξιοποιούνται και διαπλέκονται οι τρεις βασικοί μηχανισμοί του συστήματος κοινωνικής ασφάλειας στο πλαίσιο κάθε εθνικού κράτους πρόνοιας, είναι αποτέλεσμα των ιδιαίτερων κοινωνικών, οικονομικών και δημογραφικών δεδομένων του κάθε κράτους. Οι εθνικές παραδόσεις, η πολιτιστική κληρονομιά και οι

ιδεολογικές και πολιτικές επιλογές που κάθε φορά επικρατούν είναι παράγοντες που επηρεάζουν σημαντικά τον τρόπο που αξιοποιούνται αυτοί οι βασικοί μηχανισμοί ως μέρη του συστήματος κοινωνικής ασφάλειας⁹.

1.5. Η διάρθρωση και ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα. Ιστορικές διαστάσεις

Η ελληνική επικράτεια, με εξαίρεση την περιοχή του Αγίου Όρους για την οποία προβλέπεται ιδιαίτερο καθεστώς, είναι διαιρεμένη σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.).

Οι Ο.Τ.Α. σκοπό έχουν να δημιουργήσουν ευκαιρίες ενεργητικής συμμετοχής του πολίτη στα κοινά και να ενδυναμώσουν το αίσθημα ευθύνης και καθήκοντος του πολίτη απέναντι στη κοινωνία. Τους Ο.Τ.Α. αποτελούν οι Δήμοι και οι κοινότητες. Σήμερα υπάρχουν 914 Δήμοι και 120 κοινότητες. Επικεφαλής των Δήμων είναι οι δήμαρχοι, οι κοινοτάρχες και τα δημοτικά και κοινοτικά συμβούλια αντίστοιχα.

Οι Ο.Τ.Α. αποτελούν Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) και απολαύουν διοικητικής και οικονομικής αυτοτέλειας. Αυτό σημαίνει ότι έχουν δικαιώματα και υποχρεώσεις, δική τους περιουσία, δικό τους προϋπολογισμό και απασχολούν δικούς τους υπαλλήλους. Η οικονομική τους δυνατότητα είναι βασικός παράγοντας για την ουσιαστική λειτουργία τους. Γι' αυτό, το κράτος μεριμνά για την εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων τους. Η μέριμνα αυτή πραγματοποιείται με ρυθμίσεις εκ μέρους του κράτους που να εξασφαλίζουν έσοδα, όπως π.χ. από τον φόρο ακίνητης περιουσίας. Η πολιτεία ασκεί διοικητική εποπτεία στους Ο.Τ.Α. με τρόπο, όμως, που να μην εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση τους, δηλαδή ασκεί έλεγχο νομιμότητας των πράξεων τοπικής αρμοδιότητάς τους και όχι έλεγχο σκοπιμότητας¹⁰.

---

⁹ Σκαμνάκης Χ. (2006), «Ο ρόλος των φορέων της αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, σελ 56

¹⁰ Βικιπαιδεία (2008), «Οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης», διαθέσιμο <http://www.wikipedia.org>, ημερ. ανάκτησης 09/01/2009

Η ίδρυση της τοπικής αυτοδιοίκησης ξεκινά από το μινωικό κράτος. Ο βασιλιάς ήταν ουσιαστικά ο δήμαρχος. Έπειτα ακολουθεί ο πατέρας της αυτοδιοίκησης, ο Κλεισθένης. Αυτός χώρισε την αθηναϊκή πολιτεία σε 100 Δήμους. Κάθε Δήμος είχε τη δική του διοικητική περιφέρεια, τη δική του ονομασία και τα δικά του διοικητικά όργανα, άμεσα εκλεγμένα από τους κατοίκους.

Ο Κλεισθένης προχώρησε ακόμα ένα βήμα, έφτιαξε τις Τριπτύες (580 π.Χ.), αντίστοιχο της σημερινής Νομαρχίας. Το κράτος του Μεγάλου Αλεξάνδρου, όπως είναι γνωστό, στηριζόταν πάνω στην αποσυγκέντρωση αλλά και στην αυτοδιοίκηση των ελληνικών κοινοτήτων και των πόλεων.

Αργότερα, η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία αντέγραψε την οργάνωση αυτή για να εξασφαλίσει τις απέραντες κτήσεις της. Οι ίδιες αρχές επικράτησαν και στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, αρχές που απέβλεπαν στη διατήρηση της αυτονομίας των Πόλεων και των Κοινοτήτων.

Στο Βυζάντιο, μέχρι και την πτώση του, υπήρχαν κοινοτικοί οργανισμοί που είχαν αυτοτελή ύπαρξη και άμεσα εκλεγμένες αρχές. Η οργάνωση αυτή συνεχίστηκε και επί Τουρκοκρατίας. Έτσι, ενώ κατά τον 9ο αιώνα στο Βυζάντιο υπήρχαν οι λεγόμενοι άρχοντες, τον «πρωτεύοντα» και τους «πατέρες της πόλεως», κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας υπάρχουν οι «γέροντες» και οι «πρωτογέροντες». Οι «άρχοντες» των Βυζαντινών χρόνων συνέχισαν να υπάρχουν επί Τουρκοκρατίας με την ίδια ονομασία. Αυτή η κοινοτική οργάνωση εξασφάλιζε αυτονομία στη διοίκηση των εσωτερικών υποθέσεων των κοινοτήτων καθώς και των δικαστικών υποθέσεων. Οι Τούρκοι σεβάστηκαν σε αρκετές περιπτώσεις την κατά το εθιμικό δίκαιο οργάνωση των κοινοτήτων. Έτσι οι κοινότητες πλήρωναν στην τουρκική κυβέρνηση τους απαιτούμενους φόρους και διατηρούσαν την αυτοτέλεια τους.

Τις κοινότητες κυβερνούσαν οι δημογέροντες ή προεστοί, τους οποίους εξέλεγε ο λαός συνήθως δια βοής. Αυτοί διαχειρίζονταν την κοινοτική περιουσία, εισέπρατταν φόρους, διατηρούσαν τα σχολεία και τους ναούς, φρόντιζαν για τις συγκοινωνίες και εκτελούσαν χρέη δικαστή. Η τοπική ιδιαιτερότητα αλλά και τα οικονομικά συμφέροντα επέβαλαν πολλές φορές, διαφορετικές μορφές οργάνωσης.

Ο Καποδίστριας θέλησε να αναδιοργανώσει το θεσμό, αλλά διατήρησε την εξάρτηση από την κεντρική εξουσία, έτσι που οι εκπρόσωποι της αυτοδιοίκησης ουσιαστικά ήταν εκτελεστικά όργανα της κυβέρνησης.

Το 1912, ο Ελευθέριος Βενιζέλος, επειδή ήθελε να εξαρθρώσει τα φέουδα των κομματάρχων, που επί δεκαετίες ήλεγχαν τους Δήμους και μέσα από αυτούς την κρατική εξουσία, δημιουργήθηκαν, σε εκείνη τη μικρή τότε Ελλάδα, 6.000 κοινότητες.

Την 1^η Ιανουαρίου 1944, το Γενικό Συμβούλιο του ΕΛ.ΑΣ διαμόρφωσε και έθεσε σε εφαρμογή τον κώδικα για την Τοπική Αυτοδιοίκηση και τη λαϊκή δικαιοσύνη, αποτελούμενο από 146 άρθρα.

Στο Σύνταγμα του 1975, προσδιορίστηκε ένα πλαίσιο της οργάνωσης και της λειτουργίας της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ο Νόμος 1878 της οικουμενικής κυβέρνησης του 1990, που συγκέντρωνε την κοινή αποδοχή, έμεινε στα συρτάρια της γραφειοκρατίας.

Η θέσπιση νόμων το 1994, για τη ίδρυση της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης και την τροποποίηση των διατάξεων για την πρωτοβάθμια αποτέλεσαν ένα βήμα μεταρρύθμισης και εκσυγχρονισμού του συστήματος διοίκησης- αυτοδιοίκησης και αναπτυξιακής οργάνωσης της χώρας.

Στο αναθεωρημένο Σύνταγμα, που ισχύει έως σήμερα, καθορίζονται δύο βαθμίδες αυτοδιοίκησης, χωρίς να προσδιορίζονται ακριβώς. Η σημερινή πραγματικότητα έχει ως α' βαθμό αυτοδιοίκησης τους Δήμους και τις κοινότητες και ως β' βαθμό τις νομαρχίες. Ιδιαίτερα θεσμικές οντότητες μέσα στα πλαίσια της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης είναι οι επαρχίες και οι διευρυμένες νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις¹¹.

Ο νόμος Καποδίστρια ή Σχέδιο Καποδίστρια, είναι η συνηθισμένη ονομασία του νόμου 2539/97 του Ελληνικού Κράτους, που δημοσιεύτηκε το 1997 και σύμφωνα με τον οποίο έγινε συνένωση κοινοτήτων σε μεγαλύτερους Δήμους με σκοπό τη βελτιστοποίηση της δημόσιας διοίκησης στο επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ο νόμος αυτός πήρε το

---

¹¹ Ιατρός Σ., Κουδούνης Α., Νικολακόπουλος Μ., Χασομέρης Σ., (2005), «Δομή και λειτουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης», Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Αθήνα, σελ. 65-68

όνομά του από τον Ιωάννη Καποδίστρια, πρώτο κυβερνήτη της Ελλάδας μετά την απελευθέρωσή της από τους Οθωμανούς.

Ο νέος όρος που εισήγαγε ο συγκεκριμένος νόμος Καποδίστρια είναι τα δημοτικά διαμερίσματα, οι παλαιές κοινότητες. Λόγω της κατάργησης των κοινοτήτων έτυχε σημαντικής αντίδρασης σε ορισμένες περιοχές.

Στους Δήμους και στις κοινότητες που συστήθηκαν με το Σχέδιο Καποδιστριας η εδαφική περιφέρεια κάθε Ο.Τ.Α που καταργήθηκε και κάθε οικισμού που προσαρτήθηκε ονομάστηκε «Τοπικό Διαμέρισμα». Προβλέπεται, επίσης, και η δυνατότητα διαίρεσης μιας περιοχής του Δήμου ή της κοινότητας σε συνοικίες (συνοικιακά συμβούλια)¹².

---

¹² Νόμος 2539/1997, ΦΕΚ 244 (04/12/1997), «Συγκρότηση της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης», Εκδόσεις Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα, σελ. 4-6

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Τοπική αυτοδιοίκηση και
κοινωνική πολιτική

Κεφάλαιο 2^ο - Τοπική αυτοδιοίκηση και κοινωνική πολιτική

2.1. Η ιστορική εξέλιξη του θεσμού της τοπικής αυτοδιοίκησης

Η σημερινή οργάνωση και λειτουργία του θεσμού της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα, έχει καθοριστεί σημαντικά από την εξέλιξη που η οργάνωση του κράτους έχει γνωρίσει στο πέρασμα των χρόνων. Το πολιτικό περιβάλλον καθώς και η προσπάθεια της κεντρικής κυβέρνησης να συγκεντρώσει όλες τις αρμοδιότητες είναι κάποιοι από τους παράγοντες που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη του θεσμού.

Οι μελετητές τοποθετούν τα θεμέλια της αυτοδιοίκησης σε διαφορετικές περιόδους. Οι πόλεις κράτη της αρχαίας Ελλάδας θεωρούνται από πολλούς ως η απαρχή του θεσμού, ο οποίος μετεξελίχτηκε και πήρε τη σημερινή μορφή¹³.

Άλλοι ερευνητές εντοπίζουν το θεμέλιο της μορφής που η τοπική αυτοδιοίκηση σήμερα έχει, στα χρόνια του Βυζαντίου¹⁴. Τέλος υπάρχει και η τρίτη άποψη που τοποθετεί την καταγωγή του θεσμού της τοπικής αυτοδιοίκησης στο οθωμανικό διοικητικό σύστημα¹⁵.

Το μέγεθος της Οθωμανικής αυτοκρατορίας καθώς και ο τρόπος λειτουργίας της, όπως το φορολογικό σύστημα, επέφεραν το διορισμό τοπικών αρχόντων ώστε όλο το οικοδόμημα να μπορέσει να λειτουργήσει. Οι τοπικοί άρχοντες είχαν την ευθύνη για τη εισπραξη των φόρων, ενώ παράλληλα λειτουργούσαν ως γέφυρα μεταξύ της τοπικής κοινωνίας και της κεντρικής εξουσίας.

Για ποικίλους λόγους το Οθωμανικό κράτος είχε μια αποκεντρωτική διοίκηση και επέλεγε τοπικούς στρατιωτικούς αρχηγούς. Αργότερα η αυτοκρατορία διαιρέθηκε σε περιοχές, οι οποίες διοικούνταν από έναν πασά. Οι επίσημες δραστηριότητες περιορίζονταν στη συγκέντρωση φόρων και στη στρατιωτική θητεία. Ορθόδοξοι ιερείς

---

¹³ Παπαρηγόπουλος Κ. (1858), *«Ιστορικά πραγματῖαι»*, Εκδόσεις Τυπογραφείο Λ.Δ. Βιλαρά, Αθήνα, σελ. 188-225

¹⁴ Μοσχοβάκης Ν. (1882), *«Το εν Ελλάδα δημόσιο δικαίον επί τουρκοκρατίας»*, Εκδόσεις Τυπογραφείο Χ.Ν. Φιλαδελφείως, Αθήνα, σελ. 68-81

¹⁵ Αργυρόπουλος Π. (1843), *«Δημοτική διοίκηση εν Ελλάδι»*, Τόμος Α', Αθήνα

και δεσπότες εισέπρατταν τους φόρους και διασφάλιζαν τη τάξη, ενώ παράλληλα, διατηρούσαν ζωντανές τις παραδόσεις και διαιώνιζαν την ελληνική γλώσσα, διατηρώντας κατ' αυτόν τον τρόπο ζωντανή την εθνική ταυτότητα. Από τη βυζαντινή περίοδο έως και σήμερα συναντά κανείς τρεις περιόδους όπως αναλύονται στις ενότητες που ακολουθούν.

2.1.1. Η πρώτη περίοδος 1827 - 1911

Η πρώτη εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου συνέχισε το σύστημα εκπροσώπησης των τοπικών κοινοτήτων που ήταν σε ισχύ από τα χρόνια της τουρκοκρατίας. Στο προσωρινό πολίτευμα έλλειπαν οι ουσιαστικές αναφορές σχετικά με την τοπική αυτοδιοίκηση. Ως εκ τούτου οι τοπικές αρχές, που προϋπήρχαν από την περίοδο της τουρκοκρατίας, συνέχισαν να διαδραματίζουν τον πρωταρχικό ρόλο για την οργάνωση και τη διοίκηση των ελληνικών επαρχιών. Αυτές άλλωστε, νομιμοποιούνταν στην αντίληψη των τοπικών κοινωνιών. Η κεντρική διοίκηση από την άλλη, ως νεοσυσταθείσα αρχή προσπαθούσε να αποκτήσει τον κεντρικό έλεγχο ανταγωνιζόμενη τις τοπικές αρχές. Το γεγονός αυτό οδήγησε στη συγγραφή του «οργανισμού των ελληνικών επαρχιών» το 1822. Το κείμενο αυτό είναι και το πρώτο επίσημο έγγραφο του ελεύθερου ελληνικού κράτους στο οποίο γίνεται λόγος, έστω και για μία υποτυπώδη μορφή τοπικής αυτοδιοίκησης, αφού η επαρχία οριζόταν ως η βασική μονάδα του νέου κράτους. Η παραπάνω κατεύθυνση επικυρώνεται και από τη δεύτερη εθνοσυνέλευση στην οποία ψηφίστηκε ο «οργανισμός των ελληνικών επαρχιών». Σύμφωνα με αυτόν, εφαρμόζεται ένα περιφερειακό σύστημα διοίκησης, με περιφερειακό κέντρο την πρωτεύουσα της κάθε επαρχίας.

Ο ερχομός του Ιωάννη Καποδίστρια το 1828, σηματοδότησε πολλές αλλαγές στην οργάνωση του ελληνικού κράτους, καθώς θεσμοθέτησε ένα ιδιαίτερα καινοτόμο σύστημα αυτοδιοίκησης. Οι τοπικές κοινωνίες έχουν τη δυνατότητα να αποφασίζουν μόνες τους για τα τοπικά ζητήματα που τους απασχολούν υπό την εποπτεία του

κεντρικού κράτους. Ο Καποδίστριας χώρισε το ελληνικό κράτος σε επτά τμήματα και το κάθε τμήμα σε επαρχίες. Οι επαρχίες χωρίστηκαν σε κωμοπόλεις και χωριά. Οι τοπικές κοινωνίες διοικούνταν από αιρετούς που οι ίδιες εξέλεγαν. Σε αυτό το σημείο πρέπει να σημειωθεί ότι στο δικαίωμα του εκλέγεσθε δεν είχαν πρόσβαση όλοι αφού σε αυτό συμμετείχαν μόνο κάποιοι από τους πιο εύπορους πολίτες.

Το παραπάνω σύστημα εφαρμόστηκε για δύο μόνο έτη, όταν τα λιγοστά επαρχιακά συμβούλια ήρθαν να αντικαταστήσουν τις δημογεροντίες. Το 1833 ο νόμος περί συστάσεων Δήμων θέτει στην ουσία τους Δήμους υπό την επιτήρηση του έπαρχου ή του νομάρχη. Ένα μέτρο που στην ουσία δρα κατασταλτικά προς την αυτονομία των Δήμων, αφού τους καθιστά διοικητικά και οικονομικά όμηρους προς την ανώτερη αρχή. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι οι Δήμοι υποχρεούνται στην άσκηση κάποιας υποτυπώδους κοινωνικής πολιτικής όπως είναι η στέγαση, η σίτιση και η περίθαλψη των ενδεών δημοτών¹⁶.

2.1.2 Η δεύτερη περίοδος 1911 - 1975

Η περίοδος πρωθυπουργίας του Χαρίλαου Τρικούπη σηματοδότησε την έναρξη της δεύτερης περιόδου για τη ζητήματα της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ο Τρικούπης, χωρίς να καταργεί τον θεσμό των κοινοτήτων, προσπάθησε να εδραιώσει ισομεγέθεις Δήμους σε όλη την επικράτεια. Με αυτόν τον τρόπο πίστευε ότι οι Δήμοι θα ανταποκρίνονταν αποτελεσματικότερα σε όλο το εύρος των αρμοδιοτήτων τους.

Για να πετύχει τα παραπάνω πρότεινε την εφαρμογή τριών σχεδίων («Περί της Νομαρχιακής Επιτροπής», «Περί Κοινοτήτων», Τροποποίηση του Περί Δήμων Νόμου»). Μπορεί κανένα από αυτά τα σχέδια να μη εφαρμόστηκε λόγω των αντιδράσεων που προκλήθηκαν, αλλά αποτέλεσαν τη βάση για τη συνέχιση του διαλόγου σχετικά με τη μορφή που η τοπική αυτοδιοίκηση θα έπρεπε να έχει, με

---

¹⁶ Σκαμνάκης Χ. (2006), «Ο ρόλος των φορέων της αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, σελ 156-160

γνώμονα πάντα τη συμμετοχή περισσότερων πολιτών καθώς και την καλύτερη διοικητική λειτουργία της.

Το νομοθετικό πλαίσιο της δεύτερης περιόδου καθορίζεται από το σύνταγμα του 1911, καθώς και από το νόμο ΔΝΖ' του 1912 ο οποίος χωρίς να επιφέρει κάποια καινοτόμα αλλαγή, καθορίζει το ρόλο και τη λειτουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης έως την περίοδο της μεταπολίτευσης. Τα σημαντικά σημεία του νόμου που αξίζει να σημειωθούν, είναι ότι εισάγει την έννοια των τοπικών υποθέσεων και ξεκινάει το διάλογο για την οριοθέτηση της. Την αρτιότερη μέχρι τότε αναφορά στην οργάνωση της τοπικής αυτοδιοίκησης έχουμε με το σύνταγμα του 1927. Με βάση αυτό η χώρα διαιρείται σε περιφέρειες και κοινότητες, στα πλαίσια των οποίων οι πολίτες διαχειρίζονται τις τοπικές τους υποθέσεις. Από την άλλη πλευρά, το κράτος έχει την ευθύνη για την εποπτεία τη τοπικής αυτοδιοίκησης και υποχρεούται στην εξασφάλιση της απαραίτητης χρηματοδότησης, ώστε να μπορέσει να επιβιώσει. Αν και τα όρια των τοπικών υποθέσεων παραμένουν αδιευκρίνιστα, είναι ιδιαίτερα σημαντικό ότι μέσω της δυνατότητας των πολιτών να εκλέγουν τις τοπικές αρχές, εισάγεται επισήμως η αντίληψη της αποκέντρωσης.

Εξαιτίας των πολιτικών αναταραχών εκείνης της περιόδου το σύνταγμα του 1927 εφαρμόστηκε έως το 1935, όταν η κυβέρνηση του Παναγή Τσαλδάρη επανέφερε το σύνταγμα του 1911.

Το νομοθετικό πλαίσιο που ακολούθησε για την εν λόγω περίοδο δεν παρουσιάζει αξιοσημείωτες αλλαγές αναφορικά με τον θεσμό της τοπικής αυτοδιοίκησης. Η πολιτική αναταραχή που επικρατεί στη χώρα επηρεάζει την οργάνωση και λειτουργία των θεσμών της τοπικής αυτοδιοίκησης. Τα όρια των τοπικών υποθέσεων συνεχίζουν να αναζητούνται, ενώ η διοικητική διαίρεση της χώρας το 1954 επιστρέφει στο νομαρχιακό σύστημα που υπήρχε από την αρχή της πρώτης περιόδου. Φαίνεται ότι η ελληνική πολιτεία αναζητεί τον τρόπο διοίκησης που καλύτερα μπορεί να λειτουργήσει. Τέλος,

την περίοδο της δικτατορικής κυβέρνησης ενισχύεται ο συγκεντρωτικός τρόπος διακυβέρνησης υποβαθμίζοντας τον ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης¹⁷.

2.1.3 Η τρίτη περίοδος 1976 έως σήμερα

Μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας θεσμοθετείται ένα αρτιότερο νομοθετικό πλαίσιο που καθορίζει τη δράση και τη λειτουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης. Στο άρθρο 102 του νέου συντάγματος αναφέρεται ρητά ότι οι Δήμοι και οι κοινότητες, οι οποίοι πλέον αποτελούν τη πρώτη βαθμίδα, αναλαμβάνουν την διοίκηση όλων των τοπικών υποθέσεων. Η κυβέρνηση έχει την ευθύνη για την χρηματοδότηση και την εποπτεία των Δήμων οι οποίοι δρουν με αυτοτέλεια προωθώντας τα τοπικά συμφέροντα.

Ένα σημαντικό βήμα προς την αποκέντρωση αποτέλεσε ο Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας του 1980. Ο κώδικας επιδιώκει τη διεύρυνση των αρμοδιοτήτων των Ο.Τ.Α. με στόχο την αποκέντρωση και την ενίσχυση των αποφάσεων σε τοπικό επίπεδο. Παράλληλα, προτρέπει την ενίσχυση της αυτονομίας των τοπικών εξουσιών για τη διεκπεραίωση των τοπικών υποθέσεων¹⁸.

Δύο χρόνια αργότερα, ένας νέος κώδικας έρχεται να συμπληρώσει τον προηγούμενο. Θεσμοθετούνται τα λαϊκά συμβούλια ως ένα μέσο για την ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών, ενώ παράλληλα ξεκινάει τη λειτουργία του ο δεύτερος βαθμός τοπικής αυτοδιοίκησης που είναι οι νομαρχίες. Η θεσμοθέτηση της δευτεροβάθμιας διοίκησης γίνεται το 1986 με το νόμο 1622 γεγονός που καταδεικνύει ότι επιχειρείται ένα μεγαλεπήβολο σχέδιο αλλαγής το συστήματος τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι στόχοι που υπάρχουν είναι η αποκέντρωση και η αποτελεσματικότερη λειτουργία των τοπικών οργανισμών. Για να επιτευχθούν τα παραπάνω δίνονται κίνητρα στους Δήμους ώστε να

---

¹⁷ Σκαμνάκης Χ. (2006), «Ο ρόλος των φορέων της αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, σελ 161-163

¹⁸ Σιούτη - Γεωργίου Γ. (1980), «Το νομικό καθεστώς της τοπικής αυτοδιοίκησης», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, σελ. 8

συνενωθούν ώστε ως μεγαλύτεροι να μπορέσουν με αποτελεσματικότερο τρόπο να ασκήσουν διοίκηση στα όρια δράσης τους.

Η ταραχώδης πολιτική περίοδος αποτέλεσε για μία ακόμη φορά τροχοπέδη για την εξέλιξη των πραγμάτων αφού ο νόμος του 1986 τελικά δεν εφαρμόστηκε. Παρ' όλα αυτά, αποτέλεσε μία σταθερή βάση πάνω στην οποία, το 1994 ο νόμος 2218 έδωσε τη δυνατότητα στον δεύτερο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης να ξεκινήσει την λειτουργία του. Προς την αυτονομία της τοπικής αυτοδιοίκησης οδήγησαν τη χώρα και οι επιρροές από τον ευρωπαϊκό χώρο, καθώς το ελληνικό κοινοβούλιο από το 1989 είχε ήδη εγκρίνει τον ευρωπαϊκό χάρτη. Μέσα από τα περιεχόμενά του επικροτείται η αυτονόμηση των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, είναι άλλωστε χαρακτηριστικό ότι οι τοπικές εξουσίες αναφέρονται ως βασικό συστατικό των δημοκρατικών καθεστώτων. Η Ευρώπη προωθεί ένα αποκεντρωμένο σύστημα διακυβέρνησης και η Ελλάδα έρχεται έστω και καθυστερημένα να θεσπίσει νόμους ώστε να ακολουθήσει την επικρατούσα ευρωπαϊκή στρατηγική.

Το πρόγραμμα Ιωάννης Καποδιστριας (Ν. 2539/97) σχεδιάστηκε ώστε να αποκτήσει ο Δήμος, ως διοικητική μονάδα, ικανό μέγεθος για να ανταποκριθεί σε ένα περισσότερο αποκεντρωμένο σύστημα, αλλά με παράλληλο στόχο τη δημιουργία εκείνων των προϋποθέσεων για τη συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης στην αντιμετώπιση ζητημάτων που εντοπίζονται στα χωρικά όρια ευθύνης της.

Σήμερα η δυνατότητα των Ο.Τ.Α. να ασκούν κοινωνική πολιτική είναι θεσμοθετημένη και αναπτύσσουν πλήθος προγραμμάτων για την κοινωνική ένταξη των ευπαθών πληθυσμιακών ομάδων. Ειδικότερα, το άρθρο 75 του Ν.3463/2006 του νέου κώδικα Δήμων και κοινοτήτων αναφέρει ότι οι δημοτικές και οι κοινοτικές αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας». Η γενικότερη τάση που

επικρατεί είναι η λειτουργία αποκεντρωμένων με την τοπική αυτοδιοίκηση πρωταγωνιστεί στην εφαρμογή προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής¹⁹.

2.2. Το περιεχόμενο και η οριοθέτηση της κοινωνικής πολιτικής

Η κοινωνική πολιτική ασκείται μέσα από ένα σύνολο εξειδικευμένων φορέων, δημόσιου και ιδιωτικού χαρακτήρα. Συγκροτείται από επί μέρους πολιτικές στα πεδία της υγείας, της κοινωνικής ασφάλισης, και της πρόνοιας, που αποτελούν τον κύριο πυρήνα της υπό μία στενή έννοια. Σήμερα όμως υιοθετείται μια διευρυμένη οπτική στην οποία εντάσσονται πολιτικές που αφορούν στην εργασία, την κατοικία, το περιβάλλον και τον πολιτισμό. Γι' αυτό η οριοθέτησή της σε σχέση με άλλες πολιτικές είναι δύσκολη, γιατί εκτός από τα μέτρα τα οποία εμπίπτουν σαφώς στα δικά της πεδία, υπάρχουν και μέτρα τα οποία εφαρμόζονται στα πλαίσια άλλων πολιτικών, ιδιαίτερα της οικονομικής πολιτικής και της πολιτικής απασχόλησης.

Για παράδειγμα, τα προγράμματα κατάρτισης ανέργων με στόχο την επανένταξή τους στην αγορά εργασίας και την καταπολέμηση της ανεργίας, έχουν χαρακτήρα κοινωνικής πολιτικής. Το ίδιο ισχύει και για τις φορολογικές ελαφρύνσεις, ή τις προνομιακές δανειοδοτήσεις σε πολίτες, σύμφωνα με ορισμένα κριτήρια οικογενειακής κατάστασης ή παροχής φροντίδας. Εκείνο που προσδίδει σε μέτρα τον χαρακτήρα της κοινωνικής πολιτικής είναι η συγκεκριμένη στόχευσή τους. Πρέπει ωστόσο να κατανοήσουμε ότι κάθε πολιτική που έχει κοινωνικό χαρακτήρα δεν είναι αυτομάτως κοινωνική πολιτική, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις οι ίδιες πολιτικές μπορεί να έχουν διττό χαρακτήρα. Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελούν σήμερα οι λεγόμενες «ενεργητικές πολιτικές προσφοράς εργασίας», οι οποίες απευθύνονται στους ανέργους και τους ανενεργούς και συνδυάζουν επαγγελματική κατάρτιση, παρακίνηση στην αναζήτηση

---

¹⁹ Στασινοπούλου Ο., (2003), «Κράτος πρόνοιας - Ιστορική εξέλιξη, σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, σελ. 29

εργασίας, τοποθέτηση και υποστήριξη στην εργασία, σε συνδυασμό με πολιτικές ίσων ευκαιριών και κοινωνικής πρόνοιας²⁰.

Συνοψίζοντας, παρατηρεί κανείς ότι η κοινωνική πολιτική ασκείται είτε ξεχωριστά στα δικά της πεδία, είτε σε συνδυασμό με άλλες πολιτικές. Συχνά πάλι τα μέσα άσκησης κοινωνικής πολιτικής εμπίπτουν στην αρμοδιότητα άλλων πολιτικών, όπως στο παράδειγμα της φορολογικής πολιτικής που αναφέραμε. Σε οποιαδήποτε περίπτωση πάντως, η ίδια η άσκηση της κοινωνικής πολιτικής εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από την οικονομική και δημοσιονομική πολιτική, εξαιτίας της ανάγκης εξασφάλισης των αναγκαίων πόρων.

2.3. Τα επίπεδα άσκησης της κοινωνικής πολιτικής

Στη νεωτερικότητα το κράτος είναι ο επιτελικός φορέας στον σχεδιασμό και την άσκηση της κοινωνικής πολιτικής. Καθορίζει το θεσμικό πλαίσιο και ουσιαστικά το εύρος και το περιεχόμενό της, και τα εξειδικεύει σε συγκεκριμένα μέτρα. Επίσης, αποφασίζει για τους πόρους και τους θεσμούς μέσα από τους οποίους αυτά θα εφαρμοστούν. Στα πλαίσια του εθνικού κράτους δύο είναι τα επίπεδα άσκησης της κοινωνικής πολιτικής, το κεντρικό και το τοπικό.

Στο κεντρικό επίπεδο, εντάσσονται τα αρμόδια υπουργεία (Στην Ελλάδα αυτά είναι το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας - και αρμόδιοι φορείς δημόσιου χαρακτήρα). Κύρια ευθύνη τους είναι ο επιτελικός σχεδιασμός, ο καθορισμός των κύριων κατευθυντήριων γραμμών άσκησης της κοινωνικής πολιτικής και ο έλεγχος.

Στο τοπικό επίπεδο η κοινωνική πολιτική ασκείται κυρίως από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) κυρίως τους Δήμους και από την νομαρχιακή αυτοδιοίκηση. Σύμφωνα με την έννοια της αυτοδιοίκησης η οποία κατοχυρώνεται και από το Σύνταγμα της Ελλάδος, η τοπική αυτοδιοίκηση μπορεί να σχεδιάζει και να

---

²⁰ Καραμεσίνη Μ. (2005), «Η πολιτική απασχόλησης ως πεδίο σύζευξης της οικονομικής και της κοινωνικής πολιτικής», Εκδόσεις Τυπωθείτω, Gutenberg, Αθήνα, σελ 78

αποφασίζει για την κοινωνική πολιτική που ασκεί, στα πλαίσια όμως των όσων ο νόμος ορίζει. Συγχρόνως, είναι σημαντικός φορέας εφαρμογής της κοινωνικής πολιτικής του κεντρικού κράτους (π.χ. πληρωμή επιδομάτων και κοινωνικών βοηθημάτων). Στην Ελλάδα, οι Δήμοι αναπτύσσουν προγράμματα κοινωνικής προστασίας και κοινωνικής ένταξης για ηλικιωμένους - είναι γνωστά τα Κέντρα Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων (Κ.Α.Π.Η.), ευπαθείς πληθυσμούς, για νέους και ανέργους. Κύριος στόχος των προγραμμάτων τους είναι η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, η προαγωγή της κοινωνικής συνοχής και η ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών για την εξασφάλιση της ποιότητας ζωής τους. Πολλά προγράμματα που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος και τον πολιτισμό εμπίπτουν και στην κοινωνική πολιτική. Στο τοπικό επίπεδο, επίσης, και στα πλαίσια της ανάδειξης μιας τοπικής κοινωνίας των πολιτών προωθείται η συνεργασία με συλλόγους, εθελοντικές οργανώσεις και πρωτοβουλίες πολιτών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ασκεί μεγάλη επίδραση μέσα από προγράμματα κοινωνικής πολιτικής που υλοποιεί η αυτοδιοίκηση Α' και Β' βαθμού με την δική της χρηματοδότηση και υποστήριξη.

Στο υπερεθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, η κοινωνική πολιτική ασκείται είτε από υπερεθνικούς και διεθνείς φορείς, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, ο Ο.Η.Ε. και ο Ο.Ο.Σ.Α., είτε από διεθνείς Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς (Μ.ΚΥ.Ο.), όπως Ερυθρός Σταυρός. Η Ευρωπαϊκή κοινωνική πολιτική έχει διττή έννοια: αναφέρεται στις κοινωνικές πολιτικές που ασκούνται στα κράτη μέλη της ευρωπαϊκής ένωσης και στην κοινωνική πολιτική που ασκούν τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η κοινωνική πολιτική που ασκεί η ίδια η Ευρωπαϊκή ένωση, αφορά κυρίως σε θέματα απασχόλησης και στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, ο οποίος ορίζεται στενά ως αποκλεισμός από την αγορά εργασίας.

Τα κράτη μέλη εξακολουθούν να έχουν την αρμοδιότητα άσκησης κοινωνικής πολιτικής, καθώς η Ε.Ε. ρυθμίζει αυτά τα θέματα με ήπια νομοθεσία, και κυρίως με συστάσεις και ανακοινώσεις, εφαρμόζοντας της αρχή της επικουρικότητας, σύμφωνα με την οποία το προβάδισμα δίνεται στο εθνικό κράτος και στους φορείς που βρίσκονται πιο κοντά στον πολίτη (π.χ. ΟΤΑ). Ωστόσο, με την μεγάλη ανάπτυξη επιδοτούμενων

προγραμμάτων και την λειτουργία παρατηρητηρίων, η Ε.Ε. έχει επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό την ασκούμενη κοινωνική πολιτική των κρατών μελών, καθώς αποτελεί σημαντική πηγή εξεύρεσης πόρων.

Εκτός από αυτά, όμως, ασκεί επιρροή και μέσω άλλων πολιτικών της, που διαμορφώνουν το οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον μέσα στο οποίο αναπτύσσεται η ανάγκη για παρεμβάσεις της κοινωνικής πολιτικής σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο²¹.

2.4. Η κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα

Ψήγματα κοινωνικής πολιτικής ανιχνεύονται ήδη από την Καποδιστριακή περίοδο. Σε αυτά μπορεί να ενταχθεί η ίδρυση και η λειτουργία επτά συνολικά νοσοκομείων, ενός μεγάλου ορφανοτροφείου στην Αίγινα αλλά και η οικονομική στήριξη περιφερειακών ιδρυμάτων, όπως αυτό που λειτουργούσε στην Άνδρο ο Θεόφιλος Καΐρης. Κατά την οθωνική περίοδο το Διάταγμα «Περί Αστυκλικής εν Αθήναις», ο Νόμος «Περί συστάσεως Φρενοκομείων», ο Νόμος «Περί συστάσεως επαρχιακών ιατρών» και το Διάταγμα εφαρμογής του καθώς και το Διάταγμα «Περί προσόντων των διορισθησομένων ως νομαρχιακών και επαρχιακών ιατρών και περί συστάσεως εξεταστικής αυτών επιτροπής» αποτελούν ενδείξεις άσκησης στοιχειώδους κρατικής δράσης και στον κοινωνικό τομέα. Το γεγονός ότι στα Υγειονομεία και τα Λοιμοκαθαρήρια μισθοδοτούνται 168 άτομα ενώ στα δημόσια θεραπευτήρια μόλις 15, καταδεικνύει τον κατασταλτικό

προσανατολισμό της πρόωπης αυτής κοινωνικής πολιτικής. Ωστόσο, απαντώνται και σποραδικά δείγματα προνοιακών δραστηριοτήτων όπως τεκμαίρεται από τους Νόμους «Περί βοήθειας των εκ της πολυομβρίας παθόντων εν Ερετρεία οικογενειών των Ψαριανών» και «Περί περιθάλψεως των εν Θήβαις απόρων οικογενειών καταστραφεισών εκ των προ μικρού συμβάντων σεισμών».

---

²¹ Σακελλαρόπουλος Θ. (2001), «Υπερεθνικές κοινωνικές πολιτικές την εποχή της παγκοσμιοποίησης», Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ. 89-91

Οι πρώτες υπουργικές δομές με αρμοδιότητες κοινωνικής πολιτικής εμφανίζονται κατά τη βενιζελική περίοδο. Το 1911 δημιουργείται εντός του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας ένα τμήμα Εργασίας και Κοινωνικής Πρόνοιας με την απόσπαση του γραφείου εργασίας από το τμήμα Εμπορίου και Βιομηχανίας και την αναβάθμισή του. Παράλληλα συγκροτείται και το «Ανώτατο Συμβούλιο Εργασίας» με συμβουλευτικό ρόλο προς την παραπάνω αρχή. Στο ανώτατο συμβούλιο συμμετέχουν εργοδότες, εργαζόμενοι βουλευτές και εμπειρογνώμονες. Με το Νόμο 748/1917 «Περί συστάσεως Υπουργείου Περιθάλψεως» συγκροτείται το πρώτο υπουργείο με αρμοδιότητες κοινωνικών υπηρεσιών και πεδίο πολιτικής τους επίστρατους και τους πρόσφυγες. Το υπουργείο μετονομάζεται σε «Υπουργείο Υγιεινής Πρόνοιας και Αντιλήψεως» το 1922, όπου τα ζητήματα πρόνοιας αποσυνδέονται από την εργασία και συνδέονται με την υγεία. Το 1928 ο Βενιζέλος δημιουργεί εντός αυτού μια ιδιαίτερη δομή για τα θέματα υγείας που με το Νόμο 4172/1929 αναβαθμίζεται σε «Αυτοτελές Υπουργείον Υγιεινής» και αποσπάται από το Υπουργείο Πρόνοιας και Αντιλήψεως.

Παρατηρείται συνεπώς, ότι η αμφίσημη σχέση εργασίας, υγείας και πρόνοιας εμφανίζεται από τα πρώτα βήματα οργανωτικής συγκρότησης του κοινωνικού πεδίου δημόσιας πολιτικής, αναπαραγόμενη έκτοτε σταθερά και ανιχνευόμενη στη σημερινή οργανωτική διάκριση μεταξύ των Υπουργείων Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

Προνοιακές δράσεις μέσα από αυτοτελείς δομές πρωτοεμφανίζονται μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή με τη συγκρότηση της Επιτροπής Αποκαταστάσεως Προσφύγων, μιας ανεξάρτητης διεθνούς επιτροπής που δεν ελεγχόταν από την ελληνική κυβέρνηση. Ο πρόεδρος της ήταν αμερικανός, και έχοντας λειτουργική και οικονομική αυτοτέλεια, ανέλαβε την ευθύνη για το συντονισμό της επιχείρησης για την αποκατάσταση των προσφύγων. Οι ελληνικές δημόσιες υπηρεσίες, παρ' ότι κατ' επανάληψη ήρθαν σε σύγκρουση με την επιτροπή σε θέματα εφαρμογής, δεν φαίνεται να είχαν αναπτύξει κανένα συγκροτημένο σχέδιο οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης του προσφυγικού πληθυσμού. Είναι χαρακτηριστικό, ότι όταν η επιτροπή

διαλύθηκε δεν υπήρξε αντίστοιχος εθνικός συντονιστικός μηχανισμός με αποτέλεσμα όλες οι αρμοδιότητες να διανεμηθούν μεταξύ ποικίλων συναρμόδιων φορέων.

Για την περίοδο μετά την κατοχή αξίζει να σημειωθεί η δημιουργία του οργανισμού «Πρόνοιας Βορείων Επαρχιών Ελλάδος» η οποία το 1955 μετονομάζεται σε «Βασιλική Πρόνοια». Το 1970 ο οργανισμός «Βασιλική Πρόνοια» μετατρέπεται σε νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.) κοινωφελούς χαρακτήρα και υπάγεται στο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας μετονομαζόμενος εκ νέου σε «Εθνικό Οργανισμό Πρόνοιας» (Ε.Ο.Π.). Το 1998 ο Ε.Ο.Π. μετατρέπεται σε νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) και μετονομάζεται σε «Εθνικό Οργανισμό Κοινωνικής Φροντίδας» (Ε.Ο.Κ.Φ.). Το 2003 καταργούνται όλοι οι προνοιακοί οργανισμοί και οι υπηρεσίες τους μεταφέρονται στα Περιφερειακά Συστήματα Υγείας και Πρόνοιας (ΠΕ.Σ.Υ.Π.)²².

2.5. Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής

Ο διαρκώς διευρυνόμενος ρόλος των Ο.Τ.Α. συμπεριέλαβε, κυρίως από τη 10ετία του '90 και μετά, και το πεδίο της κοινωνικής πολιτικής. Οι φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, όντας εξ' ορισμού πιο κοντά στην τοπική κοινωνία άρα και στο πλαίσιο γέννησης των κοινωνικών προβλημάτων, μπορεί δυνητικά να αναπτύξει και αποτελεσματικότερες τεχνικές για την επίλυση τους. Την ίδια στιγμή η κεντρική εξουσία, στην προσπάθειά της να ελέγξει και να υπερβεί το περίφημο «στρες του κράτους», δηλαδή την αυξανόμενη αδυναμία για έναν αποτελεσματικό κεντρικό χειρισμό όλων των ζητημάτων που αναδύονται από τις λεπτομέρειες της εφαρμογής και των τεχνικών προβλημάτων, επεδίωξε να μεταφέρει τα εν λόγω διαχειριστικά ζητήματα στους τοπικούς θεσμούς²³.

---

²² Τσέκος Θ. (2003), «Συγκρότηση και αναπαραγωγή μιας μη βεμπεριανής γραφειοκρατίας. Η Ιστορική εξέλιξη της Ελληνικής δημόσιας διοίκησης», Δημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, σελ. 35-36

²³ Campbell C. (1982), «Governments under stress», University of Press, Toronto, p. 241

Ειδικότερα για τον τομέα της Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης, το έργο και οι αρμοδιότητες της τοπικής αυτοδιοίκησης σύμφωνα με το νέο κώδικα Δήμων και κοινοτήτων διευρύνονται και περιλαμβάνουν τα εξής²⁴:

- 1) Την εφαρμογή πολιτικών ή τη συμμετοχή σε δράσεις που αποσκοπούν στην υποστήριξη και κοινωνική φροντίδα της βρεφικής και παιδικής ηλικίας και της τρίτης ηλικίας, με την ίδρυση και λειτουργία νομικών προσώπων και ιδρυμάτων, όπως και τη μελέτη και εφαρμογή σχετικών κοινωνικών προγραμμάτων.
- 2) Την εφαρμογή πολιτικών ή τη συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα, που στοχεύουν στη μέριμνα, υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων με την παροχή υπηρεσιών υγείας και την προαγωγή ψυχικής υγείας.
- 3) Τη μέριμνα για τη στήριξη αστέγων και οικονομικά αδύνατων δημοτών, με την παραχώρηση δημοτικών και κοινοτικών οικοπέδων σε αυτούς ή με την παροχή χρηματικών βοηθημάτων, ειδών διαβίωσης και περίθαλψης σε κατοίκους που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διαβίωσης.
- 4) Τη σχεδίαση, την οργάνωση, τον συντονισμό και την εφαρμογή προγραμμάτων και πρωτοβουλιών για την πρόληψη της παραβατικότητας στην περιφέρειά τους, με τη δημιουργία Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης Παραβατικότητας.
- 5) Τον σχεδιασμό και εφαρμογή προγραμμάτων ή τη συμμετοχή σε προγράμματα και δράσεις για την ένταξη αθίγγανων, παλινοστούντων ομογενών, μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας.
- 6) Την προώθηση και ανάπτυξη του εθελοντισμού και της κοινωνικής αλληλεγγύης με τη δημιουργία τοπικών δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης, εθελοντικών οργανώσεων και ομάδων εθελοντών που θα δραστηριοποιούνται για την επίτευξη των στόχων και την υποβοήθηση του έργου της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης του Δήμου και της Κοινότητας.

---

²⁴ Σκαμνάκης Χ. (2006), «Ο ρόλος των φορέων της αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, σελ. 176-178

Σημαντικές ρυθμίσεις για την αυτοδιοικητική κοινωνική πολιτική περιελάμβαναν και παλαιότερα νομοθετήματα. Ήδη ο Νόμος 2646/98 για την ανάπτυξη του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας, συστηματοποίησε και διεύρυνε το ρόλο των Ο.Τ.Α. στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής. Αλλά και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση 2003-2005 εντάσσει, τους ΟΤΑ σε περιοπιτη θέση στο συνολικότερο στρατηγικό σχεδιασμό.

Η ανάπτυξη της κοινωνικής υποδομής σε τοπικό επίπεδο είναι αναγκαίο να γίνει, διότι, όπως τονίζει το ίδιο σχέδιο, το μείζον πρόβλημα στην υλοποίηση των δράσεων κατά του αποκλεισμού αφορά τα σημεία επαφής μεταξύ του ατόμου σε κίνδυνο αποκλεισμού και των φορέων που αναλαμβάνουν τη χορήγηση των υπηρεσιών

2.6. Οι δομές κοινωνικής πολιτικής στα πλαίσια της τοπικής αυτοδιοίκησης

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενες παραγράφους, η σύγχρονη τάση θέλει την τοπική αυτοδιοίκηση μια διοικητική μονάδα που θα έχει τη δυνατότητα να αντιμετωπίζει τα ζητήματα που εγκόπιουν στο χώρο ευθύνης της. Για να επιτευχθεί αυτό ήταν αναγκαία η θεσμική αναμόρφωση του συστήματος διοίκησης και η αποφυγή της πολυδιάσπασης των υπηρεσιών. Το κεντρικό κράτος θέλει την τοπική αυτοδιοίκηση πρωτοπόρα στη εφαρμογή προγραμμάτων. Προς αυτή την προοπτική δημιούργησε μεγαλύτερους Δήμους με το πρόγραμμα Καποδιστριας, αλλά και εγκαθίδρυσε τον δεύτερου βαθμού διοίκησης, τις νομαρχίες.

Τον πρώτο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης αποτελούν οι Δήμοι και οι κοινότητες. Οι κανονιστικές ρυθμίσεις που αφορούν στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης οριοθετούν ένα ευρύτατο πλαίσιο για την οργάνωση μηχανισμών κοινωνικής πολιτικής στο τοπικό επίπεδο και πιο συγκεκριμένα στο πεδίο παροχής υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας.

Οι Ο.Τ.Α. πλέον καλούνται παρέχουν υπηρεσίες σε πλήθος πληθυσμιακών ομάδων με τη λειτουργία υποστηρικτικών δομών σε τοπικό επίπεδο. Το 1983 το υπουργείο υγείας και πρόνοιας παρέδωσε τα ΚΑΠΗ στους Δήμους εντός των οποίων αυτά

λειτουργούσαν. Παραδείγματα μεταβίβασης αρμοδιοτήτων είχαμε και στο πρόσφατο παρελθόν όταν με το προεδρικό διάταγμα 410/95 οι Δήμοι έγιναν αρμόδιοι για τη ίδρυση και λειτουργία βρεφονηπιακών σταθμών και νηπιαγωγείων, ενώ ένα χρόνο πριν με το νόμο 2218/34 ανέλαβαν το σύνολο της ευθύνης για τους μέχρι τότε κρατικούς παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς.

Ο Αμίτσης²⁵ διακρίνει τη θεσμική οργάνωση των υπηρεσιών των Δήμων σε τρεις τύπους. Τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, τα Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου και τις διευθύνσεις ή τα τμήματα που λειτουργούν στα πλαίσια των Δήμων με σκοπό την παροχή υπηρεσιών κοινωνικής προστασίας.

Τα Ν.Π.Δ.Δ. στους Ο.Τ.Α. λειτουργούν με βάση τους κανόνες του δημοσίου τόσο για τα λογιστικά ζητήματα όσο τα διοικητικά και τα θέματα που αφορούν το προσωπικό. Έτσι η διοίκησή τους χαρακτηρίζεται από διαδικασίες που είναι χρονοβόρες και γραφειοκρατικές. Η χρηματοδότησή τους γίνεται από τα ταμεία των Δήμων, αλλά ενισχύονται αποσπασματικά και από το ευρωπαϊκό κοινωνικό ταμείο ανάλογα με τα προγράμματα που κάθε φορά υλοποιούν.

Αντίθετα, τις παραπάνω δυσκολίες δεν αντιμετωπίζουν τα Ν.Π.Ι.Δ. Ως αστικές εταιρίες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα έχουν σαφώς μια δομή πιο ευέλικτη τόσο για τα διοικητικά ζητήματα αλλά και για άλλα όπως είναι η προσλήψεις προσωπικού. Σαφώς και είναι απαλλαγμένα από τις χρονοβόρες διαδικασίες του δημοσίου τομέα αλλά η σύστασή και η βιωσιμότητά τους μπορεί να παρουσιάζουν δυσκολίες. Για τη σύσταση των Ν.Π.Ι.Δ. είναι απαραίτητη η ύπαρξη περιουσίας, ενώ είναι αμφίβολο το κατά πόσο μια επιχείρηση που παρέχει κοινωνικά προγράμματα μπορεί να είναι επικερδής. Το ζήτημα της κοστολόγησης των κοινωνικών υπηρεσιών και τα οφέλη από τις κοινωνικές παροχές είναι ζητήματα που δεν μπορούν να ποσοτικοποιηθούν και έχουν απασχολήσει πολλούς ερευνητές του χώρου. Η χρηματοδότηση των Ν.Π.Ι.Δ. γίνεται μέσω των δικών τους εσόδων, των ταμείων των Δήμων ενώ λαμβάνουν χρήματα και

---

²⁵ Αμίτσης Γ. (2001), «*Αρχές οργάνωσης και λειτουργίας του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας. Το Ελληνικό μοντέλο των κοινωνικών υπηρεσιών και η Ευρωπαϊκή εμπειρία*», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα, σελ. 136

από το κεντρικό κράτος ή την ευρωπαϊκή ένωση με την ανάθεση των προγραμμάτων που υλοποιούν.

Στην τρίτη κατηγορία, εντάσσονται οι κοινωνικές υπηρεσίες που λειτουργούν στους Δήμους καθώς και άλλες διευθύνσεις που έχουν στόχο την παροχή κοινωνικών προγραμμάτων, όπως για παράδειγμα είναι οι διευθύνσεις υγείας που λειτουργούν σε ορισμένους Δήμους. Οι υπηρεσίες αυτές, αναπτύσσουν δραστηριότητες οι οποίες δεν καλύπτονται από τις υπόλοιπες δομές των Δήμων. Κάποιες από αυτές είναι η συμβουλευτική, η διοργάνωση εκδηλώσεων, ή άλλες υπηρεσίες ενημερωτικού χαρακτήρα.

2.7. Τα κοινωνικά προγράμματα που υλοποιούνται από την τοπική αυτοδιοίκηση

Τα κοινωνικά προγράμματα που υλοποιούν οι περισσότεροι Δήμοι μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε²⁶:

- 1) Προνοιακά προγράμματα. Τα προγράμματα αυτά ως αποδέκτες έχουν Α.Μ.Ε.Α., άπορους και μειονότητες (τσιγγάνους, μετανάστες). Στόχος των προγραμμάτων αυτών είναι η κοινωνική ένταξη των μειονεκτούντων ατόμων με την παροχή υλικών αγαθών (χρήματα, τρόφιμα).
- 2) Προγράμματα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων. Τα προγράμματα αυτά παρέχουν, μέσα από τα γνωστά Κ.Α.Π.Η., υπηρεσίες σε ηλικιωμένα άτομα, όπως ιατρική περίθαλψη, φυσιοθεραπεία, κοινωνική εργασία, βοήθεια στο σπίτι. Στόχος των προγραμμάτων αυτών είναι η κοινωνική ενεργοποίηση των ηλικιωμένων.
- 3) Πολιτιστικά προγράμματα και προγράμματα άθλησης. Τα προγράμματα αυτά απευθύνονται σε παιδιά και νέους. Οργανώνονται από τα Πνευματικά Κέντρα

---

²⁶ Σωτηρόπουλος Δ. (2004), «Κοινωνική πολιτική των Ο.Τ.Α.», Σημειώσεις μαθήματος, Καλαμάτα, σελ. 82-83

και σε συνεργασία των Δήμων με την Γενική Γραμματεία Αθλητισμού και το Υπουργείο Πολιτισμού. Στόχος των προγραμμάτων αυτών είναι η ψυχαγωγία και η άθληση των παιδιών και των νέων.

- 4) Προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης. Τέτοιου είδους προγράμματα χρηματοδοτούνται από το Ε.Κ.Τ. με στόχο την ένταξη στην αγορά εργασίας μειονεκτούντων ομάδων (γυναίκες, μετανάστες, πρώην τοξικομανείς) αλλά και νέων ανέργων ή ανειδίκευτων νέων που δεν έχουν ολοκληρώσει κάποιο συγκεκριμένο κύκλο σπουδών.
- 5) Προγράμματα πρόληψης. Αρμόδιοι φορείς εκτέλεσης είναι οι ίδιοι οι Δήμοι με δημοτικά ιατρεία και συμβουλευτικούς σταθμούς. Στα πλαίσια των προγραμμάτων αυτών γίνονται συχνά ενημερώσεις από ειδικευμένο προσωπικό όπως εθελοντές ιατροί, ψυχολόγοι κ.λπ. σε θέματα που αφορούν πρώτες βοήθειες, πρόληψη ατυχημάτων, ναρκωτικές ουσίες, ADDS και αφροδισιακά νοσήματα κ.λπ.

Επίσης πρέπει να επισημανθεί πως για τα συγκεκριμένα προγράμματα οι Δήμοι συνεργάζονται και με άλλους φορείς όπως το ΚΕ.ΘΕ.Α., τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό κ.λπ. Η ενημέρωση γίνεται είτε σε σχολεία του Δήμου όπου απευθύνονται σε μαθητές γυμνασίων και λυκείων, είτε στο κατάστημα του κάθε Δήμου.

2.8. Οι παράγοντες που επηρεάζουν την αποτελεσματική εφαρμογή των κοινωνικών προγραμμάτων

Η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής, δηλαδή το πόσο αυτά κατά την εφαρμογή τους μπορούν να αποδώσουν τα μέγιστα ως προς τους στόχους που έχουν τεθεί, έχει να κάνει με πολλούς παράγοντες. Η διοικητική δομή στην οποία αυτά υπάγονται, η διαδικασία εφαρμογής τους, το προσωπικό που απασχολείται, η υλικοτεχνική υποδομή που χρησιμοποιείται, καθώς και η δυνατότητα πρόσβασης των πολιτών στις υπηρεσίες είναι βασικοί παράγοντες.

Στους Δήμους δεν υπάρχει ένας κεντρικός υπεύθυνος για την άσκηση της κοινωνικής πολιτικής. Ενώ έχουν οριστεί αντιδήμαρχοι που έχουν ως αποκλειστική ευθύνη τομείς όπως η διαχείριση των οικονομικών, η καθαριότητα της πόλης, η παιδεία και ο πολιτισμός,

μια αντίστοιχη θέση ευθύνης για τα κοινωνικά προγράμματα δεν έχει προβλεφθεί.

Αντ' αυτού, το κάθε πρόγραμμα που απευθύνεται σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες έχει ενταχθεί στα νομικά πρόσωπα και τις επιχειρήσεις του εκάστοτε Δήμου. Αντίστοιχα, την ευθύνη για την εύρυθμη λειτουργία τους έχουν αναλάβει οι διαφορετικοί πρόεδροι των νομικών προσώπων και των δημοτικών επιχειρήσεων. Αυτή η διοικητική σύνθεση επιβάλλει την εμπλοκή πολλών προσώπων με τις ίδιες αρμοδιότητες στη διαδικασία υλοποίησης της κοινωνικής πολιτικής των Δήμων.

Την ίδια στιγμή, δεν επιτρέπει τη χάραξη ενιαίων στρατηγικών και στόχων προς την επίτευξη κοινών σκοπών. Το δημοτικό συμβούλιο ως ένα ενιαίο όργανο αποφασίζει την δημιουργία προγραμμάτων, την υλοποίηση των οποίων όμως αναθέτει σε άλλους φορείς. Με αυτόν τον τρόπο δεν υπάρχει έλεγχος για τον τρόπο εφαρμογής τους ούτε και αξιολόγηση της λειτουργίας τους.

Αυτός ο τρόπος διοικητικής οργάνωσης έχει δημιουργήσει πολλά θέματα επικαλύψεων μεταξύ των υπηρεσιών. Δεν είναι άγνωστο το φαινόμενο της παροχής μιας υπηρεσίας για την ίδια πληθυσμιακή ομάδα από δύο διαφορετικούς φορείς. Εκτός από τις επικαλύψεις μεταξύ διαφορετικών φορέων, επικαλύψεις γίνονται και εντός των ίδιων υπηρεσιών.

Ένα άλλο μεγάλο θέμα που προκύπτει έχει να κάνει με την αποσπασματικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Τα προγράμματα στη συνείδηση τόσο των υπαλλήλων όσο και της διοίκησης μοιάζουν να λειτουργούν με ημερομηνία λήξης. Η πάροδος της ημερομηνίας έως την οποία παρέχεται χρηματοδότηση από το κράτος ή από την Ευρωπαϊκή ένωση σηματοδοτεί και την πιθανή παύση των υπηρεσιών. Πολλά προγράμματα σταματούν οριστικά τη λειτουργία τους όπως είναι η απογευματινή απασχόληση των νηπίων ενώ άλλα όπως η σχολική κωφών και βαρήκοων διακόπτονται για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Ακόμα και η εναλλαγή του προσωπικού που

εργάζεται σε αυτά συμβάλλει στη διαιώνιση του φαινομένου. Πολλοί από τους υπαλλήλους που εργάζονται σε κοινωνικές δομές των Δήμων είναι συμβασιούχοι και εργάζονται με σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου. Μετά τη λήξη της σύμβασης είτε αποχωρούν είτε επανέρχονται στη θέση τους μετά από χρονικό διάστημα τουλάχιστον τεσσάρων μηνών.

Ολοκληρώνοντας την αναφορά σε θέματα προσωπικού πρέπει να γίνει αναφορά και στη ανάγκη των επαγγελματιών για συνεχή μετεκπαίδευση σε ζητήματα της εργασίας τους. Οι κοινωνικές επιστήμες εξελίσσονται συνεχώς και το ίδιο γίνεται και με τις ανάγκες του πληθυσμού. Καινούριες ομάδες απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό ενώ εξελίσσονται και οι τεχνικές για την κοινωνική ένταξή τους. Καίρια ζητήματα για τα οποία οι εργαζόμενοι σε αυτούς τους νευραλγικούς τομείς θα πρέπει να ενημερώνονται. Όταν γίνεται αναφορά σε ζητήματα που δυσχεραίνουν την υλοποίηση των προγραμμάτων της κοινωνικής πολιτικής δεν μπορεί να μη γίνει αναφορά σε θέματα χρηματοδότησης.

Με βάση τα παραπάνω αναρωτιέται κανείς για το κατά πόσο η κοινωνική πολιτική μπορεί να υλοποιηθεί. Η ελλιπής χρηματοδότηση δεν επιτρέπει την αποτελεσματική λειτουργία των ήδη υπαρχόντων προγραμμάτων ούτε τη δημιουργία νέων. Απόρροια της ελλιπούς χρηματοδότησης είναι εμφανείς στην επάρκεια του προσωπικού αλλά και της υλικοτεχνικής υποδομής που χρησιμοποιείται. Άλλωστε ο ανθρωποκεντρικός χαρακτήρας και οι στόχοι των κοινωνικών προγραμμάτων δεν επιτρέπουν τη λειτουργία τους με κερδοσκοπικά κριτήρια. Οι κοινωνικές δομές δεν μπορούν να αυτοχρηματοδοτηθούν αφού προσφέρουν υπηρεσίες σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες²⁷.

---

²⁷ Παπαδημητρίου Γ. (1993), «Η τοπική αυτοδιοίκηση στη σύγχρονη δημοκρατία», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, σελ. 65-66

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Η κοινωνική πολιτική σε
ευρωπαϊκό επίπεδο

3.1. Η ιστορική αναδρομή της κοινωνική πολιτικής

Η κοινωνική πολιτική κάνει την εμφάνισή της το 1957 στη Συνθήκη της Ρώμης. Στο προοίμιο της ιδρυτικής συνθήκης της Ε.Ο.Κ. εκφράζεται η πρόθεση των ιδρυτών της Ε.Ο.Κ. να επιδιωχθεί η σταθερή βελτίωση των συνθηκών ζωής και εργασίας, καθώς και να εξασφαλισθεί με κοινή δράση η οικονομική και κοινωνική πρόοδος. Η φιλοσοφία όμως ότι η κοινωνική ευημερία και η πρόοδος θα επιτευχθεί ως φυσικό επακόλουθο της οικονομικής ανάπτυξης διαψεύσθηκε και οι εξελίξεις δεν δικαιώσαν την αισιοδοξία των ιδρυτών της Ε.Ο.Κ. εκείνη την περίοδο.

Η ανάγκη ύπαρξης μιας δυναμικής, ανεξάρτητης κοινωνικής πολιτικής εμφανίστηκε κατά τη διάρκεια της πετρελαϊκής κρίσης οδηγώντας πολλούς αρχηγούς των κυβερνήσεων των κρατών - μελών της Κοινότητας σε πιο δραστικές παρεμβάσεις στην Συνδιάσκεψη Κορυφής της Χάγης (1969) διακηρύσσοντας και υπερασπίζοντας για πρώτη φορά την άποψη ότι τα θέματα της κοινωνικής πολιτικής έχουν την ίδια σπουδαιότητα και βαρύτητα που έχει η υλοποίηση της Ο.Ν.Ε.

Η επισφράγιση σε αυτό ήρθε με την Συνδιάσκεψη Κορυφής των Παρισίων το 1972, κατά την οποία επιβεβαίωσαν την ανάγκη εφαρμογής ενός κοινοτικού προγράμματος κοινωνικής δράσης και στη συνέχεια το Συμβούλιο υιοθέτησε ένα πρόγραμμα κοινωνικής δράσης το 1974.

Νέα ώθηση έδωσε η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη το 1986. Στο Προοίμιο της αναφέρεται στη διασφάλιση των δικαιωμάτων ισότητας, ελευθερίας και κοινωνικής δικαιοσύνης μέσα από έναν Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη. Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη παρακινεί τα κράτη - μέλη να προάγουν τη βελτίωση ειδικότερα στους τομείς της υγείας και της ασφάλειας στο χώρο εργασίας και την οικονομική και κοινωνική συνοχή.

Επίσης καλεί την Επιτροπή να αναπτύξει το διάλογο μεταξύ των κοινωνικών εταίρων σε κοινοτικό επίπεδο, ο οποίος μπορεί να οδηγήσει εφόσον οι εταίροι το επιθυμούν στη σύναψη συμβατικών σχέσεων.

Το 1988 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ανοβέρου τόνισε τη σημαντικότητα της κοινωνικής διάστασης η οποία είναι απαραίτητη για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς και την επίτευξη της κοινωνικοοικονομικής κοινοτικής προόδου. Οι αρχηγοί των κυβερνήσεων των κρατών - μελών εκτός του Ηνωμένου Βασιλείου υιοθέτησαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Στρασβούργου το 1989 τον Κοινοτικό Χάρτη των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων. Τα Κοινωνικά Δικαιώματα που παρουσιάζονται στον Χάρτη αναφέρονται²⁸:

- 1) Στην ελεύθερη κυκλοφορία και εγκατάσταση.
- 2) Στην απασχόληση και αμοιβή.
- 3) Στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας.
- 4) Στην κοινωνική προστασία.
- 5) Στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και στη συλλογική διαπραγμάτευση.
- 6) Στην επαγγελματική κατάρτιση.
- 7) Στην ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών.
- 8) Στην προσπέλαση, στη πληροφόρηση, τη διαβούλευση και τη συμμετοχή των εργαζόμενων.
- 9) Στην προστασία της υγείας και της ασφάλειας στο χώρο εργασίας.
- 10) Στην προστασία των παιδιών και των εφήβων.
- 11) Στην προστασία των ηλικιωμένων.
- 12) Στην προστασία των μειονεκτούντων ατόμων.

Μια νέα κοινωνική δυναμική για την ανάπτυξη της ουσιαστικής Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής δημιουργήθηκε το 1992 με την Συνθήκη του Μάαστριχτ, η οποία αποτέλεσε αντικειμενικά την τροποποίηση της Συνθήκης της Ρώμης στο κοινωνικό τομέα αναβαθμίζοντας τους κοινωνικούς στόχους της Ευρώπης. Τα νέα στοιχεία που

---

²⁸ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (2006), «Κοινωνική πολιτική και τοπική αυτοδιοίκηση», Τελική Έκθεση, Αθήνα, σελ. 33-36

προσθέτονται πέραν της κοινής επιδίωξης για μια «ολοένα στενότερη ένωση των λαών της Ευρώπης, όπου οι αποφάσεις θα λαμβάνονται όσο το δυνατό πιο κοντά στους πολίτες, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας», είναι η επιδίωξη μιας πολιτικής για την προστασία του περιβάλλοντος, η συμβολή σε μια παιδεία και κατάρτιση υψηλού επιπέδου, η προσπάθεια ανάδειξης των πολιτισμών των κρατών-μελών και η επίτευξη ενός υψηλού επιπέδου προστασίας των ευρωπαϊκών καταναλωτών. Επίσης στο παράρτημα της Συνθήκης είναι προσαρτημένο το «Πρωτόκολλο για την κοινωνική πολιτική» με το οποίο τα κράτη-μέλη επιθυμούν να συνεχίσουν προς την κατεύθυνση της Κοινωνικής Χάρτας του 1989 και συνομολογούν μεταξύ τους μια συμφωνία με αυτό το στόχο.

Το 1994 παρουσιάζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η Λευκή Βίβλος που αναφέρεται στην αναπτυξιακή διάσταση της κοινωνικής πολιτικής για την περίοδο 1995 - 1999. Η Λευκή Βίβλος αναφέρεται τόσο σε θέματα απασχόλησης, όσο και σε θέματα οικογενειακής ζωής, κοινωνικής ασφάλειας, ισότητας ευκαιριών και δημόσιας υγείας.

Η παγίωση των μηχανισμών που τέθηκαν με την Συνθήκη του Μάαστριχτ έγινε με την υπογραφή της Συνθήκης του Άμστερνταμ το 1997 όπου προβλήθηκε μια νέα σειρά κοινωνικών κατευθύνσεων με την εισαγωγή ενός νέου τίτλου απασχόλησης, ο οποίος προβλέπει ότι η στρατηγική της Ε.Ε. στο τομέα αυτό εγγράφεται στις κοινές κατευθυντήριες οικονομικές γραμμές και η απασχόληση λαμβάνεται υπόψη σε όλες τις κοινοτικές πολιτικές. Το δεύτερο πολύ σημαντικό στοιχείο της Συνθήκης του Άμστερνταμ είναι η συγκλίνουσα απόφαση του Ηνωμένου Βασιλείου να αποδεχθεί την ενσωμάτωση του Κοινωνικού Πρωτοκόλλου στην Συνθήκη. Επιπλέον η Συνθήκη του Άμστερνταμ εντόπισε νέους τομείς και μέσα δράσης και στόχευε:

- 1) Στην επίτευξη υψηλού επιπέδου απασχόλησης χωρίς την αποδυνάμωση του ανταγωνισμού. Στην καταπολέμηση των διακρίσεων.
- 2) Στην απαίτηση από τα κράτη-μέλη και την Κοινότητα για καλύτερο συντονισμό των οικονομικών πολιτικών απασχόλησης, προκειμένου να εξασφαλιστεί η συνεργεία.

- 3) Στην ισότητα των ανδρών και γυναικών σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής.

Τέλος το 2004 υπογράφηκε η Συνθήκη για την θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης. Το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα αποτελεί διεθνή συνθήκη που προσδιορίζει τις αρχές και δράσεις της Ε.Ε.:

- 1) Στοχεύει στην καλύτερη λειτουργία μιας μεγάλης Ευρώπης, αντικαθιστά τις προηγούμενες ευρωπαϊκές συνθήκες και απλουστεύει τη λειτουργία της Ε.Ε.
- 2) Ενισχύει το κοινωνικό πρόσωπο της Ε.Ε. με στόχους την πλήρη απασχόληση, την κοινωνική πρόοδο, την ισότητα, την καταπολέμηση της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων.
- 3) Ενισχύει την κοινωνική συνοχή και την αλληλεγγύη μεταξύ κρατών-μελών.
- 4) Εγγυάται στους Ευρωπαίους έναν ενιαίο χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης.
- 5) Κατοχυρώνει τις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, ελευθερίας, ισότητας και σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

3.2. Η αλυσίδα της κοινωνικής πολιτικής

Ένα κομβικό ερώτημα για την κατανόηση της ποιότητας σχεδιασμού των κοινωνικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο είναι το πώς εντάσσονται οι Ο.Τ.Α. στην ευρύτερη «αλυσίδα κοινωνικής πολιτικής» (policy chain). Ως αλυσίδα πολιτικής νοείται το ανατροφοδοτούμενο σύστημα που συντίθεται από το σύνολο των παρεμβάσεων στρατηγικού και επιχειρησιακού σχεδιασμού, τομεακής εξειδίκευσης και χωρικής προσαρμογής, υλοποίησης, ελέγχου και αξιολόγησης κάθε μορφής δημόσιας δράσης από φορείς που εντάσσονται σε διαδοχικά διοικητικά επίπεδα από το ευρύτερο στο τοπικότερο.

Στην περίπτωση του ελληνικού δημόσιου χώρου - δηλαδή του συνόλου των πολιτικοδιοικητικών μηχανισμών ενός κράτους-μέλους της Ε.Ε. - παρόμοιες αλυσίδες πολιτικών εκτείνονται από το ενωσιακό στο τοπικό επίπεδο. Η προσέγγιση της άσκησης

των δημοσίων πολιτικών μέσα από τη συγκεκριμένη οπτική είναι αναγκαία στο μέτρο που αυτές καθίστανται σταδιακά όλο και περισσότερο ενιαίες υπερβαίνοντας τις θεσμικές διακρίσεις των διοικητικών επιπέδων: κεντρικό-περιφερειακό-τοπικό.

Μια παρόμοια, κάθετη, ομογενοποίηση στην άσκηση δημοσίων πολιτικών συνεπάγεται ότι οι μακροπρόθεσμες στοχεύσεις, οι τομεακές ιεραρχήσεις και οι βασικές προδιαγραφές υλοποίησης χαράσσονται στο ευρύτερο δυνατό πλαίσιο, άρα στο υψηλότερο επίπεδο, εν προκειμένω στους διεθνικούς και υπερεθνικούς μηχανισμούς λήψης των ενωσιακών αποφάσεων.

Δευτερογενώς, και στο μέτρο που ο ενωσιακός προϋπολογισμός καθίσταται και παραμένει εργαλείο άσκησης κοινών -και δη αναδιανεμητικών- πολιτικών, το ενωσιακό και το εθνικό επίπεδο καλούνται να συνδιαχειρισθούν αρκετά από τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά μέσα. Τέλος, μη υπάρχόντων ενωσιακών διοικητικών μηχανισμών, οι διαδικασίες και οι δομές υλοποίησης χωροθετούνται διοικητικά στο εθνικό και το τοπικό επίπεδο.

Σε ένα σύνθετο περιβάλλον, όπως το παραπάνω, οι ευκαιρίες που αναπτύσσονται είναι πολλαπλές αλλά και οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν ποικίλοι. Στις πρώτες εντάσσονται τα οφέλη από μια διευρυμένη, υπερεθνική, αναδιανομή, τη βελτίωση της διοικητικής μαθησιακής διαδικασίας μέσα από την εύκολη διάχυση των βέλτιστων πρακτικών και τη μεταφορά εμπειριών και τεχνογνωσίας και, κυρίως, την προκύπτουσα δυνατότητα «ομογενοποίησης προς τα πάνω», δηλαδή τη δυνατότητα -έμμεσης και σταδιακής και σε κάθε περίπτωση μη αυτόματης- εγκαθίδρυσης των υψηλότερων προδιαγραφών άσκησης δεδομένης πολιτικής, προερχόμενων από τις πλέον προηγμένες στο συγκεκριμένο πεδίο χώρες-μέλη, και στις λοιπές.

Στους δεύτερους, περιλαμβάνεται η διαφορετική διοικητική φυσιογνωμία και την άνιση ικανότητα με την οποία οι χώρες μέλη προσέρχονται στις διαδικασίες κοινού σχεδιασμού πολιτικών με αποτέλεσμα να παράγονται συχνά πολιτικές γενικευτικές, πολιτικές που υπακούουν στη λογική του μέγιστου ή -συνηθέστερα- του ελάχιστου κοινού παρονομαστή.

Μέσα στο προαναφερθέν πλαίσιο, θα παρατηρηθεί κατ' αρχήν ότι η κοινωνική πολιτική ασκείται όντως υπό μορφή καθοδικής αλυσίδας από το ενωσιακό στο τοπικό επίπεδο. Η Ε.Ε. θέτει προτεραιότητες, χαράσσει γενικές προδιαγραφές, αναπτύσσει τομεακά προγράμματα, διασφαλίζει πόρους. Το εθνικό κράτος διαθέτοντας έμπειρες εξειδικευμένες κοινωνικές και προνοιακές δομές και αναπτύσσοντας κοινωνικές πολιτικές ανεξαρτήτως και πριν από την ένταξη στην Ένωση, επιχειρεί να συνδέσει και να συμπροσανατολίσει τις πολιτικές του αυτές με τις ενωσιακές κατευθύνσεις. Οι Ο.Τ.Α. τέλος αναζητούν και αναλαμβάνουν ένα διαρκώς διευρυνόμενο ρόλο στην τοπική προσαρμογή και υλοποίηση των εν λόγω πολιτικών²⁹.

3.3. Η κοινωνική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο η κοινωνική πολιτική δεν εμπίπτει γενικώς στις κύριες αρμοδιότητες της Ένωσης. Οι ποικίλες κοινωνικές της δράσεις έχουν κατά βάση συντρέχοντα και συντονιστικό χαρακτήρα και επικεντρώνονται πρωτίστως στην απασχόληση και στη διασφάλιση ίσων ευκαιριών πρόσβασης σε αυτή, συμπεριλαμβανομένων εδώ και των δράσεων καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού. Οι πολιτικές για την υγεία είναι συντονιστικές και συμπληρωματικές ως προς τις ασκούμενες σε εθνικό επίπεδο ενώ οι προνοιακές πολιτικές είναι εξαιρετικά περιορισμένες και μπορεί να θεωρηθεί ότι εμπίπτουν σε δράσεις αναζωογόνησης του αστικού ιστού σε ζώνες που βρίσκονται σε κρίση. Στη συνέχεια θα περιγραφούν συνοπτικά τα κύρια πεδία νομικά δεσμευτικών και μη παρεμβάσεων της Ένωσης.

Στις πρώτες περιλαμβάνονται τα βήματα εναρμόνισης και συντονισμού μεταξύ των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας. Στο πλαίσιο, ειδικότερα του συντονισμού εντάσσεται ο Κανονισμός 883/2004 που αντικαθιστά τον Κανονισμό 1408/71 και αποσκοπεί στη ρύθμιση ενιαίου τρόπου υπολογισμού των ασφαλιστικών παροχών για τη μεταφορά τους ανεξάρτητα από τη χώρα κατοικίας του ασφαλισμένου. Ωστόσο, οι

---

²⁹ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (2006), «Κοινωνική πολιτική και τοπική αυτοδιοίκηση», Τελική Έκθεση, Αθήνα, σελ. 38-43

κανόνες συντονισμού αποτελούν διακρατική διασύνδεση με τη μορφή των αλληλοαναγνώρισης των εθνικών κανόνων δικαίου χωρίς να περιορίζουν τις διαφορές ανάμεσα στα συστήματα υπό τη γενική αρχή της εδαφικότητας (territoriality).

Η εναρμόνιση με τη μορφή αυτόνομων ενωσιακών υποσυστημάτων κοινωνικής προστασίας, με δεδομένη την ασθενική κατοχύρωση των κοινωνικών δικαιωμάτων παρά την αδιαμφισβήτητη ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης μετά τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, περιορίζεται σε ρυθμιστικού (regulatory) χαρακτήρα παρεμβάσεις.

Περιορισμένοι είναι οι τομείς όπου επιτεύχθηκε εναρμόνιση των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας των κρατών-μελών, με την εισαγωγή ομοιόμορφων ποιοτικών ή ποσοτικών στοιχείων στο κοινωνικό τους δίκαιο. Οι τομείς εναρμόνισης, δηλαδή κατ' ουσίαν δημιουργίας αυτόνομων ενωσιακών υποσυστημάτων κοινωνικής προστασίας, εμπίπτουν κατεξοχήν στα πεδία αποκλειστικής αρμοδιότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συνδέονται με την άσκηση των θεμελιωδών οικονομικών ελευθεριών και τη λειτουργία της κοινής αγοράς.

Οι βασικοί τομείς εναρμόνισης εντοπίζονται στην ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών σε απασχόληση και κοινωνική προστασία, όπου αναπτύχθηκε παράλληλα σημαντική νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, στην υγιεινή και ασφάλεια στους χώρους εργασίας, με επίκεντρο την οδηγία-πλαίσιο 89/391/ΕΟΚ, καθώς και στη βελτίωση των όρων εργασίας των εργαζομένων, ιδίως ως προς τη διευθέτηση του εργάσιμου χρόνου (οδηγία 93/104/ΕΚ), την προστασία των εργαζομένων σε περιπτώσεις αφερεγγυότητας του εργοδότη (οδηγία 80/987/ΕΟΚ), την υποχρέωση του εργοδότη για ενημέρωση των εργαζομένων (οδηγίες 91/533/ΕΟΚ και 94/45/ΕΚ), την προστασία από ομαδικές απολύσεις (οδηγία 75/129/ΕΟΚ όπως τροποποιήθηκε από την 92/56/ΕΟΚ), τη διατήρηση δικαιωμάτων των μισθωτών σε περιπτώσεις μεταβίβασης επιχειρήσεων (οδηγία 77/187/ΕΟΚ), την προστασία των νέων και εγκύων εργαζομένων (οδηγίες 94/33/ΕΚ και 92/85/ΕΟΚ αντίστοιχα). Σημαντικές παρεμβάσεις στο πεδίο της εναρμόνισης του κοινωνικού δικαίου αποτέλεσαν επίσης οι οδηγίες για την εργασία μερικής απασχόλησης (97/81/ΕΚ), την εργασία ορισμένου χρόνου (99/70/ΕΚ), τη διευθέτηση του χρόνου εργασίας των ναυτικών (99/63/ΕΚ), τη

συμμετοχή των εργαζομένων στις διαβουλεύσεις (97/74/ΕΚ) και τη γονική άδεια (97/75/ΕΚ).

Εκτός από τους κανόνες εναρμόνισης οι παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης έλαβαν αφ' ενός τη μορφή κανόνων συντονισμού (coordination) των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης των κρατών-μελών, που αποσκοπούν στον καθορισμό του εκάστοτε εφαρμοστέου εθνικού κανόνα όσον αφορά τους διακινούμενους εργαζομένους χωρίς να μεταβάλλουν το περιεχόμενό του, και αφ' ετέρου τη μορφή των παρεμβάσεων σύγκλισης (convergence), ιδίως μέσω κανόνων «soft law» που θέτουν γενικές κατευθύνσεις και στόχους για τα κράτη-μέλη³⁰.

Αντικείμενο της κοινωνικής πολιτικής είναι η αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων όλων των χωρών, όπως η ανεργία, η φτώχεια, οι συνθήκες διαβίωσης, η διανομή του εισοδήματος κτλ. Η κοινωνική ασφάλιση ήταν η πρώτη μορφή κοινωνικής πολιτικής στην Ε.Ε. Το σύστημα αυτό, της κοινωνικής ασφάλισης, παρείχε ασφαλιστική κάλυψη για ασθένεια και για γήρας σε μισθωτούς με πολύ χαμηλά εισοδήματα.

Τα κοινωνικά προβλήματα λοιπόν είναι μια πραγματικότητα που αντιμετωπίζουν είτε σε μικρό είτε σε μεγάλο βαθμό όλες οι χώρες. Διαφαίνονται όμως μεγαλύτερα και οι συνέπειες τους εντονότερες μέσα στην Οικονομική Ένωση, διότι συμμετέχουν σε αυτήν χώρες με διαφορετικό επίπεδο και ρυθμούς ανάπτυξης. Για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων είναι απαραίτητη η παρέμβαση δημόσιων φορέων είτε υπό την μορφή ενιαίας κοινοτικής πολιτικής είτε μέσω του συντονισμού των εθνικών κοινωνικών πολιτικών.

Η Ε.Ε. δεν έμεινε και δεν μένει αδιάφορη στα προβλήματα των ευρωπαίων πολιτών. Τόσο οι αρχικές Συνθήκες όσο και οι μετέπειτα πράξεις των οργάνων της Ε.Ε. ασχολήθηκαν με τα κοινωνικά προβλήματα.

Στις μέρες μας οι Ευρωπαϊκές Κυβερνήσεις εργάζονται για την επίτευξη ενός νέου στρατηγικού στόχου, να καταστεί η Ευρώπη η πλέον ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία που θα βασίζεται στην γνώση, ικανή να προσφέρει βιώσιμη ανάπτυξη, με

---

³⁰ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (2006), «Κοινωνική πολιτική και τοπική αυτοδιοίκηση», Τελική Έκθεση, Αθήνα, σελ. 18-21

περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή. Αυτό θα επιτευχθεί βέβαια μόνο με μια κοινή στρατηγική που θα αποβλέπει στον εκσυγχρονισμό ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου, στην επένδυση, στον άνθρωπο και στην καταπολέμηση κάθε είδους κοινωνικού αποκλεισμού.

Συνεπώς η Ευρωπαϊκή κοινωνική πολιτική θα πρέπει να επαναπροσδιοριστεί και να εστιάσει το ενδιαφέρον της όχι μόνο στην διαμόρφωση ενός τυπικού κράτους πρόνοιας αλλά στην δημιουργία και εξασφάλιση ενός ενεργητικού ρόλου του ευρωπαίου πολίτη στο κοινωνικοοικονομικό σύστημα. Αυτό βέβαια δε σχετίζεται μόνο με την εξασφάλιση της εργασίας και κατ' επέκταση με την οικονομική ανάπτυξη αλλά κυρίως με την προώθηση και διαιώνιση της κοινωνικής ευαισθησίας στις αρχές της αλληλεγγύης, της κοινωνικής δικαιοσύνης και συνοχής. Το μελλοντικό κράτος πρόνοιας δεν μπορεί να προστατεύει μόνο το άτομο από τους κοινωνικούς κινδύνους αλλά πρέπει να διασφαλίζει ενεργούς κοινωνικούς ρόλους για όλους τους πολίτες κάθε ηλικίας, και αυτή την αρχή καλείται να υπερασπίσει η Ευρωπαϊκή κοινωνική πολιτική³¹.

3.3.1. Η κοινοτική στρατηγική πλαίσιο για την ισότητα ανδρών και γυναικών

Στόχος της στρατηγικής αυτής, είναι η θέσπιση ενός πλαισίου δράσης για την ενσωμάτωση των διαστάσεων της ισότητας των ευκαιριών σε όλες τις κοινοτικές δράσεις, ώστε αυτές να συμβάλουν στην εξάλειψη των ανισοτήτων μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Η προτεινόμενη στρατηγική πλαίσιο αποσκοπεί, αφενός, στην ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλες τις κοινοτικές πολιτικές (mainstreaming) που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα το στόχο της ισότητας αφετέρου, με την υλοποίηση συγκεκριμένων δράσεων υπέρ των γυναικών που είναι αναγκαίες για την εξάλειψη των συνεχιζόμενων ανισοτήτων. Για την ανάπτυξη οριζόντιων και συντονιστικών δράσεων, η Επιτροπή προτείνει, επίσης, τη συμπλήρωση της στρατηγικής πλαισίου με πρόγραμμα στήριξης

---

³¹ Πανάγου Β., Τσούντας Κ. (2002), «Διακρατική και υπερεθνική συνεργασία. Το οικογενειακό και το Ευρωπαϊκό πλαίσιο», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σελ. 787

για την προώθηση της οργάνωσης εκστρατειών ευαισθητοποίησης, τη βελτίωση της συγκέντρωσης δεδομένων και την εφαρμογή διακρατικών προγραμμάτων γύρω από πέντε αλληλεξαρτώμενους τομείς παρέμβασης. Προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών στην οικονομική ζωή μέσω³²:

- 1) Της ενθάρρυνσης της δια βίου επιμόρφωσης των γυναικών και την προώθηση της δυνατότητας απασχόλησης των γυναικών.
- 2) Της πρόσβασης τους στην απασχόληση στον τομέα της τεχνολογίας των πληροφοριών.
- 3) Της προώθησης της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, κυρίως στο πλαίσιο των προγραμμάτων EQUAL, INTERREG, URBAN, LEADER.
- 4) Της ανάπτυξης διαλόγου με τους διευθύνοντες των επιχειρήσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο για τη συμβολή τους στην ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών στην οικονομική ζωή.
- 5) Τη σύσταση ενός ευρωπαϊκού βραβείου ή πιστοποιητικού για τις επιχειρήσεις που εφαρμόζουν πρότυπα ορθής πρακτικής ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών.

3.3.2. Η «Κοινωνική Ατζέντα 2006 -2010»

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει επεξεργαστεί μια κοινωνική ατζέντα για την περίοδο 2006-2010 με διακηρυσσόμενο στόχο την επίτευξη μιας κοινωνικής Ευρώπης ενταγμένης σε θέση ισχύος στην παγκόσμια οικονομία μέσω της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης και νέων ευκαιριών για όλους. Παρά την αναφορά στον κοινωνικό χαρακτήρα των πολιτικών της ατζέντας αυτής, η έμφαση δίδεται κυρίως στην ανταγωνιστικότητα. Τα μέτρα υλοποίησής της έχουν ρητά ως στόχο να επιτρέψουν στους πολίτες να αποκτήσουν εμπιστοσύνη στην ικανότητά τους για διαχείριση της εντατικοποίησης του

---

³² Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (2006), «Κοινωνική πολιτική και τοπική αυτοδιοίκηση», Τελική Έκθεση, Αθήνα, σελ. 25-27

ανταγωνισμού σε ένα παγκοσμιοποιημένο πλαίσιο, την τεχνολογική ανάπτυξη και τη δημογραφική γήρανση.

Άμεσο στόχο αποτελεί η αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκαλούνται από τη δημογραφική εξέλιξη όπως η γήρανση των ευρωπαϊκών πληθυσμών και η προκείμενη ανάγκη προσαρμογής των συστημάτων κοινωνικής προστασίας και συντάξεων, η ανάγκη εξασφάλισης μιας απρόσκοπτης ένταξης των νέων στην αγορά εργασίας και η αντιμετώπιση του προβλήματος των μεταναστών³³.

3.3.3 Η παρέμβαση στα θέματα υγείας

Με ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της 16^{ης} Μαΐου 2000, προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με τη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στον τομέα της υγείας η Κοινότητα αναλαμβάνει κεφαλαιώδη ρόλο για να εξασφαλίσει υψηλό επίπεδο προστασίας των λαών της Ευρώπης από την εμφάνιση νέων ασθενειών, αλλά και να αντιμετωπίσει την πίεση στα συστήματα υγείας και την αύξηση των υποχρεώσεων της Κοινότητας κατόπιν των τροποποιήσεων της Συνθήκης (άρθρα 3 και 152). Σε αυτή την κατεύθυνση η Επιτροπή αναπτύσσει μια στρατηγικής δημόσιας υγείας με δύο κύρια στοιχεία³⁴:

- 1) Ένα νέο πλαίσιο δράσης στον τομέα της δημόσιας υγείας («πλαίσιο δημόσιας υγείας»), το οποίο περιλαμβάνει την έγκριση κοινοτικού προγράμματος δράσης στον τομέα της δημόσιας υγείας (2001-2006).
- 2) Την υλοποίηση μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για την υγεία με ειδικά μέτρα για την ένταξη της προστασίας της υγείας οριζοντίως, δηλαδή σε όλες τις κοινοτικές πολιτικές.

Ως μέρος αυτού του πλαισίου καθορίζονται τρία κύρια σκέλη παρέμβασης:

---

³³ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (2006), «Κοινωνική πολιτική και τοπική αυτοδιοίκηση», Τελική Έκθεση, Αθήνα, σελ. 28

³⁴ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (2006), «Κοινωνική πολιτική και τοπική αυτοδιοίκηση», Τελική Έκθεση, Αθήνα, σελ. 29-30

- 1) Βελτίωση της πληροφόρησης σχετικά με την υγεία, που να απευθύνεται σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας.
- 2) Θέσπιση μηχανισμού ταχείας αντίδρασης για την αντιμετώπιση των μεγάλων απειλών κατά της υγείας.
- 3) Δυναμική ενασχόληση με τους καθοριστικούς παράγοντες της υγείας κυρίως για την αντιμετώπιση των κυριότερων νοσηρών παραγόντων που οφείλονται στον τρόπο ζωής.

3.3.4. Οι πολιτικές διασφάλισης ίσων ευκαιριών για τα άτομα με αναπηρία

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέπτυξε ένα πολυετές ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης (2004-2010) με στόχο να ενσωματωθεί η διάσταση της αναπηρίας στις σχετικές κοινοτικές πολιτικές και να υλοποιηθούν δράσεις σε νευραλγικούς τομείς προκειμένου να βελτιωθεί η οικονομική και κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρία στην ευρωπαϊκή κοινωνία. Το προτεινόμενο σχέδιο δράσης εν λόγω σχέδιο αρθρώνεται γύρω από τρεις άξονες³⁵:

- 1) Την ίση μεταχείριση όσον αφορά την απασχόληση και την εργασία
- 2) Το συνυπολογισμό της αναπηρίας σε όλες τις συναφείς κοινοτικές πολιτικές
- 3) Τη δυνατότητας πρόσβασης στην εργασία, τα δημόσια αγαθά και τις κοινωνικές υπηρεσίες για όλους.

Η αντιμετώπιση της αναπηρίας που υιοθετείται από την Επιτροπή δεν περιορίζεται στην παθητική αρωγή αλλά στοχεύει στην ενσωμάτωση και την ενεργό συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην οικονομική και κοινωνική ζωή μέσα από την αναγνώριση και την προάσπιση των δικαιωμάτων τους και από τις συστηματικές προσπάθειες να εξαλειφθούν τα περιβαλλοντικά, τεχνικά και νομικά κωλύματα που εμποδίζουν την αποτελεσματική συμμετοχή τους στην οικονομία και την κοινωνία της γνώσης.

---

³⁵ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (2006), «Κοινωνική πολιτική και τοπική αυτοδιοίκηση», Τελική Έκθεση, Αθήνα, σελ. 31-32

3.4. Η φυσιογνωμία της κοινωνικής πολιτικής στην Ευρώπη

Συμπερασματικά, επισημαίνεται ότι το σύνολο των πολιτικών που περιγράφηκαν παραπάνω καλύπτουν μεν ένα ευρύτατο φάσμα παρεμβάσεων σε θέματα που άπτονται της κοινωνικής πολιτικής, πόρρω απέχουν όμως από το να συγκροτούν ένα συνεκτικό και ιεραρχημένο πλαίσιο άσκησης κοινωνικής πολιτικής. Και τούτο εξ' αιτίας της ίδιας της φύσης του ευρωπαϊκού εγχειρήματος.

Εδραιωμένο στην ολοκλήρωση των αγορών ως μηχανισμού πολιτικής σύγκλισης, το ενοποιητικό εγχείρημα προσεγγίζει μέσα από το εν λόγω πρίσμα τις κάθε είδους δημόσιες πολιτικές. Έτσι, η παραγωγή κοινωνικών πολιτικών συνιστά στην ουσία της παρακολούθημα των πολιτικών του ανταγωνισμού.

Μέσω του κοινωνικού επιπέδου, προσεγγίζεται κατ' αρχήν η αγορά εργασίας και ο ανταγωνισμός. Στο βαθμό συνεπώς που η κοινωνική ισορροπία δεν συνιστά, στο ενωσιακό επίπεδο, πολιτική αυταξία αλλά τεχνική προϋπόθεση της οικονομικής ολοκλήρωσης δεν φαίνεται να αναδεικνύεται ένα κοινά συμπεφωνημένο πλαίσιο κοινωνικών προτεραιοτήτων (αναδιανεμητικών αλλά και πολιτικών μεγιστοποίησης και βελτιστοποίησης του ελεύθερου χρόνου, εξισορρόπησης μεταξύ εργασιακής, οικογενειακής και προσωπικής ζωής κ.λπ.). Οι δράσεις έχουν συμπληρωματικό χαρακτήρα άρα δυσχερώς θα επέβαλαν ένα συνεκτικό πλαίσιο ομογενοποίησης κοινωνικών πολιτικών στο εθνικό επίπεδο, ειδικά δε σε περιπτώσεις χωρών όπου η σχεδιαστική και συντονιστική επάρκεια δεν συνιστούν βασικά γνωρίσματα του πολιτικοδιοικητικού τους συστήματος.

Βασική παράμετρο του ορθολογικού στρατηγικού σχεδιασμού αποτελεί ο συνυπολογισμός των μακρο και μεσοπρόθεσμων διαδράσεων μεταξύ τομέων πολιτικής. Η ανάπτυξη, σε σχεδιαστικό επίπεδο, παράλληλων πρωτοβουλιών κοινωνικού χαρακτήρα δεν ευνοεί την αποτελεσματική διαχείριση των οριζόντιων συνεργιών και αλληλεπιδράσεων μεταξύ των επιμέρους παρεμβάσεων. Η χαμένη στο επίπεδο του σχεδιασμού ενότητα δυσχερώς θα αποκατασταθεί στο επίπεδο της υλοποίησης.

Αντίθετα, η θεσμική διάκριση των διοικητικών φορέων και η διαφοροποίηση των αρμοδιοτήτων τους συνήθως επιδεινώνει το πρόβλημα, ιδίως δε σε πολιτικοδιοικητικά συστήματα με προφανές έλλειμμα συντονισμού, όπως το ελληνικό. Ασφαλώς οι προηγούμενες ενωσιακές παρεμβάσεις για την εναρμόνιση και σύγκλιση των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας, απέχουν μακράν από την αντιμετώπιση του κοινωνικού ελλείμματος. Η ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι πάντως αλληλένδετη με την περαιτέρω εμβάθυνση της ευρωπαϊκής ενοποίησης, δηλαδή συναρτάται με το βαθμό «ομοσπονδιοποίησής» της.

Ωστόσο, οι ενωσιακές παρεμβάσεις παρότι αναμφίβολα απέχουν από τη δημιουργία μιας συνεκτικής Κοινωνικής Ευρώπης, αναδιατάσσουν έμμεσα αλλά αισθητά το κέντρο βάρους ανάμεσα στο κεντρικό κράτος και τις υποεθνικές αρχές. Η αποκεντρωτική τάση, συνδέεται κατά πρώτο λόγο με την υπό τη γενική αρχή της επικουρικότητας ως αναζήτηση του πλέον εγγύτερου προς τον πολίτη επιπέδου άσκησης πολιτικής, ισχυρή επίδραση των αποκλειστικά βασισμένων στη διαπεριφερειακή συνοχή ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων. Αυτές συντελούν στη σταδιακή ανάπτυξη θεσμικής διαχειριστικής τεχνογνωσίας στο υποεθνικό επίπεδο από τη διαχείριση διευρωπαϊκών προγραμμάτων, στη συγκέντρωση των απορρεουσών από τις υποχρεώσεις συγχρηματοδότησης πρόσθετων δημοσιονομικών πόρων, καθώς και την απόκτηση μέσω της αμεσότερης διαπραγμάτευσης με το κοινοτικό επίπεδο κρίσιμων οργανωσιακών πόρων διεκδίκησης και διαπραγμάτευσης.

Επιπλέον, πέρα από τις προόδους «ωρίμανσης» της ενθάρρυνσης για τη συμφωνημένη μεταξύ του συνόλου των κρατών - μελών αξιοποίηση του τοπικού επιπέδου στο πλαίσιο των διαδοχικών γύρων ανοικτής μεθόδου συντονισμού των πολιτικών κοινωνικής προστασίας και απασχόλησης, πρέπει να επισημανθεί και η πίεση προς τόνωση της δημοσιονομικής ευθύνης και αυτοτέλειας των αποκεντρωμένων βαθμίδων ως στρατηγική προσαρμογής στα κριτήρια του Συμφώνου Σταθερότητας, τα οποία θεσμοποιούν τις περισσότερο ή λιγότερο γενικευμένες από τη δεκαετία '90 επιταγές συγκράτησης πόρων στους εθνικούς κοινωνικούς προϋπολογισμούς. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί η ανατροφοδοτούμενη επιρροή των ευρωπαϊκών Τοπικών Διοικήσεων στο

ευρωπαϊκό γίνεσθαι, μέσω της θεσμοποιημένης οδού της «Επιτροπής των Περιφερειών» ή της άσκησης πίεσης μέσω διευρωπαϊκών ομοσπονδιών και δικτύων των εθνικών αυτοδιοικήσεων³⁶.

---

³⁶ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (2006), «Κοινωνική πολιτική και τοπική αυτοδιοίκηση», Τελική Έκθεση, Αθήνα, σελ. 47-52

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Η κοινωνική πολιτική του
Δήμου Καλλιθέας

4.1. Η Καλλιθέα και η ιστορία της

Η Καλλιθέα με πληθυσμό που προσεγγίζει τις 200.000 κατοίκους, απλώνεται ανάμεσα στην Αθήνα και το Φαληρικό Όρμο, σε μία έκταση 4.500 στρεμμάτων.

Ο Δήμος της πόλης έχει ως έμβλημα τον Θησέα που, σύμφωνα με την μυθολογία, όταν επέστρεφε από την Κρήτη, όπου είχε εξοντώσει τον Μινώταυρο, αποβιβάστηκε στις ακτές της Καλλιθέας.

Αρχαιολογικά ευρήματα ενισχύουν την άποψη, ότι η περιοχή της Καλλιθέας κατοικούνταν ήδη από τον 4 ο αιώνα π.χ. οπότε θεωρείτε πως σ' αυτήν αναπτύχθηκε ναυτιλιακή δραστηριότητα.

Στην εποχή της Ελληνικής Επανάστασης, η περιοχή που συνορεύει στη σημερινή Καλλιθέα από τον Άγιο Σώστη μέχρι την οδό Σπάρτης, γνωστό ως Ανάλατος, έγινε το πεδίο της μάχης κατά την οποία σκοτώθηκε ο Γεώργιος Καραϊσκάκης, στις 22 Απριλίου 1827.

Ο σχηματισμός του σύγχρονου οικισμού της Καλλιθέας άρχισε το 1884 - 1885 με πρωτοβουλία μίας Οικοδομικής Εταιρίας. Μεταξύ των πρώτων οικιστών του νέου προαστίου συγκαταλέγονται ο νομικός Γεώργιος Φιλάρετος, ο έμπορος Λάσκαρης Λασκαρίδης και ο ιστορικός Γεώργιος Κρέμος. Στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1896 στην Καλλιθέα διεξήχθη το άθλημα της σκοποβολής στο Σκοπευτήριο που χτίστηκε ειδικά για το λόγο αυτό.

Ύστερα από την Μικρασιατική καταστροφή του 1922, η εγκατάσταση στην Καλλιθέα περίπου 25.000 προσφύγων από την Μικρά Ασία και τον Πόντο τη μετέτρεψε σε προσφυγική συνοικία και ανέκοψε την εξέλιξη της σε προάστιο αναψυχής. Ο οικισμός αποσπάστηκε από το Δήμο Αθηναίων το 1925 οπότε έγινε κοινότητα, ενώ το 1933 Δήμος. Κατά την προπολεμική περίοδο, η πόλη έγινε τόπος εγκατάστασης βιομηχανιών

και βιοτεχνών, ενώ η θέση της μεταξύ Αθήνας και Πειραιά διεύρυνε την εμπορική της δραστηριότητα.

Στην περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου η Καλλιθέα συμμετείχε ενεργά στην Εθνική Αντίσταση. Μεταξύ των κυριότερων γεγονότων της περιόδου υπήρξε η Μάχη της οδού Μπιζανίου μεταξύ 10 επονίτων και κατοχικών δυνάμεων, τον Ιούλιο του 1944, καθώς και το Μπλόκο του Αυγούστου του ίδιου έτους.

Η μεταπολεμική εξέλιξη της Καλλιθέας παρακολούθησε αυτή ολόκληρης της Αθήνας. Δεδομένη το δικό της μερίδιο από την εσωτερική μετανάστευση, ήδη από τις δεκαετίες του '50 και του '60 η Καλλιθέα απέκτησε τα χαρακτηριστικά της πόλης ενώ στη δεκαετία του '70 η ανοικοδόμηση των παλαιών κατοίκων με τη μέθοδο της αντιπαροχής οδήγησε σε νέα μεγάλη αύξηση του πληθυσμού, αλλά και η στέρηση της πόλης από ελεύθερους χώρους.

Κατά την δεκαετία του '90 η Καλλιθέα έγινε τόπος εγκατάστασης αξιοσημείωτου αριθμού Ελλήνων Ποντίων από τις Δημοκρατίες της τέως Σοβιετικής Ένωσης. Με την ευκαιρία των Ολυμπιακών αγώνων του 2004 η Καλλιθέα είναι και πάλι Ολυμπιακή πόλη, ενώ η οριστική απομάκρυνση του Ιππόδρομου και η συστηματική προσπάθεια του Δήμου για την διεύρυνση του δικτύου της κοινωφελούς υποδομής της δημιουργούν βάσιμη αισιοδοξία για την αναπτυξιακή της προοπτική στον 21^ο αιώνα.

4.2. Κοινωνική Πολιτική του Δήμου Καλλιθέα

Ο Δήμος Καλλιθέας όσον αφορά την κοινωνική πολιτική υπάρχει σε πολλούς τομείς στην παιδεία, στην υγεία, στον αθλητισμό, στην πρόνοια, στην κοινωνική μνήμη και συνοχή τέλος στην ασφάλεια του δημότη. Στόχος του Δήμου όπως ισχυρίζεται ο κ. Δήμαρχος Κώστας Ασκούνης είναι η Τοπική Αυτοδιοίκηση να είναι κοντά στο πολίτη και να συμμετέχει καθημερινά στον αγώνα και την προσπάθεια για την βελτίωση της ποιότητας ζωής του.

Παρά τα θεσμικά και οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο θεσμός οφείλει να αξιοποιήσει κάθε διαθέσιμο πόρο και κάθε ευκαιρία για την δημιουργία ενός ευρέος

δικτύου κοινωνικών υπηρεσιών, το οποίο έχει στόχο τη στήριξη των ευαίσθητων ομάδων συμπολιτών μας όπως και τα παιδιά, οι νέοι γονείς, οι ηλικιωμένοι, τα μοναχικά άτομα καθώς και οι πολίτες που έχουν πιεστικά προβλήματα στην οικογένεια και στον περίγυρο τους.

Η κοινωνική πολιτική δεν εκφράζει μόνο την αγάπη, αλλά και τον πραγματικό σεβασμό στις ανάγκες κάθε πολίτη. Βασική προτεραιότητα είναι η προστασία του πολίτη.

Όσο αφορά την Υγεία υπάρχουν τα εξής Δημοτικό Κέντρο Υγείας, για την παιδεία υπάρχουν Δημοτικοί Βρεφονηπιακοί - Παιδικοί Σταθμοί, Παιδικά Κέντρα, Κέντρα δημιουργικής απασχόλησης, για την πρόνοια υπάρχουν τα Κ.Α.Π.Η το πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι» το συμβουλευτικό κέντρο οικογένειας, για τον Αθλητισμό υπάρχουν πολλά δημοτικά γυμναστήρια επίσης υπάρχει κέντρο υποστήριξης Ποντιακού πολιτισμού, κέντρο συνοδευτικών υποστηρικτικών υπηρεσιών, γραφείο κοινωνικής πρόνοιας το κέντρο πληροφόρησης νέων, τέλος υπάρχουν δύο προγράμματα το «Θησέας» και το «Σταθμός» που αφορούν το ένα ανοικτό θεραπευτικό κέντρο χρηστών ουσιών και το άλλο κέντρο πρόληψης.

Παρακάτω θα αναφερθώ αναλυτικά για όλους τους τομείς.

4.2.1 Δημοτικό Κέντρο Υγείας

Το Δημοτικό Κέντρο Καλλιθέας άρχισε να λειτουργεί τον Οκτώβριο του 2002. Στεγάζεται στο διατηρητέο κτίριο των παλαιών λουτρών. Λειτουργεί ως Κέντρο Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας καλύπτοντας τις ανάγκες των δημοτών και κατοίκων του Δήμου Καλλιθέας στον τομέα πρόληψης και θεραπείας:

- Των ανασφάλιστων
- Των ασφαλισμένων του Ο.Γ.Α
- Των ασφαλισμένων με απόφαση της Υπηρεσίας Κοινωνικής Πρόνοιας
- Των προσφύγων και μεταναστών
- Σε κάθε ασφαλισμένο κάτοικο του Δήμου

Οι δραστηριότητες των ιατρειών:

- Παθολογικό ιατρείο

Πρόληψη και φροντίδα της υγείας του γενικού πληθυσμού και διεξαγωγή προγραμμάτων έγκαιρης πρόγνωσης και διάγνωσης Αρτηριακής Υπέρτασης, Σακχαρώδη Διαβήτη και καρδιοαγγειακών νοσημάτων.

- Γυναικολογικό ιατρείο

Πρόληψη και φροντίδα της υγείας της γυναίκας και διεξαγωγή προγραμμάτων έγκαιρης πρόγνωσης και διάγνωσης καρκίνου έξω και έσω γεννητικών οργάνων, καρκίνου του μαστού, έλεγχο γονιμότητας, οικογενειακού προγραμματισμού και κλιμακτηρίου - εμμηνόπαυσης.

- Παιδιατρικό ιατρείο

Συνολική και συστηματική παρακολούθηση της υγείας των παιδιών στο ιατρείο του κέντρου αλλά και στους Παιδικούς Σταθμούς, τα νηπιαγωγεία και τα σχολεία του Δήμου. Αντιμετωπίζονται παιδιατρικά προβλήματα, πραγματοποιούνται εμβολιασμοί, παρακολουθείται η υγεία και η ανάπτυξη των παιδιών, δίνονται συμβουλές για προβλήματα συμπεριφοράς και μάθησης, σωστού διαιτολογίου ,πρόληψη και αντιμετώπισης ατυχημάτων, θέματα ατομικής υγιεινής, στοματικής υγιεινής και σωματικής, πραγματοποιείται πρωτοβάθμια φροντίδα σε παιδιά με χρόνια προβλήματα υγείας ή ειδικές ανάγκες και πραγματοποιούνται επισκέψεις σε νεογέννητα και βρέφη. Για όλα τα παιδιά του Δήμου τηρείται Κάρτα Υγείας.

- Πνευμονολογικό ιατρείο

Πρόληψη και φροντίδα της υγείας του γενικού πληθυσμού και διεξαγωγή προγραμμάτων έγκαιρης πρόγνωσης και διάγνωσης του Βρογχικού Άσθματος.

- Ψυχολογικό και ψυχιατρικό ιατρείο

Ψυχολογική και ψυχιατρική παρακολούθηση, υποστήριξη και φροντίδα ενηλίκων.

- Νοσηλευτική φροντίδα (Ενεσοθεραπεία, μετρήσεις πίεσης, σακχάρου, χοληστερίνης, τρυγλυκερίδιων, κ.α.λ.)

Το Δημοτικό Κέντρο Υγείας Καλλιθέας συνεργάζεται με το Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής το Ινστιτούτο Υγείας του παιδιού, εκπαιδευτικό Υγειονομικό Σταθμό Καλλιθέας του Ε.Ε.Σ., το Συμβουλευτικό Κέντρο Οικογένειας του Δήμου, την Μέριμνα Ηλικιωμένων του Δήμου, την Πρόνοια του Δήμου το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, τα Κ.Α.Π.Η. Το Σωματείο Θησέας και το Φάρο τυφλών Ελλάδας, καλύπτοντας ειδικευμένες ανάγκες των δημοτών και κατοίκων της Καλλιθέας.

Διοίκηση Κέντρου Υγείας

Στη διοίκηση του Κέντρου υγείας υπάρχουν 2 διοικητικά στελέχη 5 εθελοντικοί ιατροί και 5 μόνιμα άτομα.

Επιπλέον κατά περιόδους, σε εθελοντική βάση, λειτουργούν και παρέχουν υπηρεσίες, ιατρεία όπως:

Ψυχολογικό, Γναθοχειρουργικό, Διαιτολογικό, Γαστρεντερικό, Ωτορινολαρυγγολογικό.

4.2.2 Αιμοδοσία του Δήμου

Μέχρι σήμερα η Δανειστική Τράπεζα Αίματος του Δήμου Καλλιθέας σε συνεργασία με τον Σύλλογο Αιμοδοτών της πόλης «Κοινωνική Αλληλεγγύη» πρόσφερε πάνω από 300 Φιάλες αίμα σε συνδρομητές που ους παρουσιάστηκε κάποιο έκτακτο περιστατικό, βοηθώντας τους αποφασιστικά και σε πολλές περιπτώσεις ,σώζοντας την ίδια τους την ζωή.

Από τη Δανειστική Τράπεζα αίματος του Δήμου μπορούν να περνούν αίμα: Οι αιμοδότες και οι συγγενείς τους μέχρι πρώτου βαθμού συγγένειας. Τα παιδιά του Δήμου που πάσχουν από Μεσογειακή αναιμία.

Ο Δήμος δεν μπορεί να προσφέρει αίμα σε προγραμματισμένες εγχειρήσεις γιατί αυτό απαγορεύεται από το Νόμο, εκτός αν είναι ο εγχειρισμένος αιμοδότης ή συγγενείς πρώτου βαθμού.

Γενικά στοιχεία

Η παρέμβαση του κράτους της υγείας της Δημοτικής Αρχής της Καλλιθέας αποτελεί ακόμη ένα κρίκο στην αλυσίδα της συνεχούς προσπάθειας για την ανάληψη περισσότερων αρμοδιοτήτων από την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Όταν μάλιστα οι παρεμβάσεις αυτές στοχεύουν την αντιμετώπιση οξυμένων κοινωνικών προβλημάτων τότε αποκτούν μεγαλύτερη πρακτική αξία.

Μετά την μακρόχρονη λειτουργία του Δημοτικού Κέντρου Υγείας αναδεικνύεται η ανάγκη να μεταβούμε σε ένα ποιοτικότερο επίπεδο λειτουργίας με στόχο να διευκολύνουν τον πολίτη, αλλά και να βελτιώνουν τις παρεχόμενες προς αυτόν υπηρεσίες.

Σημαντική δραστηριότητα των Ιατρείων είναι η ανάπτυξη και η εφαρμογή προγραμμάτων στην κοινότητα, κατά του καπνίσματος, για την χρόνια Αποφρακτική Πνευμονοπάθεια, σπειρομετρήσεις, για την έγκαιρη πρόγνωση και διάγνωση καρδιαγγειακών νοσημάτων, εμβολιασμών, επισκέψεων σε νεογέννητα και βρέφη, ενημερώσεις μαθητών κατά του AIDS, πρόληψης αιφνίδιου θανάτου σε νεαρούς αθλητές και σε εξαρτημένα άτομα.

4.2.3 Συμβουλευτικό Κέντρο Οικογένειας

Ο Δήμος Καλλιθέας στο πλαίσιο της ανάπτυξης της Κοινωνικής πολιτικής δημιούργησε το Συμβουλευτικό Κέντρο Οικογένειας τον Δεκέμβριο του 1995 (για παιδιά ηλικίας 0 - 12ετών) μαζί με το τμήμα υποδοχής νηπίων «Η παρεούλα μας» και στη συνέχεια το τμήμα εφήβων.

Στόχοι του Συμβουλευτικού Κέντρου Οικογένειας

- Η προώθηση της ψυχικής υγείας για βρέφη, παιδιά και εφήβους με την εφαρμογή προγραμμάτων πρωτογενούς και δευτερογενούς πρόληψης.
- Η ψυχο-κοινωνική στήριξη της οικογένειας.
- Η ευαισθητοποίηση και η στήριξη ομάδων επαγγελματιών που εργάζονται με παιδιά και εφήβους.
- Η ενημέρωση του κοινού σε θέματα ψυχικής υγείας.
- Η ανάπτυξη ερευνητικού και εκπαιδευτικού έργου που αφορά την ψυχική υγεία των βρεφών - παιδιών και εφήβων.

Οργανώνει σεμινάρια σε νηπιαγωγεία, δημοτικά σχολεία, γυμνάσια και λύκεια με ομάδες εκπαιδευτικών.

Το Συμβουλευτικό Κέντρο Οικογένειας στελεχώνεται από ειδική επιστημονική ομάδα : παιδοψυχιάτρους, ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, λογοθεραπευτές, βρεφονηπιαγωγούς

Τμήματα:

1. Τμήμα υποδοχής βρεφών

Επιστημονική Ομάδα:

- Παιδοψυχίατροι
- Ψυχολόγοι
- Κοινωνικοί λειτουργοί
- Λογοθεραπευτές

Προσφέρει:

Τη δυνατότητα συμμετοχής των παιδιών σε μικρές ομάδες δύο φορές την εβδομάδα για ένα δίωρο με δραστηριότητες που βοηθούν στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη

- Ζωγραφική
- Κίνηση - χορός

- Μουσική - τραγούδι
- Κουκλοθέατρο
- Ιστορίες - παραμύθια
- Χειροτεχνίες
- Οργανώνονται δραστηριότητες έκφρασης - φαντασίας - κίνηση - για γονείς και παιδιά με σκοπό να ανακαλύψουν νέους τρόπους επικοινωνίας μεταξύ τους
- Πραγματοποιούνται συναντήσεις για γονείς με τις βρεφονηπιαγογούς ή και με άλλες ειδικότητες με σκοπό την ανταλλαγή εμπειριών και σκέψεων για τα παιδιά τους.

Απευθύνετε:

- Στους γονείς που οι πρώτες μικρές δυσκολίες του μωρού τους στον ύπνο, στο φαγητό τους δημιουργούν ανησυχίες
- Στους γονείς που το παιδί τους (2-5) εμφανίζει κάποιες ιδιαίτερες δυσκολίες στο παιχνίδι στην ομιλία, στις σχέσεις με τα άλλα παιδιά
- Στους γονείς που το παιδί τους (6-12) έχει κάποιες δυσκολίες στο σχολείο, στο διάβασμα ,στις σχέσεις με τους συμμαθητές του

Παρέχονται υπηρεσίες

- Διαγνωστική εκτίμηση
- Ψυχολογικοί, ψυχοπαιδαγωγική ή λογοπαιδική αντιμετώπιση των δυσκολιών του παιδιού
- Ομάδες γονέων
- Συμβουλευτική γονέων
- Πληροφόρηση της κοινότητας σε θέματα ψυχικής υγείας

4.2.4 Κέντρα δημιουργικής απασχόλησης παιδων

- ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΟΥ 60, ΤΖΙΤΖΙΦΙΕΣ

Απευθύνεται σε μαθητές νηπιαγωγείου και δημοτικού σχολείου που προέρχονται από οικογένειες οικονομικών μεταναστών, παλιννοστούντων και οικονομικά δυσπραγούντων χωρίς φυσικά να αποκλείονται και οι υπόλοιποι μαθητές. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ελληνική γλώσσα.

- ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 60, ΤΖΙΤΖΙΦΙΕΣ

Απευθύνεται σε μαθητές δημοτικού σχολείου που προέρχονται από οικογένειες παλιννοστούντων και οικονομικά δυσπραγούντων.

- ΑΘΗΝΑΣ 87, ΚΑΛΛΙΘΕΑ

Απευθύνεται σε μαθητές δημοτικού σχολείου με μαθησιακές δυσκολίες, με στόχο την παροχή όσο το δυνατό μεγαλύτερης βοήθειας στα παιδιά αυτά.

Επιπλέον στοχεύοντας στην παροχή όσο το δυνατό μεγαλύτερης βοήθειας και υποστήριξης στα παιδιά και τις οικογένειες τους ενημερώνει και προτρέπει τα παιδιά να δεχτούν τις υπηρεσίες του Συμβουλευτικού Κέντρου Οικογένειας.

4.2.5 Δημοτικοί παιδικοί και βρεφονηπιακοί σταθμοί

Ο Δήμος Καλλιθέας έχει 11 παιδικούς σταθμούς, 2 βρεφικούς, 1 βρεφονηπιακό και 2 παιδικά κέντρα.

Ιδρύθηκαν: Παλαιότερα υπήρχε ένας Δημοτικός και αργότερα συγχωνεύτηκαν οι κρατικοί. Ο Δήμος φέτος έφτιαξε 2 νέους σταθμούς.

Βρεφονηπιακοί σταθμοί :

- 1.Εσπερίδων 20, Καλλιθέα
- 2.Σαπφούς 94, Καλλιθέα

Βρεφικός σταθμός:

Κρέμου 110, Καλλιθέα

Παιδικοί σταθμοί:

- 1.Σωκράτους 74, Καλλιθέα
- 2.Σωκράτους 131, Καλλιθέα
- 3.Εσπερίδων 74^Α, Καλλιθέα
- 4.Ισμήνης και Αιγέως, Καλλιθέα
- 5.Ευριπίδου 60, Καλλιθέα

Σκοπός των βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών:

Οι παιδικοί και βρεφονηπιακοί σταθμοί που είναι κυρίαρχα χώρος αγωγής και ασφαλούς διαμονής για παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Σκοπό έχουν:

- Να παρέχουν ενιαία προσχολική αγωγή σύμφωνα με τα πλέον σύγχρονα επιστημονικά δεδομένα.
- Να βοηθούν τα παιδιά να αναπτυχθούν ολόπλευρα, σωματικά, ψυχικά, νοητικά, συναισθηματικά και κοινωνικά.
- Να εξαλείφουν κατά το δυνατό οι διαφορές που τυχόν προκύπτουν από το πολιτιστικό, οικονομικό και μορφωτικό επίπεδο των γονέων.
- Να εξυπηρετούν τους γονείς και παράλληλα να τους ευαισθητοποιούν πάνω σε θέματα σύγχρονης παιδαγωγικής και ψυχολογίας.
- Να βοηθούν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας στην ομαλή μετάβαση τους από το οικογενειακό περιβάλλον.

- Να προσέχουν την διατροφή και την φροντίδα των παιδιών που φιλοξενούν

Χρόνος λειτουργίας των παιδικών σταθμών:

- Ώρες λειτουργίας των Παιδικών Σταθμών ορίζονται 7.00-15.45μ.μ
- Οι Παιδικοί Σταθμοί δεν λειτουργούν τα Σάββατα, τις Κυριακές και τις ημέρες αργίας του Δήμου Καλλιθέας
- Οι παιδικοί Σταθμοί δεν λειτουργούν :
  - 1-31 Αυγούστου
  - 24 Δεκεμβρίου έως 6 Ιανουαρίου (εορτές Χριστουγέννων)
  - Μεγάλη Πέμπτη έως Κυριακή του Θωμά (εορτές Πάσχα)

Προέλευση και αναχώρηση παιδιών:

- Η προέλευση των παιδιών ορίζεται 7.00 π.μ μέχρι 8.45 π.μ.
- Μετά την ώρα αυτή δεν γίνονται δεκτά νήπια εκτός εξαιρετικών περιπτώσεων, για τις οποίες οι γονείς θα ειδοποιούν την υπεύθυνη του Σταθμού.
- Οι γονείς ή κηδεμόνες παραδίδουν τα παιδιά στις Παιδαγωγού τους από τους οποίους και τα παραλαμβάνουν.
- Η αποχώρηση αρχίζει μετά το μεσημεριανό γεύμα και ολοκληρώνεται στα 3:45 μ.μ.
- Τα παιδιά μπορεί να παραδίδονται και να παραλαμβάνονται και από άλλο πρόσωπο με πλήρη ενηλικίωση, που υποδεικνύεται με γραπτή εξουσιοδότηση από το γονέα.
- Τα παιδιά μπορούν να παραλαμβάνονται νωρίτερα, εφόσον υπάρχουν ειδικοί λόγοι, για τους οποίους οι γονείς ενημερώνουν την υπεύθυνη του Π.Σ.

Οικονομική εισφορά γονέων:

- Η χρηματική συμμετοχή καθορίζεται με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου των Δημοτικών Παιδικών και Βρεφικών Σταθμών του Δήμου Καλλιθέας.
- Η οικονομική εισφορά των γονέων πρέπει να εξοφλείται τις πρώτες πέντε ημέρες κάθε μήνα. Η οικονομική εισφορά για τα τροφεία είναι υποχρεωτική από την ημερομηνία εγγραφής του παιδιού και μέχρι την λήξη λειτουργίας των Παιδικών Σταθμών κατ' έτος.
- Σε καμία περίπτωση διαγραφής δεν επιστρέφεται η οικονομική εισφορά που έχει καταβληθεί.

Κατάθεση αιτήσεων:

- Η κατάθεση αιτήσεων αρχίζει 15 Μαΐου και τελειώνει 15 Ιουνίου. Για την συμμετοχή στις συγκεντρώσεις γονέων με στόχο την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σε προβλήματα αγωγής και ψυχολογίας των παιδιών.

Οικονομική συμμετοχή φιλοξενούμενων παιδιών :

- Απαλλάσσονται της οικονομικής συμμετοχής μισθωτοί και συνταξιούχοι (και οι δυο γονείς) με οικογενειακό εισόδημα έως 7.000,00 €.
- Απαλλάσσονται της οικονομικής συμμετοχής εφ' όσον υπάρχει στην οικογένεια άτομο με ειδικές ανάγκες (γονείς, παιδί) κατ' ελάχιστο ποσοστό αναπηρίας 67% και με την προϋπόθεση οικείας βεβαίωσης του ασφαλιστικού φορέα τους ή της Πρωτοβάθμιας Υγειονομικής Επιτροπής.
- Απαλλάσσονται της οικονομικής συμμετοχής οι πολύτεκνοι (από 3 παιδιά και άνω) εφόσον έχουν εισόδημα μέχρι 45.000,00 €, αν το εισόδημα τους ξεπερνάει τα 45.000,00 € θα ακολουθείται ο παρακάτω πίνακας :

ΤΡΟΦΕΙΑ 2008-2009:

ΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΛΗΡΩΤΕΟ ΠΟΣΟ
0-7.000,00 ευρώ	Απαλλαγή
7.001,00-15.000,00 ευρώ	30,00 ευρώ
15.001,00-20.000,00 ευρώ	50,00 ευρώ
20.001,00-35.000,00 ευρώ	75,00 ευρώ
35.001 ευρώ και άνω	100,00 ευρώ
Παιδεία εκτός Δήμου Καλλιθέας	150,00 ευρώ

- Απαλλάσσονται τα τέκνα υπαλλήλων (μόνιμων, αορίστου χρόνου και συμβασιούχων) του Δήμου Καλλιθέας και των συναφών Ιδρυμάτων και Οργανισμών.
- Απαλλάσσονται τις οικονομικής συμμετοχής χήροι/ες, διαζευγμένοι/ες μονογαμικές οικογένειες με εισόδημα μέχρι 15.000 €. Εάν το εισόδημα είναι άνω 15.001 € ακολουθεί ο παραπάνω πίνακας.
- Οι απαλλαγές γίνονται με απόφαση του Δ.Σ. κατόπιν αναφοράς της Υπεύθυνης του Παιδικού Σταθμού στην Διεύθυνση των Παιδικών Σταθμών.
- Για όσους δεν δηλώνει εισόδημα η σύζυγος τα τροφεία θα είναι 50,00 €.
- Για το δεύτερο παιδί που φιλοξενείται πληρώνει το ½ του πρώτου.
- Για το σχολικό λεωφορείο θα είναι 30,00 € μηνιαίως για κάθε παιδί.
- Για τα παιδικά κέντρα:
  - Αφροδίτης 4 τα τροφεία θα είναι 30,00 ευρώ μηνιαίως.
  - Ν Ζερβού 20 τα τροφεία θα είναι 30,00 ευρώ μηνιαίως.

Κριτήρια επιλογής και προτεραιότητας παιδιών:

- Παιδιά με εργαζόμενους και τους δύο γονείς:
  - Τα παιδιά που ήδη φιλοξενούνται στους Π.Σ.
  - Παιδιά πολυτέκνων από την προηγούμενη σχολική χρονιά
- Παιδιά απόρων οικογενειών
- Παιδιά οικογενειών με κοινωνικά προβλήματα
- Παιδιά υπαλλήλων του Ν.Π και υπαλλήλων του Δήμου Καλλιθέας

Απαραίτητα δικαιολογητικά για εγγραφή παιδιών:

- Πιστοποιητικό γεννήσεως
- Βεβαίωση μηνιαίων αποδοχών (και των δύο γονέων)
- Εμβολιασμός παιδιών (μαντού)
- Αντίγραφο φορολογικής δήλωσης (τρέχοντος έτους)
- Βεβαίωση εργοδότη από το ΙΚΑ
- Δήλωση οικογενειακής κατάστασης
- Άδεια παραμονής για αλλοδαπούς (πράσινη κάρτα)
- Απόδειξη ΔΕΙ ή ΟΤΕ

Διαγραφή παιδιών:

- Για σοβαρή μεταδοτική ασθένεια του παιδιού.
- Κατόπιν αιτήσεως του γονέα εφόσον αναφέρει τους λόγους.
- Όταν απουσιάζει το παιδί αδικαιολόγητα πάνω από 30 μέρες
- Όταν κατ' εξακολούθησης δεν συμμορφώνονται οι γονείς με το πρόγραμμα του Π.Σ.
- Όταν τα παιδιά συμπληρώνουν την νομική ηλικία για την εγγραφή τους στο Νηπιαγωγείο.
- Όταν κατ' επανάληψη δεν καταβάλλεται η μηνιαία οικονομική εισφορά εντός των πρώτων πέντε ημερών εκάστου μηνός και αυτό παρ' ότι έχουν επανειλημμένως ειδοποιηθεί οι γονείς από την αρμόδια Υπηρεσία.
- Η διαγραφή του παιδιού λόγω οικονομικής εκκρεμότητας, έχει ως συνέπεια την απώλεια της προτεραιότητας εγγραφής του την επόμενη σχολική περίοδο.

Συμμετοχή γονέων:

- Θεωρούν ότι η ενεργητική συμμετοχή των γονέων αποτελεί στοιχείο απαραίτητο για την αποδοτικότερη λειτουργία των Βρεφονηπιακών, Παιδικών Σταθμών

4.2.6 ΚΑΠΗ

Ιστορικό και εξέλιξη του θεσμού:

Τα ΚΑΠΗ πρωτοεμφανίστηκαν στην Ελλάδα το 1979 όταν η Διεύθυνση Προστασίας ηλικιωμένων του υπουργείου υγείας και πρόνοιας κάλεσε τον όμιλο εθελοντών και ζήτησε την συνεργασία του στην δημιουργία ενός πειραματικού κέντρου ανοικτής εξωιδρυματικής προστασίας ηλικιωμένων. Το κέντρο αυτό ήταν στελεχωμένο από μια διεπιστημονική ομάδα προσωπικού: γιατροί, φυσιοθεραπευτές, εργοθεραπευτές, επισκέπτη υγείας, νοσηλεύτη οικογενειακό βοηθό. Ο όμιλος εθελοντών συμφώνησε να κλείσει το πρόγραμμα που λειτουργούσε ως τότε «η γωνία του παππού και της γιαγιάς» με παροχή συσσιτίου και λειτούργησε το πρώτο ΚΑΠΗ στον νέο κόσμο.

Το πρώτο ΚΑΠΗ λειτούργησε υποδειγματικά και αποτέλεσε παράδειγμα οργάνωσης η λειτουργίας για άλλα που ακολούθησαν. Μέχρι το τέλος του 1981 λειτουργούσαν αλλά 8 ΚΑΠΗ με εθελοντικές οργανώσεις του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού, το κέντρο μέριμνας οικογένειας και ακόμη τον Εθνικό Οργανισμό Πρόνοιας. Από το 1982 τα ΚΑΠΗ περνούν στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και αποτελούν Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου των Δήμων και Κοινοτήτων.

Στην δεύτερη αυτή φάση ο θεσμός αναπτύσσεται και διευρύνεται σ' όλη την χώρα όπου και τα ΚΑΠΗ τον αριθμό των 260 εκ των οποίων τα 80 είναι στην Αθήνα. Έως το τέλος του 1988 το Υ. Υ. Κ .Π μέσω της διεύθυνσης προστασίας ηλικιωμένων κάλυπτε τις δαπάνες μισθοδοσίας λειτουργικών αναγκών υποχρεώθηκαν να αναλάβουν οι Δήμοι και οι Κοινότητες. Το 1990 το Υ. Υ. Κ. Π συνεχίζει να επιχορηγεί και να φροντίζει για

κτήρια και εξοπλισμό κυρίως όμως προστατεύει το θεσμό ΚΑΠΗ. Από το 1991 το υπουργείο υποστηρίζει πως τα ΚΑΠΗ ανήκουν στο Υπουργείο Εσωτερικών.

Σκοπός των ΚΑΠΗ :

Βασικότερος σκοπός των ΚΑΠΗ είναι η πρόληψη βιολογικών, ψυχολογικών και κοινωνικών προβλημάτων των ηλικιωμένων ώστε να παραμείνουν ισότιμα και ενεργά μέλη του κοινωνικού συνόλου. Η διαφώτιση και η συνεργασία των ηλικιωμένων στο κοινωνικό σύνολο επιτυγχάνεται με την βοήθεια ειδικών φορέων. Οι ειδικοί φορείς είναι υπεύθυνοι για τη επίλυση τυχών προβλημάτων και αναγκών των ηλικιωμένων. Επίσης σκοπός των ΚΑΠΗ είναι να βοηθούν ανθρώπους με προβλήματα υγείας γι' αυτό υπάρχει πρωτογενή πρόληψη, εμβολιασμοί συμβουλές για την αποφυγή προβλημάτων και δευτερογενή πρόληψη, ιατρικές εξετάσεις με σκοπό την έγκαιρη διάγνωση. Τέλος, για όλα αυτά θα πρέπει να υπάρχει στενή συνεργασία του προσωπικού με τα μέλη του δημοτικού συμβουλίου των ΚΑΠΗ.

Οι υπηρεσίες που προσφέρουν τα ΚΑΠΗ:

Για να θεωρείτε ένα ΚΑΠΗ πλήρως οργανωμένο θα πρέπει να παρέχει κάποιες υπηρεσίες όπως: Συμβουλευτική, ψυχοσυναισθηματική στήριξη, κοινωνική φροντίδα των ηλικιωμένων και των οικογενειών τους. Θα πρέπει να υπάρχει φροντίδα, ιατροφαρμακευτική στήριξη και Νοσοκομειακή περίθαλψη. Φυσιοθεραπεία μηχανήματα και με φυσιοθεραπευτή. Εργοθεραπεία, οργανωμένη ψυχαγωγία κατοίκων εξυπηρέτηση. Συμμετοχή σε κατασκηνώσεις θερινές και λουτροθεραπείες επίσης υπάρχουν προγράμματα εθελοντισμού και τέλος επιμορφωτικά, μελέτες θεμάτων, επισκέψεις σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους.

Το προσωπικό των ΚΑΠΗ:

Το πρόγραμμα «μονάδα κοινωνικής μεριμνάς» λειτουργεί 7 χρόνια και υποχρεώνει κάθε ΚΑΠΗ να έχει :

- A) Κοινωνική Εργασία
- B) Νοσηλευτική βοήθεια
- Γ) Οικογενειακή βοήθεια

Το προσωπικό που στελεχώνει κάθε ΚΑΠΗ είναι:

- Ιατροί φυσικής ιατρικής
- Κοινωνικοί λειτουργοί
- Φυσιοθεραπευτές
- Εργοθεραπευτές
- Επισκέπτες 3 υγείας κ 3 νοσηλευτές
- Οικογενειακοί βοηθοί

Διοικητικό Συμβούλιο - Διοίκηση του ΚΑΠΗ:

Τα ΚΑΠΗ διοικούνται από εννιά (9) μέλη του διοικητικού συμβουλίου όπου μαζί με τους αναπληρωτές ορίζονται με το άρθρο Ν. 3463/2006.

Τα Συμβούλια αποτελούνται από: 1) από 4 αιρετούς εκπροσώπους του Δήμου, 2) από 1 αιρετό μέλος του ΚΑΠΗ, 3) από 1 εκπρόσωπο των εργαζομένων στο Ν.Π.Δ.Δ., 4) Το διοικητικό συμβούλιο συμπληρώνεται μέχρι 9 άτομα όπου έχουν ανάλογη επαγγελματική ή κοινωνική δράση και γνώσεις σχετικές με το σκοπό του ΝΠΔΔ.

Ιστορία ΚΑΠΗ του Δήμου Καλλιθέας:

Στο Δήμο Καλλιθέας υπάρχουν τέσσερα (4) ΚΑΠΗ η οριοθέτηση είναι χωροταξική ώστε να μην υπάρχουν προβλήματα για την καλύτερη εξυπηρέτηση των ηλικιωμένων. Απαραίτητες προϋποθέσεις είναι ο ενδιαφερόμενος να είναι άνω των 60 ετών και κάτοικος Καλλιθέας. Πριν ο ηλικιωμένος γραφτεί στα ΚΑΠΗ η κοινωνική υπηρεσία ελέγχει την κατάσταση του για να τον κατευθύνει στις ανάλογες ομάδες .

Τα ΚΑΠΗ του Δήμου Καλλιθέας χρηματοδοτούνται από το Δήμο για τις ανάγκες τους και έχουν έναν ισολογισμό Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο, γραμματέα και τέσσερα (4) μέλη.

Στόχος είναι να υπηρετούν το θεσμό της παραμονής των ηλικιωμένων στο σπίτι και την γειτονιά του σαν ενεργό μέλος ισότιμο και αυτόνομο. Η ενθάρρυνση για ανθρώπινες σχέσεις μέσα στην κοινότητα και έξω από τα ιδρύματα των κάνει δημιουργικό.

Υπηρεσίες του Δήμου:

Α)Ιατρική υπηρεσία:

Το πρόσωπο της ιατρικής υπηρεσίας αποτελείται από την επισκέπτρια και τον ιατρό παρέχουν:

Μέτρηση ζαχάρου, χορήγηση ενδομυηκών ενέσεων, εμβολιασμοί, παροχή α' βοηθειών, γυναικολογικούς ελέγχους, αιμοδοσία, κατοίκων επισκέψεις, ιατρικές εξετάσεις, συνταγογράφηση φαρμάκων από το γιατρό.

Β)Φυσιοθεραπεία:

Λειτουργεί οργανωμένο φυσικοθεραπευτήριο όπου εφαρμόζεται :πρόληψη, συντήρηση, αποθεραπεία, και βελτίωση σε παθήσεις του μυοσκελετικού και του καρδιοαγγειακού συστήματος

Γ)Οροθεραπεία:

Ο εργοθεραπευτής εκτός από τον χώρο των καπη όπου προσφέρει τις υπηρεσίες του επισκέπτεται επίσης και στο σπίτι μέλη με κινητικές ανάγκες, αξιολογεί την δυνατότητα αυτοεξυπηρέτησης τους και προτείνει τρόπους που θα βελτιώσουν ακόμη περισσότερο την διαβίωση τους. Επίσης γίνεται επανεκπαίδευση στον τομέα της αυτοεξυπηρέτησης καθώς και ασκήσεις για καλύτερη λειτουργία των άνω άκρων.

Δ)Κοινωνική υπηρεσία:

Σκοπός της κοινωνικής υπηρεσίας είναι η πρόληψη και αντιμετώπιση προβλημάτων κοινωνικών, ατομικών ψυχολογικών τόσο των ίδιων των μελών όσο και των οικογενειών τους.

Η κοινωνική λειτουργός παρέχει:

- Κοινωνική εργασία με κάθε άτομο ξεχωριστά: ψυχολογική, συναισθηματική υποστηρίζει για την αντιμετώπιση δύσκολων προβλημάτων.
- Κοινωνική εργασία με ομάδες .
- Κοινωνική εργασία με κοινότητες: Αναπτύσσει συνεργασία με όλους τους φορείς της κοινότητας τοπικούς παράγοντες, υπηρεσίες του Δήμου με σκοπό την ενημέρωσή τους και συμμετοχή τους στα προγράμματα.
- Κοινωνικές έρευνες που αφορούν τους ηλικιωμένους.
- Είναι υπεύθυνη για την καλή λειτουργία του κέντρου και τον συντονισμό όλων των υπηρεσιών.

Ε) Οικογενειακή βοήθεια:

Μαζί με συνεργασία της κοινωνικού λειτουργού η οικογενειακή βοηθούς μετά τον εντοπισμό προβλήματος σε μοναχικά μέλη παρέχει κατοίκων βοήθεια όπως: καθαριότητα, ψώνια, εξυπηρέτηση.

Δραστηριότητες:

Σκοπός των δραστηριοτήτων είναι η επανένταξη του μέλους η ανάπτυξη ειδικών ενδιαφερόντων όπου μέσα από την δημιουργική απασχόληση η δημιουργία αισθήματος ικανοποίησης και προσφοράς .

Ελεύθερος χρόνος: ομάδες αλληλοβοήθειας και εθελοντισμού ,χωροδίες χειροτεχνίες γυναικών, έκδοση εφημερίδας κάθε 3 μήνες, εκδρομές, καρναβάλι, παραδοσιακούς χορούς, ευρωπαϊκούς χορούς, γυμναστική, πολιτιστική λογοτεχνία, θέατρο, κατασκηνώσεις, θαλάσσια μπάνια, λουτροθεραπεία, συνεστιάσεις, κυλικείο και σερβιρίσματα όπου η συντροφιά και η συνέντευξη έχουν πρωτεύων ρόλο.

Επιμορφωτικές δραστηριότητες: διοργανώνονται ομιλίες ευρύτερων θεμάτων, ιατρικές ενημέρωσης, επισκέψεις σε μουσεία και εκθέσεις και αρχαιολογικούς χώρους,

Απαντήσεις ερωτηματολογίου:

Με σκοπό να μάθουμε αν οι υπηρεσίες των ΚΑΠΗ χρησιμοποιούνται από του δημότες και αν είναι ευχαριστημένοι από αυτές, συμπληρώθηκαν συνολικά 10 ερωτηματολόγια, από την επεξεργασία των οποίων προέκυψαν τα ακόλουθα στοιχεία:

ΜΕΡΟΣ Α

- 1.το 60% των συμμετεχόντων ήταν γυναίκες και το 40% ήταν άνδρες.
- 2.η πλειοψηφία έχει ηλικία από 60 - 80.
3. ο τόπος γέννησης τους είναι από διάφορα μέρη της Ελλάδας και ένα 20% από την Αθήνα.
- 4.η οικογενειακή τους κατάσταση είναι: 70% χήρος/α, 20%έγαμος/η, 10%διαζευγμένος/η.
5. η πλειοψηφία έχει παιδιά.
- 6.η εκπαίδευση τους είναι: 15%αναλφαβητοι, 15% τελειόφοιτοι δημοτικού, 50% τελειόφοιτοι σχολαρχείου, 10%τεχνικέςστολές, 10%στρατιοτικοί .
7. όλοι παίρνουν συντάξεις .
8. τα ταμεία τους είναι: 50% ΙΚΑ, 40% ΟΓΑ, 10% ΤΕΒΕ

ΜΕΡΟΣ Β

1. Στην ερώτηση αν η ιατρική περίθαλψη υπάρχει και είναι επαρκής στο δήμο Καλλιθέας όλοι απάντησαν «ναι».
2. Στην ερώτηση εάν υπάρχει εξυπηρέτηση όλων των ταμείων απάντησαν «ναι».
3. Στην ερώτηση εάν λειτουργεί η φυσιοθεραπεία με καλά και σύγχρονα μηχ/τα το 70% απάντησε «ναι» και το 30% ότι δεν τα χρησιμοποιούν.
4. Στην ερώτηση εάν παρακολουθούν το πρόγραμμα της εργοθεραπείας το 80% απαντήσαν «ναι» και το 20% «όχι».
5. Στην ερώτηση αν στο Δήμο Καλλιθέας υπάρχει ατομική και ομαδική ψυχαγωγία όλοι απάντησαν «ναι».
6. στη ερώτηση ταξινόμησης κατά προτίμηση δραστηριοτήτων:

ΕΚΔΡΟΜΕΣ	ΧΟΡΩΔΙΕΣ	ΕΚΔΟΣΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ	ΘΕΑΤΡΟ	ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΧΟΡΟΙ
45%	15%	10%	10%	20%

7. Στην ερώτηση εάν υπάρχει η κίνηση του εθελοντισμού το 70% απάντησαν «ναι»
8. Στην βαθμολογία του προσωπικού του καπη από το 5 - 10 «άριστα ήταν το 10» απάντησαν :

ΒΑΘΜΟΣ 5	ΚΑΝΕΝΑΣ
ΒΑΘΜΟΣ 6	ΚΑΝΕΝΑΣ
ΒΑΘΜΟΣ 7	ΚΑΝΕΝΑΣ
ΒΑΘΜΟΣ 8	4 ΑΤΟΜΑ
ΒΑΘΜΟΣ 9	3 ΑΤΟΜΑ
ΒΑΘΜΟΣ 10	3 ΑΤΟΜΑ

9. Στην ερώτηση αν εκτελούνται επιμορφωτικά προγράμματα απάντησαν:

ΔΕΝ ΕΚΤΕΛΟΥΝΤΑΙ	ΚΑΝΕΝΑΣ
ΕΚΤΕΛΟΥΝΤΑΙ	ΟΛΟΙ
ΕΚΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΣΕ ΜΕΤΡΙΟ ΒΑΘΜΟ	ΚΑΝΕΝΑΣ
ΕΚΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΑ	4 ΑΤΟΜΑ
ΕΚΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	6 ΑΤΟΜΑ

10. Στην ερώτηση για ποιο λόγο έχουν γραφτεί στα ΚΑΠΗ απάντησαν:

ΛΟΓΩ ΜΟΝΑΞΙΑΣ	ΓΙΑ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ	ΛΟΓΟΙ ΥΓΕΙΑΣ
60%	20%	20%

11. Στην ερώτηση αν έχουν καλύψει της ανάγκες τους:

όλοι απάντησαν «ναι».

Συμπεράσματα:

Μετά από έρευνα καταλήγω στο συμπέρασμα πως τα ΚΑΠΗ είναι ένας θεσμός που πρέπει και είναι καλό να υπάρχει σε όλους τους Δήμους, Στο δήμο Καλλιθέας τα ΚΑΠΗ παρέχουν όλες τις υπηρεσίες. Η ένταξη τους στις υπάρχουσες ομάδες και η συμμετοχή των ανθρώπων αυτών στις δραστηριότητες διασφαλίζουν την ψυχική τους υγεία.

Από το ερωτηματολόγιο έγινε αντιληπτό πως οι ηλικιωμένοι αυτοί νιώθουν μεγάλη μοναξιά και επιθυμούν να ανεξαρτητοποιηθούν από τα παιδιά τους. Το ΚΑΠΗ Καλλιθέας έχει καταφέρει να μειώσει την μοναξιά τους με τα προγράμματα

εργοθεραπείας με τις κοινωνικές υπηρεσίες με τις δραστηριότητες ψυχαγωγικές και επιμορφωτικές κ.α.

Συνοψίζοντας θα πρέπει να πούμε πως το ΚΑΠΗ Καλλιθέας έχει ως στόχο την επίλυση των κοινωνικών ,οικονομικών κ υγείας προβλημάτων των ηλικιωμένων κάτι που το έχει καταφέρει με τις παρεχόμενες υπηρεσίες του που έχουν μεγάλη ζήτηση από τα μέλη του ΚΑΠΗ.

4.2.7 Κοινωνική μέριμνα ηλικιωμένων

Η δραστηριότητα αφορά αίτηση της Δ.Ε.Π.Κ.Α. προς το Υπουργείο Εργασίας για ανάληψη και υλοποίηση προγραμμάτων που είναι εξολοκλήρου επιχορηγούμενο.

Το πρόγραμμα Κοινωνικής Μέριμνας Ηλικιωμένων άρχισε να λειτουργεί στο Δήμο Καλλιθέας τον Δεκέμβριο του 1999 και παρέχει υπηρεσίες σε ηλικιωμένα άτομα ,μοναχικά,άπορα άτομα, αλλά και σε κάθε φύσεως και ηλικιωμένα άτομα που έχουν ανάγκη από κάποιου είδους βοήθεια μια δεδομένη χρονική περίοδο

Δραστηριότητες:

- Συσσίτιο για απόρους σε συνεργασία με την εκκλησία.
- Μάζεμα ρούχων.
- Σε περιόδους με πολύ άσχημα καιρικά φαινόμενα μαζεύει ο Δήμος τους αστέγους και τους ενοικιάζει δωμάτια.
- Σε γιορτινές ημέρες γίνονται γιορτές.

4.2.8 «Βοήθεια στο σπίτι»

Η Δ.Ε.Π.Κ.Α. έχει την υλοποίηση του προγράμματος «Βοήθεια στο Σπίτι» από το Δήμο Καλλιθέας. Το πρόγραμμα απευθύνεται στα άτομα της τρίτης ηλικίας που κατοικούν στην περιοχή μας αλλά και σε όσους περιστασιακά αντιμετωπίζουν προβλήματα ή είναι άτομα με ειδικές ανάγκες, με στόχο την βελτίωση και την εξασφάλιση της ποιότητας ζωής των συνανθρώπων μας σε όλα τα επίπεδα.

Μεταξύ άλλων οι υπηρεσίες που έχει το Πρόγραμμα είναι:

- Η νοσηλευτική φροντίδα
- Η ενεσσοθεραπεία
- Η μέτρηση σακχάρου
- Η μέτρηση αρτηριακής πίεσης
- Η αγωγή υγείας και πρόληψης

Η διοίκηση του Δήμου Καλλιθέας, στην προσπάθεια της να επεκτείνει το πρόγραμμα και σε άλλες κατηγορίες δημοτών, δίνει την ευκαιρία να συμμετέχουν σε αυτό και τα μέλη του ΚΑΠΗ.

Η διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσει όποιος ενδιαφέρεται να συμμετάσχει στο πρόγραμμα είναι η ακόλουθη:

1. Να εγγραφεί στην κατάσταση συνταξιούχων που επιθυμούν.
2. Να λάβουν μέρος στις μετρήσεις στο ΚΑΠΗ που είναι εγγεγραμμένοι.

Αξίζει να σημειωθεί ότι και η δημοτική επιχείρηση Τοπικής Ανάπτυξης του Δήμου Καλλιθέας καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος των εξόδων για τις μετρήσεις αυτές.

Το παιδί και ο ηλικιωμένος αποτελούν τον πυρήνα της πολύπλευρης κοινωνικής πολιτικής μας, που συντελείται και από την ενίσχυση κτιριακών υποδομών και τον εφοδιασμό με τα κατάλληλα υποβοηθητικά προγράμματα.

Από τον Αύγουστο του 2004 ,προχωρήσαμε στην υλοποίηση του προγράμματος «Βοήθεια στο Σπίτι» το οποίο έχει ήδη εξυπηρετήσει εκατοντάδες δημότες. Με την βοήθεια νοσηλεύτριας έχουν ήδη γίνει ιατρικές εξετάσεις σε περίπου 700 άτομα εντός των ΚΑΠΗ, έχει αξιολογηθεί η κατάσταση τους και έχουν δοθεί ειδικές αγωγές υγείας με ειδική διατροφή. Ακόμα, η κοινωνική λειτουργός έχει παραχωρήσει σε αξιολόγηση αναγκών, παρέχοντας και πολύτιμη ψυχολογική υποστήριξη. Τέλος η οικογενειακή βοήθος, εξυπηρετεί οικοθεν τουλάχιστο 60 συνδημότες που δεν μπορούν να μετακινηθούν.

Τα δύο αυτά προγράμματα, «κοινωνική μέριμνα» και «βοήθεια στο σπίτι», τα χρηματοδοτεί η ευρωπαϊκή ένωση, σε συνεργασία με το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοιν. Προστασίας. Επίσης, τα υλοποιεί η «Δημοτική Επιχείρηση Κοινωνικής & Πολιτικής Ανάπτυξης.(ΔΕΠΚΑ).

4.2.9 Ανοιχτό Θεραπευτικό κέντρο «ΘΗΣΕΑΣ»

«ΘΗΣΕΑΣ» ένα όνομα, ένας μύθος, ένα σύμβολο, που συνδέεται με άθλους, με αναθέσεις, με διαδρομές σωτηρίας αλλά και θανάτου, με την κάθοδο του Άδη αλλά και επιστροφή από αυτόν, με φόρο αίματος αλλά και συμμετοχές σε όλες σχεδόν τις ηρωικές επιχειρήσεις του καιρού του, τόσο ώστε να επικρατήσει η φράση «όχι χωρίς το Θησέα».

Αυτό ακριβώς το όνομα επιλέχθηκε από το ξεκίνημα του το 1990 να χαρακτηρίζει την μονάδα που ιδρύθηκε από το Δήμο Καλλιθέας ενάντια στην τοξικοεξάρτηση. Το όνομα είναι καθοριστικό, αφού η μέχρι τώρα πορεία του προγράμματος υπήρξε δύσκολη, τεθλασμένη αλλά και τελικά νικηφόρα. Αφού δραστηριοποιήθηκε και δοκιμάστηκε σε διάφορες φάσεις της απεξάρτησης όπως της επανένταξης και πρόληψης, από το 1998 λειτουργούσε σαν ολοκληρωμένο Θεραπευτικό πρόγραμμα αυξάνοντας συνεχώς τον πληθυσμό μας και διευρύνοντας τον κύκλο των προσφερόμενων υπηρεσιών. Εκείνο που χαρακτηρίζει το πρόγραμμα είναι ότι χρηματοδοτείτε αποκλειστικά από το Δήμο, είναι ότι η τέχνη αξιοποιείτε ως κύριο θεραπευτικό εργαλείο στην διαδικασία της απεξάρτησης. Πιο συγκεκριμένα στο πρόγραμμα εφαρμόζονται όλες οι θεραπείες μέσω τέχνης όπως Δραματοθεραπεία, Εικαστική θεραπεία, Μουσικοθεραπεία και Χοροθεραπεία.

Η φιλοσοφία του προγράμματος:

- Με τον όρο θεραπεία θεωρούν κάθε στεγνή παρέμβαση στον χρήστη και στο περιβάλλον του που μπορεί να βελτιώσει και να αλλάξει τον τόπο ζωής.
- Με τον όρο θεραπευτής του προγράμματος εννοούν τα άτομα που έχουν αποδεδειγμένα επαρκή εκπαίδευση και ικανότητα γι αυτήν την παρέμβαση.

- Τα μέλη της θεραπευτικής ομάδας είναι ισότιμα και απαιτείται σεβασμός, αίσθημα ευθύνης, αλληλοαποδοχής μεταξύ τους.
- Η εξάρτηση αντιμετωπίζεται ως ένα πολυπαραγοντικό φαινόμενο και το μοντέλο της θεραπείας είναι πολυσυλλεκτικό στην κατεύθυνση των αρχών της επιστήμης, της ηθικής και της νομιμότητας.
- Στο ΘΗΣΕΑ μπορούν να απευθυνθούν :
  - Χρήστες τοξικών ουσιών
  - Χρήστες αλκοόλ
  - Οικογένειες χρηστών
  - Οικεία στους χρήστες πρόσωπα
  - Άτομα με μοντέρνες εξαρτήσεις (ιντερνέτ, τζόγος).

Η δομή του προγράμματος :

Το πρόγραμμα είναι ανοικτό θεραπευτικό κέντρο, τα στάδια αποτοξίνωσης είναι:

Στάδιο 1^ο:

Το μέλος της θεραπευτικής ομάδας μιλάει με την ψυχολόγο η οποία εξετάζει αν κάνει ή όχι για την κοινότητα. Αν κάνει, τότε οι θεραπευτές θέτουν κάποιους όρους. Το άτομο θα πρέπει να μην δουλεύει, να μην έχει μέσο μεταφοράς, να μην έχει κινητό τηλέφωνο, να μην έχει καθόλου χρήματα καθώς και να συμμετέχει και η οικογένεια του κ.α.

Στάδιο 2^ο:

Το άτομο εντάσσεται σε μία ομάδα προετοιμασίας η οποία διαρκεί επτά (7) μήνες και περνάει όλη του τη μέρα μαζί με την κοινότητα είτε κάνοντας αθλήματα είτε μαγειρεύοντας. Γενικά παίρνει μέρος στις ομάδες.

Στάδιο 3^ο:

Το άτομο ξεκινάει ψυχοθεραπευτική θεραπεία ενώ ταυτόχρονα παίρνει μέρος σε περισσότερες ομάδες. Το στάδιο αυτό κρατάει 9 μήνες.

Στάδιο 4^ο:

Στο τελευταίο στάδιο ανήκει η επανένταξη του ατόμου το οποίο δεν μένει πλέον με την κοινότητα αλλά συμμετέχει σε πολύ λίγες ομάδες και είναι έτοιμο να μείνει εντελώς μόνο του.

Οι ομάδες είναι:

- Drama-Therapy
- Music-Therapy
- Art-Therapy
- Dance-therapy
- Ομάδες λόγου
- Ομάδα εφημερίδας
- Ομάδα με κατασκευές
- Ομάδα ραδιοφώνου
- Ομάδα φωτογραφίας

Με την τέχνη και τον πολιτισμό ένα ισχυρό «όπλο» αλλαγής, συνειδητοποίησης και κοινωνικοποίησης. Η αντίληψη αυτή αποτελεί ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του προγράμματος που αναγνωρίζει την ανάγκη και την ικανότητα του εξαρτημένου για τέχνη αλλά και τη δύναμη της μεταφοράς που η τέχνη εμπεριέχει.

Οι δραστηριότητες του ΘΗΣΕΑ:

Ο «ΘΗΣΕΑΣ» έχει δραστηριοποιηθεί στους παρακάτω τομείς:

- Συμβουλευτικός σταθμός: Σκοπός του να ενημερώνει να ενθαρρύνει και να κινητοποιεί τον χρήστη και την οικογένεια του στην κατεύθυνση της απεξάρτησης και στον κατάλληλο για την περίπτωση θεραπευτικό πρόγραμμα.
- Πρόγραμμα πρόληψης με στόχους: Εκπαίδευση για την παραγωγή της υγείας των νέων και την πρόληψη της κατάχρησης εξαρτησιογόνων ουσιών στα σχολεία της Καλλιθέας, συμβουλευτική εκπαιδευτικών και γονέων, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση γενικού πληθυσμού.

Οι αρχές του θεραπευτικού προγράμματος :

Το ανοιχτό Θεραπευτικό πρόγραμμα προσεγγίζουν χρήστες εξαρτησιογόνων ουσιών και οι οικογένειές τους για την αντιμετώπιση του προβλήματος και θεραπεία.

Οι βασικές θεωρητικές θέσεις που διέπουν το πρόγραμμα είναι:

- Η εξάρτηση είναι φαινόμενο με πολλές παραμέτρους. Δεν στοιχειοθετείται μόνο από τη χρήση μίας ουσίας αλλά και από την επιβολή ενός συγκεκριμένου τρόπου ζωής. Η δοκιμή από περιέργεια τις περισσότερες φορές μίας εξαρτησιογόνου ουσίας καταλήγει συχνά σε προβληματική λύση των ψυχολογικών ελλείψεων και αυξημένων επιθυμιών που εκλαμβάνονται σαν ανάγκες. Με άλλα λόγια η εξάρτηση του ατόμου πρέπει να αντιμετωπίζεται ως πολυπαραγοντικό φαινόμενο, παρεμβαίνοντας σε όλες τις παραμέτρους του που σχετίζονται με το ίδιο το άτομο, την οικογένεια αλλά και το περιβάλλον του.
- Η διαδικασία απεξάρτησης ξεκινά με την αυστηρά προσωπική απόφαση του χρήστη και την εθελοντική προέλευση του στο πρόγραμμα όπου τηρείτε το ιατρικό-επαγγελματικό απόρρητο.
- Το πρόγραμμα είναι ανοικτό δηλαδή οι χρήστες δε διαμένουν σε χώρους του προγράμματος. Λειτουργεί σε καθημερινή βάση και δεν παρέχει φαρμακευτικές ουσίες ή υποκατάστατα. Είναι αναγκαστική η καθημερινή παρουσία του χρήστη.

- Το πρόγραμμα δεν παίρνει μέρος με οποιονδήποτε τρόπο σε νομικές εμπλοκές του χρήστη.
- Τέλος αξιολογείται ως ανεξαρτημένο το άτομο που έχει καταφέρει την πλήρη ρήψη με τον παλιό τρόπο ζωής και τη διάλυση των μύθων που των διέπουν και τον χαρακτηρίζουν.
- Ως κοινωνική ένταξη θεωρείτε η διαμόρφωση ενός νέου ρόλου μέσα στη ζωή και όχι στο περιθώριο της εφόσον έχει κατορθώσει να δρα και να αντιδρά με το σώμα ,το μυαλό και την ψυχή.

Κριτήρια εισαγωγής:

- Η επιθυμία του χρήστη και η δέσμευση του για πλήρη απόχη από τις ουσίες.
- Η απουσία σοβαρής ψυχοπαθολογίας.
- Η αποδοχή των διαδικασιών και των κανόνων λειτουργίας του προγράμματος.
- Η ύπαρξη οικογενειακού περιβάλλοντος ικανού να στηρίξει την προσπάθεια ανεξάρτησης του χρήστη.
- Η υποχρεωτική συνεργασία της οικογένειας με το πρόγραμμα.

Στόχοι της θεραπείας :

- Η μείωση της χρήσης.
- Η πλήρης αποχή από τις ουσίες.
- Η μείωση της εγκληματικότητας και της παραβατικής συμπεριφοράς.
- Η φροντίδα της σωματικής και ψυχικής υγείας.
- Η λειτουργικότητα του ατόμου στο οικογενειακό ,φιλικό,επαγγελματικό και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.
- Το άτομο απολαμβάνει τα δικαιώματα του και εκπληρώνει υπεύθυνα τις υποχρεώσεις του.
- Επιζητούμε συνεργασίες επιστημονικού επιπέδου σε θέματα εξάρτησης και σε τομείς ενημέρωσης ,εκπαίδευσης και έρευνας.

- Επιδιώκουμε τη συνεργασία με δίκτυα και οργανισμούς της Ελλάδας ή του εξωτερικού.
- Δημιουργούμε δίκτυο εθελοντών.

Πρόγραμμα οικογένειας:

- Ιδιαίτερα σημαντική στην αποτελεσματικότητα του προγράμματος είναι η λειτουργία του προγράμματος οικογένειας αφού η οικογένεια αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της φιλοσοφίας του προγράμματος.
- Απευθύνεται στα μέλη του οικογενειακού περιβάλλοντος του χρήστη και γενικότερα σε αυτούς που ονομάζουμε «σημαντικούς λόγους». Τους βοήθα να σπάσουν τον κύκλο της άγνοιας και της αδράνειας και να καταργήσουν συμπεριφορές συντήρησης και διαίωνισης του προβλήματος.
- Λειτουργεί από το 1995 και το έργο του είναι ενημερωτικό, υποστηρικτικό, συμβουλευτικό και θεραπευτικό.
- Στόχο έχει να συμβάλλει στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος ικανού να υποστηρίξει την ανεξάρτηση του χρήστη και την ένταξη του στην κοινωνία.

Το πρόγραμμα οικογένειας παρέχει τις ακόλουθες υπηρεσίες:

- Ατομικές συναντήσεις.
- Οικογενειακές συναντήσεις.
- Εκπαιδευτικά/ Ενημερωτικά σεμινάρια.
- Κοινωνικές δραστηριότητες.
- Η συνεργασία της οικογένειας με το πρόγραμμα έχει ελάχιστη διάρκεια δύο (2) ετών είναι όμως και συνάρτηση της πορείας του χρήστη.

Προσωπικό:

Το επιστημονικό προσωπικό αποτελείται από έναν ψυχίατρο, τρεις ψυχολόγους, μια οικογενειακή θεραπεύτρια, μία ειδική θεραπεύτρια κα μια μουσικοθεραπεύτρια, έναν γυμναστή, μία εικαστική θεραπεύτρια, μία δραματοθεραπεύτρια και τέλος δύο άτομα στο

διοικητικό τομέα. Όλοι οι παραπάνω έχουν μακροχρόνια πείρα και εκπαιδεύσεις σε έγκριτα κέντρα ψυχοθεραπευτικής εκπαίδευσης, ενώ έχουν παρακολουθήσει και ανάλογα σεμινάρια και ημερίδες.

Οικονομικά:

- Όλοι η χρηματοδότηση γίνεται από το Δήμο. Ο προϋπολογισμός του 2008 ήταν 185.000€.αφορά την μισθοδοσία και τα λειτουργικά έξοδα.
- ΔΕΗ-ΟΤΕ κ.α.λ τα έχει αναλάβει ο Δήμος.
- Από την ΕΕ δεν υπάρχει καμία χρηματοδότηση.
- Άλλα έσοδα είναι από:συνδρομές μελλον,προσφορές,προσφορές από ιδιώτες.

Μετά από συζήτηση με την ψυχολόγο του προγράμματος Κ.Κανατά έμαθα πως η επιτυχία αυτού του προγράμματος είναι πολύ μεγάλη. Το 80% έχει αποτοξινωθεί και δεν έχει αντιμετωπίσει το ίδιο πρόβλημα ξανά.

4.2.10 Κέντρο πρόληψης και απεξάρτησης «ΣΤΑΘΜΟΣ»

Ιδρύθηκε το Μάρτιο του 2001 ως αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία με την οικονομική υποστήριξη των τριών Δήμων και του οργανισμού κατά των Ναρκωτικών (ΟΚΑΝΑ)ο οποίος και το υποστηρίζει επιστημονικά.

Μέλη του 11 μελούς Διοικητικού Συμβουλίου είναι: η Νομαρχία Αθηνών Δήμος Καλλιθέας, Δήμος Μοσχάτου ,ο Δήμος Ταύρου ,το σωματείο «Θησέας»,το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Πάντειο Πανεπιστήμιο Σ ιβιτανίδειος Σχολή Ένωση Συλλόγων Γονέων & Κηδεμόνων Καλλιθέας, και η ΕΛΜΕ Νέας Σμύρνης,Μοσχάτου,Καλλιθέας
Στελεχώνεται από έμπειρο και εκπαιδευμένο επιστημονικό προσωπικό (ψυχολόγους, κοινωνιολόγο, σύμβουλο τοξικοεξάρτησης και κοινωνικό λειτουργό).

Σκεπτικό του προγράμματος:

- Θεωρώντας ότι η πρόληψη είναι μια διαδικασία που στοχεύει στην ανάπτυξη ψυχοκοινωνικών δεξιοτήτων και στην ανάπτυξη νέων στάσεων και συμπεριφορών πιστεύουμε ότι το Γυμνάσιο και το Λύκειο αποτελούν το καλύτερο έδαφος για την ανάπτυξη τέτοιων προγραμμάτων.
- Είναι γεγονός ότι όσο πιο νωρίς κατανοούμε τις ανάγκες των εφήβων και τις ιδιαιτερότητες που τους χαρακτηρίζουν σε ψυχικό ,πνευματικό και κοινωνικό επίπεδο, τόσο πιο ομαλή θα είναι η εξέλιξη της προσωπικότητάς τους.
- Ένα πρόγραμμα πρόληψης για μαθητές της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μπορεί να παρέμβει στην ροή των ερεθισμάτων που δέχεται ο έφηβος με υπεύθυνη πληροφόρηση και θετικά πρότυπα έτσι ώστε να τον στηρίξουν να αποφασίσει συνειδητά και υπεύθυνα στη ζωή του.

Στόχοι του προγράμματος:

- Να κατανοήσουν οι μαθητές την ευρύτερη έννοια της εξάρτησης.
- Να συζητήσουν οι αιτιολογικοί παράγοντες της εξάρτησης.
- Να ανακαλύψουν εναλλακτικούς τρόπους προσέγγισης και αντιμετώπισης μιας δυσκολίας.
- Να εστιάσουν σε προσωπικούς παράγοντες δυσκολίας(μεγαλώνω-σχετίζομαι-βάζω στόχους).
- Να μάθουν οι μαθητές τρόπους να υπερασπίζονται την άποψη τους και κυρίως να κατανοήσουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους ως μέλη μίας ομάδας-σχολικής κοινότητας.
- Να γνωρίζουν οι μαθητές και εκπαιδευτικοί το χώρο του Κέντρου Πρόληψης για καλύτερη επικοινωνία και συνεργασία.

Χρονική διάρκεια:

Το πρόγραμμα απευθύνεται σε μαθητές των τριών τάξεων του Γυμνασίου.

Ο συνολικός αριθμός των μαθητών μπορεί να είναι κάθε φορά έως 25 άτομα το πολύ. Η διάρκεια του είναι τρεις ώρες και θα πραγματοποιείται στο χώρο του Κέντρου Πρόληψης.

Η μεθοδολογία:

Πιστεύουν ανεξάρτητος ηλικίας των παιδιών ο ενεργητικός ,βιωματικός τρόπος μάθησης είναι ο πλέον κατάλληλος με στόχο όχι μόνο στο γνωστικό τομέα αλλά και τον συγκινησιακό συναισθηματικό τομέα ανάπτυξης του ατόμου.

1. Λειτουργία μικρών ομάδων αλλά και ολομέλειας με την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών.
2. Ασκήσεις-παιχνίδια γνωριμίας ,συνεργασίας,εμπιστοσύνης ανάπτυξης της δημιουργικής φαντασίας και έκφρασης και αξιοποίησης τους για την διεξαγωγή συζήτησης

Τεχνικές και εργαλεία:

- 1.Συζήτηση
- 2.Ζωγραφική-Κολαζ
- 3.Μουσική
- 4.TV-Video προβολές

Δραστηριότητες του προγράμματος:

Δράσεις για το σχολείο: Στόχος η ενίσχυση προσωπικότητας του μαθητή ,η στήριξη των εκπαιδευτικών στο έργο τους

- Εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης και προαγωγής της υγείας για εκπαιδευτικούς.
- Σεμινάρια ευαισθητοποίησης εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.
- Ομιλίες σε Συλλόγους και σχολεία.

Δράσεις για την οικογένεια: Στόχος είναι η ενίσχυση του γονιού στο ρόλο του.

- Εισαγωγικά σεμινάρια Πρόληψης «Επικοινωνία στην οικογένεια».
- Ομάδες ευαισθητοποίησης γονέων.

Δράσεις για νέους:

- Εκπαίδευση για φοιτητές του τμήματος ψυχολογίας και Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου.
- Ομάδες εφήβων .

Δράσεις για την κοινότητα:

- Ημερίδες ευαισθητοποίησης.
- Ανοιχτές εκδηλώσεις.
- Ομιλίες.
- Πληροφόρηση ενημέρωση σε ομάδες υψηλού κινδύνου.
- Λειτουργία εθελοντικών ομάδων και ομάδας Αυτοβοήθειας.

Συμβουλευτική: Σε άτομα και οικογένειες σε ένα αρχικό επίπεδο με στόχο την διαχείριση των αιτημάτων που αφορούν σε θέματα χρήσης ειδικά και ψυχικής υγείας ειδικά.

Κέντρο συνοδευτικών υποστηρικτικών υπηρεσιών:

Είναι ένα διαδημοτικό πρόγραμμα των Δήμων : Καλλιθέας, Ταύρου, Μοσχάτου για προώθηση ανέργων και υποαπασχολουμένων στην αγορά εργασίας, ηλικίας άνω των 18 ετών.

- Συμβουλευτική σε ανέργους, Προγράμματα κατάρτισης -προκατάρτισης
- Προγράμματα για γυναίκες «Ίσες δυνατότητες - Ίσες ευκαιρίες»
- Πρόγραμμα «πυλώνες Απασχόλησης»για ανέργους
- Συμβουλευτική και ενημέρωση για θέσεις εργασίας ,στήριξη σε νέους ελεύθερους επαγγελματίες ,στα πλαίσια συνεργασίας με τον ΟΑΕΔ.

- Σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες πληθυσμού (παλιννοστούντες, μακροχρόνιοι άνεργοι, μονογονεϊκές οικογένειες).

4.2.11 Γραφείο ενημέρωσης καταναλωτή

Η ταυτότητα:

Το γραφείο ενημέρωσης καταναλωτή ιδρύθηκε το έτος 1997. Περιελήφθη τότε από το Υπουργείο Ανάπτυξης στον περιορισμένο αριθμό των 36 μόνο Δήμων της χώρας που είναι συνδεδεμένη με το δίκτυο internet.

Το γραφείο ιδρύθηκε με σκοπό:

- Την προστασία των ατομικών και συλλογικών συμφερόντων των καταναλωτών.
- Την παροχή πληροφοριών, συμβούλων και κάθε είδους συνδρομής, μηδέ εξαιρουμένης και αυτή της δικαστικής προσφυγής για την άσκηση των δικαιωμάτων του ως καταναλωτής.
- Τη λήψη μέτρων για την ενημέρωση και προστασία των καταναλωτών σε ζητήματα κατανάλωσης.

Οι δραστηριότητες :

- Την παροχή πληροφοριών στους καταναλωτές σχετικά με τις τιμές, την ποιότητα, τους ελέγχους και την ασφάλεια των προϊόντων που κυκλοφορούν στην αγορά.
- Υποβάλλει στη Δημόσια Διοίκηση και στους οργανισμούς Τ.Α. προτάσεις για κάθε είδους ζητήματα που αφορούν τους καταναλωτές.
- Παρίσταται σε συμβούλια και επιτροπές της Δημόσιας Διοίκησης και στους Ο.Τ.Α. για τη συζήτηση θεμάτων που αφορούν τους καταναλωτές.
- Υποβάλλει προτάσεις στις επαγγελματικές οργανώσεις των προμηθευτών, για την κατάρτιση κωδικών επαγγελματικής δεοντολογίας.

Πιο συγκεκριμένα:

- Συνεντεύξεις προς τον ημερήσιο τύπο της Καλλιθέας και στον ραδιοφωνικό σταθμό ΖΕΥΞΗ που είναι στην Καλλιθέα.
- Συμμετοχή σε διάφορες ημερίδες που διοργανώνουν άλλες ενώσεις με θέμα την ενημέρωση του καταναλωτή.
- Συμμετοχή ως παρατηρητές στη Συνεδρίαση του Εθνικού Συμβουλίου στο Υπουργείο Ανάπτυξης για διάφορα θέματα.
- Παροχή πληροφοριών στους καταναλωτές που επισκέπτονται το γραφείο.
- Συνεργασία με την Τοπική Αστυνομική Αρχή.

4.2.12 Κέντρο πληροφόρησης νέων

Ο Δήμος Καλλιθέας με γνώμονα την ανάγκη της εποχής για πληροφόρηση ,η οποία ανάγεται βαθμιαία σε στοιχειώδες δημοκρατικό δικαίωμα των πολιτών ,συμμετέχει στο πρόγραμμα της Γραμματείας Νέας Γενιάς και του Υπουργείου Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης στη δημιουργία και λειτουργία Κέντρου Πληροφόρησης Νέων.

Με την λειτουργία του Κέντρου πιστεύουν ότι οι νέοι θα έχουν την απαραίτητη πληροφόρηση στα θέματα που τους απασχολούν ενώ παράλληλα θα υποστηρίζονται από έναν μηχανισμό συγκροτημένο και επιστημονικά διαρθρωμένο ,ώστε να έχουν

εναλλακτικές λύσεις αφού οι επιλογές και οι αποφάσεις ανήκουν και πρέπει να ανήκουν σ' αυτούς.

Στόχοι του προγράμματος :

Το πρόγραμμα θα λειτουργήσει για την επίτευξη των παρακάτω στόχων :

- Την δωρεάν παροχή πληροφόρησης και υποστήριξης των νέων της περιοχής μας, σε τομείς αμέσου ενδιαφέροντος των νέων.
- Τον σχεδιασμό και υλοποίηση προγραμμάτων για την δημιουργική απασχόληση και τον ελεύθερο χρόνο των νέων προωθώντας παράλληλα και τον ελεύθερο χρόνο των νέων προωθώντας παράλληλα και την νεανική δημιουργικότητα.
- Την προώθηση και εφαρμογή του θεσμού του Συμβουλίου των Νέων.
- Την ανάπτυξη εθνικών και ευρωπαϊκών συνεργασιών, τη δημιουργία δικτύων επικοινωνίας και συνεργασίας, σε θέματα που αφορούν τους νέους. Κάθε άλλο παρεμφερή σκοπό προς όλους τους ανωτέρω.

Δράσεις:

ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

- Δημιουργία Τράπεζας Πληροφοριών ανά θεματική ενότητα και σύνδεση του Κέντρου με το Δημόσιο Ηλεκτρονικό Σύστημα Πληροφόρησης της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς. Το σύστημα αυτό χρησιμοποιεί: κόμβο του internet, σύνδεση με περιφερειακά κέντρα πληροφόρησης, ενημερωτικές εκδόσεις.
- Δημιουργία συνδέσεων internet δια των οποίων κάθε νέος θα έχει τη δυνατότητα να έχει πληροφορία που ο ίδιος επιθυμεί με απευθείας σύνδεση του το διαδίκτυο.
- Ενημέρωση των νέων καθώς και των φορέων της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής αποκατάστασης. Καταγραφή των ειδικοτήτων που ζητούνται στην περιοχή ,με περιορισμό των χαρακτηριστικών και του είδους της απαιτούμενης κατάρτισης.

- Ανάπτυξη δράσεων ενημέρωσης των νέων, προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και δυνατότητες απασχόλησης τους μέσα από αυτά.
- Ανάπτυξη και λειτουργία δικτύου σε σημεία της περιοχής των νέων για πιο άμεση και εύκολη προσπέλαση των νέων στο δίκτυο πληροφόρησης νέων.

ΣΤΗΡΙΞΗ:

- Στήριξη των υπό κατάρτιση, των καταρτιζόμενων αλλά και των ήδη απασχολούμενων νέων μέσω προσφοράς συμβουλευτικού έργου.
- Στήριξη των νέων που για φόρους λόγους τείνουν να διακόψουν τον κύκλο σπουδών τους.
- Παροχή συμβουλευτικής δράσεις σε σχολεία της περιοχής ή και άλλων φορέων σε θέματα επαγγελματικού προσανατολισμού νέων με ταυτόχρονη παρουσίαση των υφιστάμενων αναγκών, της υφιστάμενης κατάστασης και των διαγραφόμενων προοπτικών.
- Καταγραφή και ηλεκτρονική αποθήκευση μετά από επεξεργασία των υφιστάμενων και μελλοντικών ευκαιριών απασχόλησης για νέους.
- Υπόδειξη τρόπων εκπαίδευσης - κατάρτισης, εφόσον ο νέος το επιθυμεί καθώς και η υπόδειξη μιας σειράς οργανισμών, επιχειρήσεων προς τις οποίες θα βοηθήσει να επικοινωνήσει, με απώτερο σκοπό να ενισχυθεί η ισότιμη κοινωνικοοικονομική ένταξή του.
- Κινητοποίηση των τοπικών φορέων την παροχή δράσεων και υπηρεσιών προς τους νέους.
- Δράσεις διαμεσολάβησης σε τυπικούς και περιφερειακούς φορείς για την διασφάλιση των δικαιωμάτων των νέων.
- Μέριμνα για νέους με ειδικές ανάγκες ,χρήστες ναρκωτικών άγαμες μητέρες.
- Προώθηση υλοποίησης και στήριξης του θεσμού του «Συμβουλίου των νέων» ώστε οι ίδιοι οι νέοι να διαμορφώσουν και να διεκδικούν πολιτικές που αφορούν τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

▪ Η Δημοτική Επιχείρηση Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης Δήμου Καλλιθέας - Προώθηση απασχόλησης και Τεχνολογικής Ανάπτυξης και το κέντρο Πληροφόρησης Νέων του Δήμου Καλλιθέας, στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Προγράμματος νεολαίας Δράση 3.1- «Πρωτοβουλίες νέων» της γενικής γραμματείας νέας γενιάς υλοποίησε πρόγραμμα με απόφαση έγκρισης του γενικού γραμματέα, Ε.Υ 33/08-01-2004, με θέμα: Καταγραφή και παρουσίαση της πολιτισμικής κληρονομιάς με πολυμέσα των ποντιακών συλλόγων του Δήμου Καλλιθέας.

4.2.13 Κέντρο στήριξης ποντιακού ελληνισμού του Δήμου Καλλιθέας

Το Κέντρο λειτουργεί από το 2000 ,συχνά σε ολοήμερη βάση ως αποτέλεσμα ευαισθητοποιημένης και υπεύθυνης προσέγγισης στα προβλήματα των προσφυγικών οικογενειών .

Πολλές δραστηριότητες όπως : συμβουλευτική οικογενειακού ψυχολόγου ,παιδικές εκδηλώσεις, θέατρο, ιατρικές συμβουλές, ενισχυτική διδασκαλία κ.α. Πραγματοποιήθηκαν με την συμβολή ειδικευμένων εθελοντών και χωρίς καμία επιβάρυνση για το Δήμο Καλλιθέας. Καθημερινά προσέρχονται οικογένειες και άτομα για βοήθεια στα προβλήματα που συναντούν σένα άκρως γραφειοκρατικό περιβάλλον. Το έργο του Κέντρου είναι δύσκολο στην υλοποίηση, αλλά και ψυχοφθόρο από την φύση του.

Για την επίλυση κάθε προβλήματος ή παρακολούθησης ενός αιτήματος απαιτείται δραστηριοποίηση μερικών ημερών έως και 3-5 ετών εξ αιτίας νομοθετικών ελλείψεων, αλλά και προσκομμάτων που δημιουργούν διάφορες κεντρικές υπηρεσίες.

Έως τον Ιούλιο 2008 το Κε.Σ.Π.Ε. δέχθηκε πάνω από 25.000 επισκέψεις και καταγράφηκαν αιτήματα 4.192 οικογενειών.

ΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ	24,62%
ΕΜΙΝΑΡΙΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΑ	8,50%
ΙΑ ΕΥΡΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	7,41%
ΙΑ ΕΙΔΙΚΑ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ	2,83%
ΟΙΝΩΝΙΚΟΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ(ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ-ΠΡΟΝΟΙΑ -ΙΚΑ-ΠΙΔΟΜΑΤΑ)	6,31%
ΓΡΑΤΟΛΟΓΙΚΑ	6,97%
ΡΟΣΚΛΗΣΕΙΣ ΣΥΓΓΕΝΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	1,50%
ΑΤΑΠΑΤΗΣΕΙΣ ΣΠΙΤΙΩΝ ΚΑΙ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ ΜΠΧΑΖΙΑ	8,50%
ΔΕΙΑ ΔΙΑΜΟΝΗΣ	6,50%
ΕΓΑΤΡΟΠΗ ΑΔΕΙΑΣ ΟΔΗΓΗΣΗΣ	3,26%
ΜΠΛΗΡΩΣΗ ΕΓΓΡΑΦΩΝ	4,36%
ΑΦΟΡΑ(ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΑ,ΠΑΙΔ.ΣΤΑΘΜΟ,ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ,ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ	19,17%

Σύνολο οικογενειών: 460

Πολλοί ζήτησαν βοήθεια για πάνω από 2 προβλήματα. Στο παρελθόν για ψυχολογική στήριξη ανταποκρίθηκαν δεκάδες περιπτώσεις (η στήριξη διακόπει προσωρινά λόγω έλλειψης ψυχολόγου). Από άποψη εργασίας βοηθήθηκαν πάνω από 50 περιπτώσεις οικογενειών ,που εντάχθηκαν σε σταθερή ή προσωρινή εργασία. Δεκάδες παιδιά προωθήθηκαν σε παιδικές κατασκηνώσεις. Επισημαίνεται ότι όσον αφορά τα κοινωνικοασφαλιστικά θέματα τα ποσοστά στα αναφερόμενα προβλήματα δεν είναι αντιπροσωπευτικά ,αφού η ανυπαρξία νομοθετικής ρύθμισης για την απόδοση των συντάξεων και την αναγνώριση της εργασιακής προϋπηρεσίας,ταλαιπωρεί το σύνολο του πληθυσμού.

Το Κε.Σ.Π.Ε έχει ως άξονες κοινωνικών και πολιτιστικών δράσεων κατευθύνσεων και στόχων στα έξι:

- Οικογένεια: για θέματα ιθαγένειας, στήριξη οικογενειών, ιατρικές συμβουλές κ.α.
- Παιδιά: ενισχυτική διδασκαλία ,χορός ,μουσική.
- Επιμόρφωση: νεοελληνική γλώσσα ,εργατικό δίκαιο νομοθετικά θέματα, δομή και λειτουργία του κράτους ,Ιστορία και πολιτισμός του Ελληνισμού και του Ευξείνου Πόντου ,διοργάνωση ημερίδων,μορφωτικών εκδηλώσεων.
- Άθληση: προσέλκυση της νεολαίας ,στον αθλητισμό, αξιοποίηση των νέων με αθλητικές επιδόσεις καθώς και προπονητών ,ενίσχυση αθλητικής δραστηριότητας
- Πρόληψη - απεξάρτηση από τα ναρκωτικά: συνεργασία με τις θεραπευτικές κοινότητες, ενθάρρυνση των εξαρτημένων για προσέγγιση σ' αυτές.
- Συμβουλευτική Οικογενειακού Ψυχολόγου: προβλήματα παιδιών και γονέων, καθώς και ενδοοικογενειακών σχέσεων.
- Νομική στήριξη: παροχή πληροφοριών ,συμβουλών αλλά και νομικής προστασίας ,όπου προκύπτει τέτοια ανάγκη.
- Ανάπτυξη Δικτύου συνεργασίας: συνεργασία με φορείς στην Ελλάδα καις το εξωτερικό στα πλαίσια των στόχων του κέντρου. Υλοποίηση επιδοτούμενων προγραμμάτων ή συμμετοχή σε υλοποίηση τέτοιων προγραμμάτων από κοινού με άλλους φορείς.

4.2.14.ο πολιτισμός του Δήμου Καλλιθέας

Ο πολιτισμός για το δήμο Καλλιθέας είναι ένας συντελεστής για την δημιουργία μιας κοινωνίας δραστήριας, ο πολιτισμός προσφέρει ποιότητα ζωής, εκφράζει κοινωνικές επιλογές και δημιουργεί μια κοινωνία με αξίες.

Ο Δήμος οφείλει να εξασφαλίζει τις προϋποθέσεις σε κάθε πολίτη για πολιτιστική συμμετοχή και δημιουργία. Ο πολιτισμός δεν είναι πολυτέλεια, είναι πηγή κοινωνικής δύναμης.

Τα Πολιτιστικά Κέντρα του Δήμου είναι:

- Μελίνα Μερκούρη: εκεί υπάρχει η Δημοτική φιλαρμονική, η σχολή κρουστών, ομάδες και τμήματα Ελληνικών Παραδοσιακών χορών, σχολή παραδοσιακής μουσικής, ομάδα Ποντιακής λύρας.
- Θανάσης Απαρτης: εκεί υπάρχουν Παιδικά τμήματα ζωγραφικής, Παιδικά τμήματα χορού και τμήματα Θεατρικού παιχνιδιού.
- Γιάννης Κορδάτος: εκεί υπάρχουν Παιδικά τμήματα θεάτρου, Παιδικά τμήματα ζωγραφικής και Παιδικά τμήματα χορού.
- Μάρκος Αυγέρης: εκεί φιλοξενεί πολιτιστικές δραστηριότητες συνεργαζόμενων φορέων.
- Αρχέλαος: εκεί υπάρχει η μικτή δημοτική χορωδία, το εργαστήρι ζωγραφικής, εργαστήρι κεραμικής ,θεατρικό εργαστήρι, ομάδα φωτογραφίας, ομάδα αγιογραφίας.

Επίσης υπάρχει :

- Δημοτική βιβλιοθήκη
- Δημοτικό ωδείο
- Δημοτική φιλαρμονική
- Δημοτική πινακοθήκη
- Δημοτικό κέντρο μελέτης νεοελληνικής λογοτεχνίας

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπεράσματα

Σύμφωνα με όλα όσα παρουσιάστηκαν σε αυτήν την εργασία, συμπεραίνουμε ότι ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης και μαζί με αυτόν και οι ευθύνες της στη σημερινή εποχή έχουν αλλάξει. Η αποκέντρωση που προωθείται από το κεντρικό κράτος έχει φέρει την τοπική αυτοδιοίκηση προ των ευθυνών της. Η εποχή κατά την οποία το έργο των Δήμων περιοριζόταν στην καθαριότητα και τις τεχνικές εργασίες έχει πλέον περάσει.

Σήμερα οι Δήμοι καλούνται να διευρύνουν τις δράσεις τους και σε άλλους πολυπλοκότερους και πιο ουσιαστικούς τομείς οι οποίοι επιβάλλουν την υιοθέτηση ενός άλλου επιπέδου δράσης και οργάνωσης. Μπορεί οι δυνατότητες ακόμη να μην αντιστοιχούν στις απαιτήσεις των τοπικών κοινωνιών, αλλά το εύρος των αναγκών απαιτεί άμεση αντιμετώπιση των ζητημάτων που δρουν κατασταλτικά ως προς την επίτευξη του ζητούμενου. Και αυτό δεν είναι άλλο από την παροχή υπηρεσιών που θα δίνουν έμφαση στις ανάγκες των δημοτών και θα έχουν ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα.

Η διευρυμένη δραστηριότητα της τοπικής αυτοδιοίκησης, ειδικά για την κοινωνική πολιτική, είναι μια πιο περίπλοκη υπόθεση σε σχέση με άλλες δημοτικές υπηρεσίες. Ο ιδιαίτερος χαρακτήρας των προγραμμάτων απαιτεί την ύπαρξη ανθρώπων με τις κατάλληλες γνώσεις και συγκεκριμένο ανθρωποκεντρικό προσανατολισμό. Εκτός από αυτό δεν πρέπει να ξεχνά κανείς ότι τις περισσότερες φορές τα προγράμματα κοινωνικής πολιτικής δεν επιφέρουν άμεσο κέρδος στα ταμεία, τουλάχιστον με τη μορφή που η τεχνοκρατική αντίληψη επιβάλλει. Έτσι η αξιοποίηση των απαιτούμενων πόρων για αυτά τα προγράμματα πολλές φορές δεν βρίσκει σύμφωνους τους υπευθύνους. Όλα αυτά φαίνεται ότι εμποδίζουν την άνθιση των κοινωνικών προγραμμάτων στα πλαίσια της τοπικής αυτοδιοίκησης και η κοινωνική πολιτική έρχεται σε δεύτερη μοίρα ιδιαίτερα στα πλαίσια της ευρύτερης οικονομικής δυσπραγίας.

Παρ όλα αυτά, τα μέχρι τώρα παραδείγματα εφαρμογής προγραμμάτων από τους Δήμους και η απήχηση που δέχονται από το ευρύ κοινό, καταδεικνύουν τις δυνατότητες που έχει η τοπική αυτοδιοίκηση. Καθώς είναι πιο κοντά στον πολίτη σε σχέση με την απρόσωπη κεντρική εξουσία γίνεται καταλληλότερη για την παροχή

τέτοιου είδους υπηρεσιών. Η γνώση για τα προβλήματα είναι καλύτερη, υπάρχει δυνατότητα εξειδίκευσης των υπηρεσιών ενώ και η πρόσβαση των δημοτών σε αυτές γίνεται υπό καλύτερους όρους.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι η τοπική αυτοδιοίκηση είναι κατάλληλος φορέας για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής και υπό τους κατάλληλους όρους θα μπορέσει να εφαρμόσει ποιοτικά προγράμματα. Εφόσον παρασχεθούν τα κατάλληλα μέσα, τόσο σε χρήματα όσο και σε υποδομή, θα είναι σε θέση να μετατραπεί σε φορέα ρύθμισης της κοινωνικής πραγματικότητας μέσω της προώθησης της κοινωνικής συνοχής. Στο άμεσο μέλλον το κριτήριο που θα χαρακτηρίζει το έργο κάθε δημοτικής αρχής δεν θα είναι πλέον οι τεχνικές υπηρεσίες αλλά τα προγράμματα κοινωνικής πολιτικής που εφαρμόζει.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλιογραφία

- ❖ Αμίτσης Γ. (2001), «Αρχές οργάνωσης και λειτουργίας του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας. Το Ελληνικό μοντέλο των κοινωνικών υπηρεσιών και η Ευρωπαϊκή εμπειρία», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα
- ❖ Αργυρόπουλος Π. (1843), «Δημοτική διοίκηση εν Ελλάδι», Τόμος Α', Αθήνα
- ❖ Βικιπαίδεια (2008), «Οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης», διαθέσιμο <http://www.wikipedia.org>
- ❖ Ιατρός Σ., Κουδούνης Α., Νικολακόπουλος Μ., Χασομέρης Σ., (2005), «Δομή και λειτουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης», Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Αθήνα
- ❖ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (2006), «Κοινωνική πολιτική και τοπική αυτοδιοίκηση», Αθήνα
- ❖ Καραμεσίνη Μ. (2005), «Η πολιτική απασχόλησης ως πεδίο σύζευξης της οικονομικής και της κοινωνικής πολιτικής», Εκδόσεις Τυπωθείω, Gutenberg, Αθήνα
- ❖ Κρεμαλής Κ. (1985), «Δίκαιο κοινωνικών ασφαλίσεων», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα
- ❖ Μοσχοβάκης Ν. (1882), «Το εν Ελλάδα δημόσιο δίκαιο επί τουρκοκρατίας», Εκδόσεις Τυπογραφείο Χ.Ν. Φιλαδελφείως, Αθήνα
- ❖ Νόμος 2539/1997, ΦΕΚ 244 (04/12/1997), «Συγκρότηση της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης», Εκδόσεις Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα

- ❖ Πανάγου Β., Τσουντας Κ. (2002), «Διακρατική και υπερεθνική συνεργασία. Το οικουμενικό και το Ευρωπαϊκό πλαίσιο», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- ❖ Παπαδημητρίου Γ. (1993), «Η τοπική αυτοδιοίκηση στη σύγχρονη δημοκρατία», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα
- ❖ Παπαρηγόπουλος Κ. (1858), «Ιστορικά πραγματικά», Εκδόσεις Τυπογραφείο Λ.Δ. Βιλαρά, Αθήνα
- ❖ Σακελλαρόπουλος Θ. (2001), «Υπερεθνικές κοινωνικές πολιτικές την εποχή της παγκοσμιοποίησης», Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
- ❖ Σιούτη - Γεωργίου Γ. (1980), «Το νομικό καθεστώς της τοπικής αυτοδιοίκησης», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα
- ❖ Σκαμνάκης Χ. (2006), «Ο ρόλος των φορέων της αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα
- ❖ Στασινοπούλου Ο. (2006), «Κοινωνική πολιτική, βασικές έννοιες», Σημειώσεις μαθήματος, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα
- ❖ Στασινοπούλου Ο., (2003), «Κράτος πρόνοιας - Ιστορική εξέλιξη, σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα
- ❖ Σωτηρόπουλος Δ. (2004), «Κοινωνική πολιτική των Ο.Τ.Α.», Σημειώσεις μαθήματος, Καλαμάτα

- ❖ Τσέκος Θ. (2003), «Συγκρότηση και αναπαραγωγή μιας μη βεμπεριανής γραφειοκρατίας. Η Ιστορική εξέλιξη της Ελληνικής δημόσιας διοίκησης», Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα
- ❖ Campbell C. (1982), «Governments under stress», University of Press, Toronto
- ❖ Ewald F. (2000), «Ιστορία του κράτους πρόνοιας», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα
- ❖ Kemshall H. (2002), «Risk social policy and welfare», Open University press, Philadelphia
- ❖ Lewis G., Gewitz S., Clark J. (2007), «Κοινωνική πολιτική : Μια άλλη προσέγγιση», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα
- ❖ Titmuss R.M. (1971) «The gift relationship», George Allen and Unwin, London

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ:

ΜΕΡΟΣ Α

1. ΤΙ ΦΥΛΛΟ ΕΧΕΤΕ?

- A) ΑΝΔΡΑΣ
- B) ΓΥΝΑΙΚΑ

2 .ΤΙ ΗΛΙΚΙΑ?

- A) 60-70
- B) 70-80
- Γ) 80-100
- Δ) ΑΛΛΗ .....

3. ΤΟΠΙΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ: .....

4. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ:

- A) ΑΓΑΜΟΣ/Η
- B) ΕΓΓΑΜΟΣ/Η
- Γ) ΧΗΡΟΣ/Α
- Δ) ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΟΣ/Η

5. ΠΟΣΑ ΠΑΙΔΙΑ ΕΧΕΤΕ?.....

6. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ:

- A) ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΟΙ
- B) ΔΗΜΟΤΙΚΟ
- Γ) ΓΥΜΝΑΣΙΟ
- Δ) ΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
- Ε) ΣΧΟΛΑΡΧΕΙΟ
- Ζ) ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟ
- Η) ΑΛΛΟ.....

7. ΠΙΕΡΝΕΤΑΙ ΣΥΝΤΑΞΗ?

- A) ΝΑΙ
- B) ΟΧΙ

8. ΤΙ ΤΑΜΕΙΟ ΕΧΕΤΕ?.....

ΜΕΡΟΣ Β

1. ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΠΕΡΙΘΑΛΨΕΙΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ ΚΑΙ ΕΙΝΑΙ ΕΠΑΡΚΕΣ?

- A) ΝΑΙ B) ΟΧΙ Γ).....

2. ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΑΤΡΟΥΣ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΤΑΜΕΙΑ?

- A) ΝΑΙ B) ΟΧΙ Γ).....

3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΦΥΣΙΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΜΕ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΚΑΙ ΚΑΛΑ ΜΧ/ΤΑ?

- A) ΝΑΙ B) ΟΧΙ Γ).....

4. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΕΙΤΕ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ?

- A) ΝΑΙ B) ΟΧΙ Γ).....

5. ΥΠΑΡΧΕΙ ΣΤΟ ΚΑΠΗ ΣΑΣ ΑΤΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΟΜΑΔΙΚΗ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ?

Α)ΝΑΙ Β)ΟΧΙ Γ).....

6.ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΤΕ ΜΕ ΣΕΙΡΑ ΠΡΟΤΙΜΗΣΗΣ ΤΙΣ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΑΠΟ ΤΟ 1-5

Α)ΕΚΔΡΟΜΕΣ .....

Β)ΧΩΡΟΔΙΕΣ .....

Γ)ΕΚΔΟΣΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ .....

Δ)ΘΕΑΤΡΟ.....

Ε)ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ .....

7. ΥΠΑΡΧΕΙ Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΚΑΠΗ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ?

Α)ΝΑΙ Β)ΟΧΙ Γ).....

8. ΒΑΘΜΟΛΟΓΩΝΤΑΣ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΟΥ ΚΑΠΗ ΑΠΟ 5-10 ΜΕ ΑΡΙΣΤΑ ΤΟ 5 ΤΙ ΒΑΘΜΟ ΒΑΖΕΤΕ? .....

9. ΕΚΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ?

Α)ΔΕΝ ΕΚΤΕΛΟΥΝΤΑΙ Β)ΕΚΤΕΛΟΥΝΤΑΙ Γ)ΣΕ ΜΕΤΡΙΟ ΒΑΘΜΟ Δ)ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΑ Ε)ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ

10. ΓΙΑ ΠΟΙΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΈΧΕΤΕ ΓΡΑΦΤΕΙ ΣΤΑ ΚΑΠΗ?

.....
.....

11. ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΧΟΥΝ ΚΑΛΥΨΕΙ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΑΣ ΑΝ ΟΧΙ ΤΙ ΑΛΛΟ ΘΑ ΘΕΛΑΤΕ?

Α)ΝΑΙ Β)ΟΧΙ .....